

Wil van de Leur:

Bevordering veiligheid & leefbaarheid is vooral gebaat bij de verbetering van de horizontale sociale structuur in wijken in plaats van eenzijdige inzet op **zaakgerichte** (verticale) interventies. Een pleidooi voor horizontaliteit.

De privé-ïsering van de media

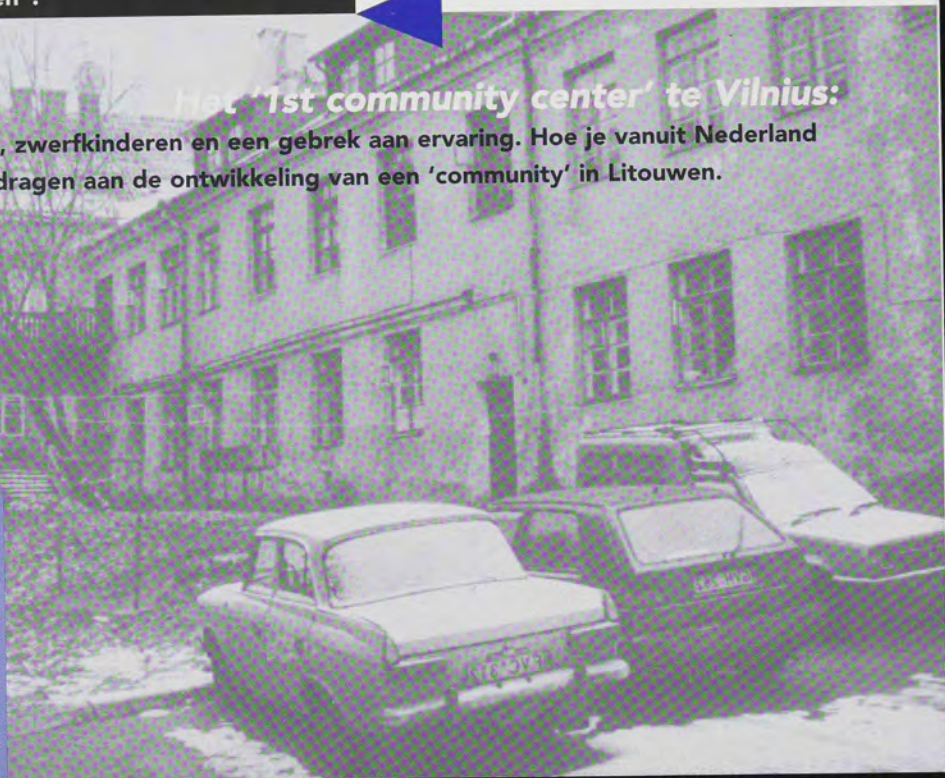
In haar column analyseert Joyce Hes de wisselwerking tussen de politiek en de media. Zijn politici goden?

Ton van der Pennen (SCP):

"Het is een opgave om voor het maken van een structuurplan in het algemeen en een wijkgerichte benadering in het bijzonder, de positie van de burger te versterken".

Het '1st community center' te Vilnius:

armoede, zwerfkinderen en een gebrek aan ervaring. Hoe je vanuit Nederland bij kunt dragen aan de ontwikkeling van een 'community' in Litouwen.

T e n g e l e i d e

Colofon

MO/Samenlevingsopbouw is een vakblad van, voor en over de samenlevings- en opbouwpraktijk. Het verschijnt tenminste acht maal per jaar.

Samenstelling en redactie:
Fenny Gerrits (eindredactie),
Ed Kooger, Wil van de Leur,
Chris Veldhuysen en Kees
Stuurup.

Administratieve ondersteuning:
Patty Schellekens en John
Struiken.

Cartoon pag.9: Marnix Rueb
Foto/illustratie omslag:

Ad Simons
Vormgeving/DTP: John Struiken
Druk: Stimio Meteren.
Abonnementen:

De jaarabonnementsprijs
bedraagt f 77,50 voor het eer-
ste en f72,50 voor het tweede
en verdere abonnementen.

Losse nummers kosten f 12,50.

(Prijzen exclusief portokosten.)

Opzegging van abonnementen
dient schriftelijk vóór 1 decem-
ber te geschieden.

ISSN:0929-2187.

Redactie en administratie:

Prinsegracht 51,

2512 EX Den Haag,

Telefoon: 070-380 4431,

faxnummer: 070-380 9973.

E-mail Internet:

lcpbouw@xs4all.nl

Advertentie taneven zijn op

aanvraag verkrijgbaar.

Kopijsluitingsdatum volgende
nr.: 15 mei.

Een uitgave van:

St Landelijk Centrum Opbouwwerk

In deze voorjaarseditie veel aandacht voor de wijk-gerichte aanpak van sociale problemen: Wil van de Leur en Ton van der Pennen versterken elkaars conclusies wanneer de één pleit voor 'horizontaliteit' en de ander constateert dat de positie van de burger moet worden versterkt.

Sociale cohesie op het platteland wordt ook steeds duidelijker een thema dat serieus genomen moet worden. Geromantiseerde verhalen over 'naberschap' geven inmiddels niet meer volledig de stand van zaken op het platteland weer.

Het Laboratorium Leefbaarheid is op excursie geweest naar Antwerpen. Van dit voorbeeld van uitstekende Belgische voorzieningen kan menige Nederlandse gemeente een hoop opsteken. In het arme en sociaal onontwikkelde Vilnius is veel te doen, blijkens een interview met twee werkers van St. Divers te Den Bosch. Ook daar kan het Nederlandse welzijnswerk veel van leren: in de beperking toont zich de meester!

Inhoudsopgave

Bevordering veiligheid & leefbaarheid, Wil van de Leur 4

Zorg op menselijke maat 6

Column: De privé-isering van de media, Joyce Hes 7

Energiebesparing in woningen 8

On line, SWW Hoogeveen 8

Cartoon, Marnix Rueb 9

De wijkgerichte aanpak, Ton van der Pennen, SCP 10

Interview: Op reis naar het 1st Community center in Vilnius, Fenny Gerrits 17

Sociale cohesie op het platteland, Jannie Schonewille 19

Kiosk, Jos van Meeuwen 21

Geweld op straat 23

Herinrichting en herbestemming van na-oorlogse gebouwen 24

Veranderingsprocessen 24

Excursie naar de BOM in Antwerpen, Bernadette de Wit 25

Oog voor diversiteit, Ed Kooger 27

Stad en Land, Fenny Gerrits 29

Advertentie 32

Bevordering veiligheid & leef Verbetering horizontale sociale structuur

door Wil van de Leur

Met het oog op de aanmaak van het thans in werking zijnde regerings-programma is met recht en reden een poging gewaagd het 'sociaal domein' beleidsmatig en budgettair een steviger positie te verschaffen. Alleen al het verkiezings-motto van de grootste beoogde coalitie-partner: "Sterk en Sociaal" vormde een open invitatie voor die inzet. Maar de Ety- en Peper-'papers' en de daarin voorziene behoorlijk substantiele extra's voor het sociale domein kwamen niet in het regeer-ackoord terecht. Hoe de race gelopen werd, is nooit echt helder geworden. Dit afgezien van een klein kranten-bericht, verschenen tijdens de kabinetsformatie-periode, luidend dat de PvdA-onderhandelaars 'vergeten' het onderwerp tijdig in te brengen.

Maar het blijft interessant om serieus naar die toen voor het 'sociaal domein' neergelegde opties te kijken. Het meest opvallend aan de Ety-rapportage was de zakelijke grondtoon ervan en de massieve investering in (bekende) functionele trajecten, gelardeerd met een bescheiden inzet op territoriale (moeilijke wijken-)trajecten. Een van de 'researchers' voor deze rapportage, Rogier Den Uyl, stelde in een interview dat inmiddels wel duidelijk is 'wat wel en wat niet werkt' en dat - keuzes makend - nu gewoon ingezet moet worden op gebleken effectiviteit. De in de Ety-rapportage neergezette trajecten en calculaties boden daardoor minder zicht op 'vitale functies' van het sociale domein, als wel op de relevantie van dat domein voor haar 'economische' en 'fysieke' zjusjes. Een benadering die nog versterkt werd door een krachtige 'no nonsense'-presentatie, indicierend dat zaak-rationaliteit en gegarandeerde 'output' het sociaal domein tot een perfecte 'look-a-like' van het bedrijfsleven maken. Uiteraard zijn er sociale domein-prestaties die op dergelijke wijze geïdentificeerd kunnen worden en verkocht. Maar een dergelijke

ke voorstelling van zaken miskent de eigen functionaliteit van het domein, snijdt die op andermans maat en schoffelt de complexiteit van maatschappelijke uitdagingen onder.

Mankerend sociaal ondernemerschap

Maar deze (als trend alom waarneembare) Beeld & Gelykenis-exercitie met het bedrijfsleven doet ook afbreuk aan de 'samenspelpositie' van het sociaal domein met de fysieke en economische sector.

Zij kan immers niet serieus genomen worden: als de 'bewerking van het sociale' echt zo bedrijfsmatig mogelijk was, dan hadden Ahold, Blokker, Vendex en Zeeman deze 'markt' al lang tot de hune gemaakt. Door de bank genomen is het tegendeel waar: het bedrijfsleven en de beheerders van de (semi-)publieke fysieke sector weten heel goed dat er complexe sociale vraagstukken zijn die eigen merites hebben en niet via bedrijfsmatige 'traject-formules' tot een oplossing gebracht kunnen worden. Ze zijn ook toenemend bereid een 'aandeel' te nemen in de aanpak van die complexe maatschappelijke uitdagingen. En de aandacht daartoe ligt in een flexibele mix van 'welgemeend eigen-belang & sociale verantwoordelijkheid'.

Die intrigerende, mogelijkheid om tot nieuwe verkavelingen en coalities te komen, wordt in het sociale domein niet 'op eigen merites' opgepakt. Eerder heeft het er alle schijn van dat de kwestie weinig prioriteit krijgt. En lijkt het er op dat het sociaal domein gefixeerd is op het met terugwerkende kracht 'uitvinden' van de ondernemingswijze productie'. Zo wordt er al tijden overmatig geïnvesteerd in organisatie-, management- en 'meten-is-weten'-hoogstandjes. Professor Geert van der Laan (Rijks Universiteit Utrecht) heeft in dit verband zeer terecht vastgesteld dat het sociaal werk zich aan het bijverjen is Tayloriaanse productie-principes in te voeren, die het bedrijfsleven al decennia geleden afgeschreven heeft.

De overmaat aan investering in het 'managerial games & tricks department' staat in schril contrast tot het gebrek aan inzet op eigen productontwikkeling. Toenemend wreekt zich dat in de sociale

sector geen 'herbronning en vernieuwing' op gang is gekomen, dat daar niet in geïnvesteerd is.

De re-inventie van horizontale inzet

Het zijn kwesties die niet alleen urgent worden door herverkavelingen in de 'domein-dialoog', maar evenzeer door ontwikkelingen in de 'diagnostiek' van maatschappelijke vraagstukken.

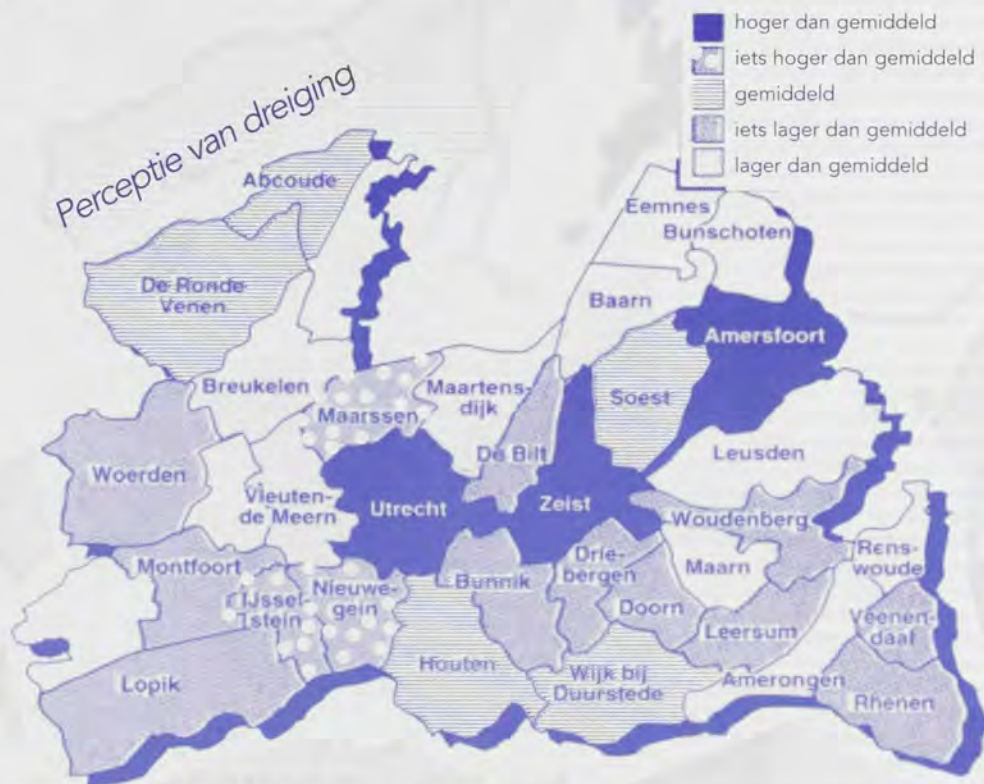
Toenemend wint bij onderzoekers en wetenschappers het inzicht veld dat de 'kort-door-de-bocht' zakelijke verticale trajecten-aanpak het niet redt.

En derhalve neemt de benadrukking van de horizontale sociale dimensie toe. Interessant is wat dat betreft het recente advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur, getiteld "Retoriek en realiteit van het integratiebeleid".

Daarin wordt vastgesteld dat de integratie van minderheden wordt vertraagd doordat cultuurverschillen te weinig ruimte krijgen. En tevens wordt beklemtoond dat door de afrekening op 'output' van openbare diensten (de 'verzakelijking') aan 'minder competente burgers tekort gedaan wordt'. Het intrigerende van het in deze noties neergelegde inzicht is dat eigenlijk gezegd wordt: Het kort-door-de-bocht trajecten- en output-beleid is contra-productief. Neem en geef meer ruimte en support aan de 'werkelijkheid van de multiculturaliteit', in plaats van fanatiek te focussen op 'integratie-resultaat'. In feite wordt daarmee de 'korte baan-rationaliteit' van het telraam en de zo quasi-helderheid van de enkelvoudige 'trajecten-interventie' krachtig gerelativeerd.

Overhaasting en complexiteits-reductie blijken niet alleen eigen beperkingen te hebben, maar zelfs ook een 'weeromstuitwerking'. Stimulering en schraging van de horizontale dimensie, het niveau van de samenlevende mensen, burgers en hun groepen en verbanden, het bieden van support aan de 'articulatie' van de geleefde werkelijkheid en daaruit resulterende initiatief-name, verdient aanmerkelijk meer support dan daaraan sinds jaar en dag geboden wordt. Teneinde misverstand te vermijden: hiermee wil niet gezegd zijn dat voortaan van 'verticale interventie' (al dan niet vraaggestuurd) afgezien moet worden. Neen, gezegd wordt

baarheid vooral gebaat bij: in wijken

hiermee dat de altijd al zeer schaarse investering in de schraging van 'horizontaliteit' in de afgelopen decennia (a) goeddeels wegbezuinigd is; en (b) voorzover gehandhaafd goeddeels 'omgeturnd' tot een additioneel verticaal instrumentarium.

Terugblikkend over zo'n drie, vier decennia is het op zijn minst curieus te noemen dat ten tijde van aanmerkelijk minder complexe samenlevingsproblematiek de schraging van de horizontale dimensie 'evident' was en thans bijna uitsluitend 'by exception' aange troffen kan worden.

"Weven aan samen-leven", de opdracht waar het om gaat, veronderstelt basaal en simpelweg 'schering en inslag' voor een effectieve verknoping van het verticale en horizontale. Uitsluitende bewerktuiging van de verticale dimensie (aanbod- dan wel vraag-gestuurd) werkt niet, installeert institutionele 'realiteiten' en provoceert bij de mensen, de burgers voornamelijk 'selective shopping' (de calculerende burger), dan wel

apathie ('ze bekijken het maar') of mengvormen van beide.

Serieuze, betrouwbare (dus duurzame en onafhankelijke) support aan de 'horizontale dimensie', in en aan de 'community', de territorialiteit van (hoe dan ook) samen levende mensen, burgers is voor het 'weven aan samen-leven' van vitaal belang.

Veiligheid provincie Utrecht

In dit verband leverde onlangs bureau Intomart met haar rapportage over de Gebiedsmonitor Leefbaarheid en Veiligheid in de provincie Utrecht intrigerende resultaten op. Kort samengevat luiden de bevindingen dat: "Verbetering van de veiligheid in de provincie Utrecht eerder voort moet komen uit betere contacten tussen de inwoners onderling dan uit meer politie op straat".

De onderzoekers vonden het 'opmerkelijk' dat de ondervraagden voor hun oordeel over de leefbaarheid van de wijk vooral hechten aan de manier waarop buurtbewo-

ners met elkaar omgaan, de kwaliteit van de woning en de dreiging die van anderen uit gaat op straat. Verloederig, zwerfvuil of de hoeveelheid politie wegen minder zwaar. Dat betekent volgens de onderzoekers niet dat politie of straatvegers overbodig zijn, maar wel dat voor het vergroten van de veiligheid het accent gelegd moet worden op 'verbetering van de sociale structuur in de woonwijken'. Intrigerend was ook dat (per plaats variërend) steeds 20 tot 50% van de burgers, bewoners aangaf daar ook 'actief aan bij te willen dragen'. Hiermee wordt een helder beeld geschetst van het grote belang dat juist nu gehecht moet worden aan 'versterking van horizontaliteit', aan het geven van betrouwbare support aan burger- en bewoners-initiatieven om in de eigen leefomgeving processen en (zelf-)organisatie-vorming in gang te zetten, waardoor sociale relatie- en milieupbouw tot ontwikkeling komen. Gelet op de complexe en door veel discontinuïteit gekenmerkte situatie in veel woonwijken is

de onderzoeksbevinding van Intomart minder opmerkelijk dan zij lijkt. Bovendien is het uiteraard zo dat de actuele massieve verticale inzet in buurt en wijk ook noodwendig haar horizontale contrapunt oproept.

En 'last but not least' is het zo dat - en met name in volkshuisvestingskring wordt dat toenemend ingezien - de 'polder-favoriete' optie dat we met z'n allen co-producenten van beleid zijn ('no problem, man') stevig in de gevarenhoek zit door de massieve herstructurerings-beleidsvoornemens aangaande de na-oorlogse woonwijken. De plezante fictie van de samen zo lekker stampende olifant en muis die in de co-productie van beleid een belangrijke plaats inneemt, vergruizelt nu de olifant het sloop-oog gericht heeft op grote kwantiteiten muis-behuizingen. In meerdere grote steden beginnen de muizen al te piepen in de aanblik van de opgeheven olifants-poot en wordt tegengas gegeven, niet ten onrechte onder het motto "Wijken voor Rijken?". En een strategisch vernuftige woningcorporatie-directeur in Leeuwarden - jarenlang content met zijn eigen 'participatie-medewerkers' - kondigde onlangs aan bij het stadhuis een eis te zullen deponeren voor versterking van het opbouwwerk ter ondersteuning van de bewoners. Het is ongetwijfeld een opportunistische 'move', maar even ontegenzeggelijk een erkenning dat de 'horizontale dimensie' eigen merites, waarden en belangen bezit die onder een bepaalde grenswaarde verticaal niet meer probleemloos verticaal 'bespeelbaar' zijn.

Maar het principe om support, schraging te bieden aan kleinschalige horizontaliteit is op geen enkele wijze defensief of tactisch van aard. Het is veeleer daadwerkelijke positieve vormgeving aan de democratische samenleving.

Weven aan samen-leven is een gedurige opgave die, schering en inzet indachtig, niet alleen verticale, maar ook horizontale inzet veronderstelt. Alleen langs die lijnen kan weving tot ontwikkeling komen. En ook dan is het geen makke.

Boek

Zorg op menselijke maat

"Zorg op menselijke maat" is het eerste deel van de nieuwe reeks "Buurt & Gezondheid". Het boek bevat visie, analyse en aanbevelingen met betrekking tot de positie en rol van gezondheidscentra in achterstandsgebieden.

Gezondheidsachterstand heeft de laatste jaren veel aandacht gekregen. Een aantal buurten en wijken in Nederland heeft te maken met meer dan gemiddelde gezondheidsachterstand. Het terugdringen van die achterstand is een zaak van volksgezondheidsbeleid en lokaal sociaal beleid.

Een wijkgerichte aanpak van (gezondheids)achterstand staat sterk in de belangstelling. Gezondheidscentra kunnen een belangrijke (nieuwe) rol vervullen als schakel tussen gezondheidszorg en lokaal sociaal beleid. Zo'n rol past ook in de veranderingen die in de gezondheidszorg aan de gang zijn op het gebied van transmuralisatie, regionalisering en de organisatie van geïntegreerd zorgaanbod. Om die rol goed te kunnen vervullen moeten gezondheidscentra in achterstandswijken een aantal specifiekere kenmerken en kwaliteiten hebben. Welke dat zijn komt in "Zorg op menselijke maat" uitgebreid aan de orde. De gezondheidscentra moeten qua omvang en qua organisatiecultuur de juiste maat hebben om in achterstandswijken goed te kunnen functioneren. Die menselijke maat is ook nodig in het zorgcontinuüm de schakel te kunnen zijn voor de zelf- en mantelzorg en de community-zorg zoals die in dit boek wordt bepleit.

De auteur, Mariet Paes, is medewerker van het LCO en directeur van gezondheidscentrum Samen Beter in Den Bosch.

Het boek "Zorg op menselijke maat" van Mariet Paes kost f 27,50 en is schriftelijk of telefonisch te bestellen bij:

LCO-Zwolle,
Postbus 1004,
8001 BA Zwolle,
tel. 038-4232112, fax: 038-4230714.
Email: lco@lcoz.demon.nl.

door Joyce Hes

De privé-ïsering van de media

Een huilende Hanja Maij Weggen bij de parlementaire enquêtecommissie bedekte onlangs bijna de helft van de voorpagina van de NRC. Was dat nieuws? Jazeker, maar dat was niet de emotionele uitbarsting van deze ex-bewindspersoon op zichzelf. Zoiets was al eens eerder vertoond. Commentatoren waren er als de kippen bij om na dit incident aan te geven welke politicus of politica, kamerdan dan wel bewindspersoon, wanneer, geëmotioneerd was geworden en/of in huilen uitgebarsten. Het werkelijke nieuws was, in elk geval wat mij betreft, dat een kwaliteitskrant als de NRC zegt te zijn, het kennelijk qua verkoop (ook) moet hebben van de sensatie, die dergelijke beelden oproepen. Met deze vertoning zijn we nu definitief binnengetroten in het tijdperk van de privé-ïsering van de media. Privé-ïsering heeft niets te maken met aandacht voor de persoon of het persoonlijke. Werkelijke aandacht voor het persoonlijke vergt immers compassie of medeleven en respect voor de persoon onafhankelijk van het feit of die persoon een publieke functie bekleedt. Maar daarvan is geen sprake als de camera's meedogenloos inzoomen, waar even stopzetten een veel geëigender en ook menselijker reactie zou zijn geweest.

Nietsontziend en daarmee dodelijk zijn de moderne wapens van de nieuwsjagers geworden, die naar mijn mening ook niet zo veel meer met journalistiek te maken hebben. Want journalistiek is geïnteresseerd in de publieke zaak en ook daarmee heeft privé-ïsering weinig van doen. Aandacht voor en betrokkenheid bij de publieke zaak betekent wat de journalistiek betreft dat men het publiek inhoudelijk wil informeren, zodat dat publiek zich op basis van die kennis een juist oordeel kan vormen over kwesties die voor het reilen en zeilen van een democratische rechtsstaat van belang zijn.

In dit geval is het van belang wat Maij Weggen daar bij die parlementaire enquêtecommissie als getuige en ex-bewindspersoon gezegd heeft en de vraag of dat nog nieuwe gezichtspunten opleverde. Nu verdwijnt de aandacht voor de publieke zaak juist achter de sensatie van de privé-ïsering, die als enige boodschap heeft dat Maij Weggen ook een mens is en even kwetsbaar blijkt te zijn als U en ik. Het merkwaardige spel dat een blad als Privé speelt met zijn publiek en dat nu ook door bladen als de NRC blijkt te worden overgenomen is dat van mensen sterren worden gemaakt en vervolgens die sterren weer tot mensen worden gereduceerd. Een dergelijk spel speelt in op de behoeften van mensen aan verering en verheerlijking, de behoefte aan een God die ver af staat, maar tegelijkertijd ook op de behoefte aan een God die menselijke trekken vertoont en even kwetsbaar en zwak en slecht kan zijn als mensen zelf. Het dichtst bij een dergelijk godsbeeld komen misschien de Griekse goden, die o.a. volgens de Jungiaanse theorie vooral in onszelf blij-

ken te zitten. De media spelen een steeds belangrijker rol in dit massale spel van projectie, waarvan verering en verguizing onderdeel uitmaken.

Er zit nog een andere kant aan deze privé-ïsering, het zgn. machtsaspect. Schijnbaar hebben de sterren, de Vip's (very important persons) die macht, maar dat is maar schijn en het is altijd tijdelijk, want ook zij weten hoe kwetsbaar en afhankelijk ze zijn van het beeld dat van hen gecreëerd wordt. Ieder moment immers kan dat beeld worden afgebroken. Dat hebben inmiddels diverse politici aan den lijve ondervonden zoals bijvoorbeeld Brinkman en Sorgdrager en nu lijkt Jorritsma dit lot beschoren. Hoe hoger opgeheld, des te dieper kan men vallen. De werkelijke macht ligt hier niet bij degenen, die op een bepaald moment zo populair zijn, de werkelijke macht ligt bij de beeldmakers, bij diegenen die kunnen "maken" en "breken", bij de media dus. En wij, het publiek, wordt in dat machtsspel dat gespeeld wordt gemanipuleerd. Onze gevoelens, onze reacties worden gestuurd vanaf een toneel, dat zich niet als toneel aandient, maar als getrouwe weergave van de werkelijkheid. Wij aanbidden en verguizen bijna op commando. En daar raakt de privé-ïsering de democratie zelf in haar hart. Een democratie immers valt en staat met de actieve participatie van de burgers die er onderdeel van uitmaken. Dat is onlangs weer met zoveel woorden gezegd op een congres in Seoul dat de Wereldbank samen met de Zuid-Koreaanse regering organiseerde. Daar was de redenering zo ongeveer: geen markteconomie zonder democratie en geen democratie zonder participatie van burgers en transparantie en betrouwbaarheid van het bestuur.

Maar hoe loopt het met de politieke participatie van burgers in een land waar de politiek wordt gereduceerd tot een Sterrenslag en politici worden vereerd en omlaaggehaald als een stelletje Griekse goden, op wie je als gewoon mens toch eigenlijk weinig invloed hebt? Is het dan verbazingwekkend als ter aanmoediging om een voorkeurstem uit te brengen bij de verkiezingen een hemels Cupidoontje op affiches in bussen verschijnt die met zijn pijlen de kiezer moet verleiden om een hokje rood te maken? Wat heeft politiek dan nog van doen met maatschappelijke keuzes, met een appel op mensen om zelf invloed uit te oefenen op de inrichting van hun samenleving en hun daartoe de juiste, de meest betrouwbare informatie te verschaffen?

De politiek zelf wordt hier even grillig als de ruzies tussen Zeus en Hera, maar wij gewone stervelingen worden er, zonder dat we nog het gevoel hebben daar invloed op uit te kunnen oefenen, wel het slachtoffer van. Ondertussen zien we wel de resultaten van de privé-ïsering. Het is inmiddels een minderheid die nog op verkiezingen stemt (zie de provinciale statenverkiezingen, een nieuw dieptepeunt-record) en zelfs bekende opinie-leiders raden af om te gaan stemmen bij de Europese verkiezingen. Nederland scoort Europees gezien slecht waar het gaat om het lidmaatschap van politieke partijen. Slechts 3% blijkt lid volgens een recent onderzoek van de Vrije Universiteit. Deze column zou somber eindigen, ware het niet dat mensen, personen, weerbaarder zijn, dan de belangrijkste media doen vermoeden. Onze democratie moet het hebben niet van het geconstrueerde, soms gewetenloos vertekende beeld, maar van de dagelijkse leefwereld, waarin gelukkig onnoembaar veel vrijwilligers en professionals bezig zijn, vaak tegen de klippen op, die democratie, die samenleving gestalten te geven. Misschien wordt het tijd dat we op de voorpagina van de NRC eens levensgrote foto's tegen komen van een tevreden opbouwwerker of van een hardwerkend en zich al jaren inzetend lid van een wijlcomité, met daaronder de tekst: Samenleven is mensenwerk! □

Energiebesparing in woningen

In overleg met verschillende landelijke organisaties, waaronder het Landelijk Centrum Opbouwwerk, start Vereniging Milieudefensie dit voorjaar enkele lokale proefprojecten rond 'energie en wonen'. In deze projecten is het de bedoeling om op gemeentelijk of buurniveau een coalitie te vormen, die streeft naar een pakket van maatregelen dat leidt tot flinke energiebesparing gekoppeld aan verbetering van het wooncomfort. Goede voorlichting, 'kostenneutrale' uitvoering en nauw overleg met bewoners zijn sleutelwoorden in het project.

Als sociaal denkende milieuorganisatie gaat Milieudefensie uit van de zogenaamde 'eindegebruikbenadering'. Het aantrekkelijke van deze benadering is dat met behoud van welvaart (eindegebruik) het grondstoffengebruik flink wordt teruggedrongen. Om deze gedachte en het duurzaamheids/CO2-beleid concreet te maken heeft Milieudefensie

gekozen voor het thema 'stookkosten'. De reden hiervoor is logisch. Wil ons land zijn klimaatdoelstelling halen, zoals afgesproken in Kyoto, dan is er op dit gebied veel te halen: met relatief eenvoudige en kostenneutrale maatregelen kan al een besparing van 25% op aardgas bereikt worden, als alle mogelijkheden worden benut kan dat zelfs 50% zijn. Het thema leent zich ook goed voor het benaderen van de sociale kant: het is ons eigenbelang en ons recht, dat onze woningen zo goed mogelijk geïsoleerd worden.

In de lokale proefprojecten wordt gekozen voor WOONCOMFORT als invalshoek. Dit bestaat uit twee elementen:

1. een energiezuinig en tegen een redelijke prijs verwarmd huis (isolatiemaatregelen moeten kostenneutraal doorgevoerd worden, de steeds hogere ecotax moet terugverdiend kunnen worden);
 2. een gezond binnenmilieu (vocht, ventilatie, luchtkwaliteit en eventueel geluid moeten bij isolatiemaatregelen worden meegenomen).
- Voor de proefprojecten worden nog enkele lokale bewonersgroepen gezocht, die de uitdaging aandurven. In nauw overleg met Milieudefensie en het LCO zijn zij de trekkers voor een brede coalitie op gemeente-

lijk of buurniveau. Zij halen de lokale gegevens boven tafel, onderzoeken de mogelijkheden om 'mee te liften' met andere projecten (bijv. groot onderhoud of renovatie in 't kader van Integrale Stedelijke Vernieuwing) en spreken met gemeenteamtambtenaren, mensen van het energiebedrijf en woningcorporaties of verenigingen van eigenaren. Tenzij alles van een leien dakje verloopt en direct tot het uitvoeren van (isolatie)maatregelen kan worden overgegaan, beschrijven ze in eerste instantie in een rapport de uitkomst van het zoekwerk en de gesprekken. Aangegeven wordt wat er nu lokaal al uitgevoerd kan worden en welke prikkels daarvoor nodig zijn. Ook staan de knelpunten beschreven en hoe die in de toekomst opgelost kunnen worden (o.a. richting rijks-overheid).

Wilt u meedoen of heeft u vragen, bel of schrijf dan een van de ondergetekenden: Alex de Meijer en Gerry Asselman, p/a Vereniging Milieudefensie, Postbus 19199, 1000 GD Amsterdam. Tel.nr.: 020 5507300 (fax 5507310).

Stichting Welzijnswerk Hoogeveen (SWW) heeft sinds kort een eigen website in gebruik genomen: "Met veel genoegen kondigen wij u hierbij de geboorte van onze eerste website voor het Internet aan". En verder in de begeleidende brief stelt Martin van ter Beek, staffunctionaris marketing: "Het is ons merendeels niet bekend welke van onze relaties met activiteiten die grenzen aan onze welzijnsdiensten zelf ook met een site op het Internet te vinden zijn. Mocht dat voor u het geval zijn, dan stellen wij het zeer op prijs indien u bereid bent middel een link naar onze site te verwijzen. Van onze kant zijn wij zeker bereid tot linken naar uw adres op het net, indien u ons uw wens daartoe alsmede uw web-adres laat weten."

De site

De site kent 50 pagina's en bevat ook een 'site-map', wat wel zeer handig is. Hiermee krijgt de argeloze surfer snel overzicht. SWW is een gemengde welzijnsinstelling die als kerndiensten Maatschappelijk Werk, Opbouwwerk en Informatie & Advies aanbiedt. De tekst waarmee Opbouwwerk aan de man wordt gebracht: "De SWW rekent opbouwwerk tot haar kernactiviteiten. Letterlijk genomen betekent het woord 'opbouw-werk' dat ergens een positief (=opbouwend) stuk werk wordt geleverd. Opbouwwerk draagt dan ook bij aan een positieve ontwikkeling van de samenleving of van delen daarvan. Die samenleving moet er als het ware sterker van worden. Bijvoorbeeld doordat besluiten over bewoners van een buurt ook mede

door die bewoners zelf worden genomen, waardoor men tevredener is over die besluiten. Of doordat bewoners zelf hebben kunnen aangeven welke problemen er in hun omgeving spelen en hoe die het best opgelost kunnen worden. Het opbouwwerk heeft in Hoogeveen al een rijke traditie en veel bereikt in overleg en samenwerking met de bewoners." Alle verschillende werksoorten en projecten hebben een eigen mapje. De verschillende werklocaties binnen Hoogeveen zijn ook opgenomen.

Het adres is: <http://home.wxs.nl/~sww-hgv>. Als u SWW wilt feliciteren met deze 'boreling', is er ook een gastenboek op de site waar u uw felicitaties kunt intikken.

Analyse

Stembus maakt Haagse tweedeling zichtbaar

Den Haag - Een lage opkomst bij verkiezingen pakt nadelig uit voor de PvdA, zegt men bij die partij om het teleurstellende resultaat van woensdag bij de provinciale verkiezingen te verklaren. Een 'vertaling' van die uitslag naar het aantal zetels in de Haagse gemeenteraad maakt duidelijk wat de PvdA bedoelt. Als er woensdag niet voor de Provinciale Staten maar voor de Haagse gemeenteraad was gestemd, had de PvdA een zetel 'verloren'. De VVD daarentegen zou drie zetels hebben 'gewonnen'. Deze partij heeft in Den Haag voordeel bij een lage opkomst.

Ook het CDA zou een zetel hebben gewonnen en zelfs D66 zou er een zetel bij hebben gekregen. De 'winst' van GroenLinks zou in Den Haag beperkt zijn gebleven tot een zetel.

De 'winst' van VVD en CDA is waarschijnlijk te verklaren doordat de Politieke Partij

Scheveningen (nu met drie zetels in de Haagse raad) niet aan de provinciale verkiezingen heeft meegedaan.

Gemiddeld

Opvallend bij de opkomstpercentages van de verschillende wijken in Den Haag is dat veel arme wijken ver onder het gemiddelde scoren en veel rijke wijken royaal daarboven.

Het hoogste opkomstpercentage laat de Vogelwijk zien (66,32%), direct gevolgd door de wijk Benoordenhout (65,77%). De Schilderswijk scoort het laagst (17,78%). Dat is overigens nog een fractie hoger dan bij de Statenverkiezingen in 1995.

Binnen een stadsdeel zijn soms ook frappante verschillen. Zo is de opkomst in Scheveningen blijven steken op 35,91% (was vier jaar geleden 44,15%). Maar binnen dat stadsdeel is in de wijk Duindorp maar 23,85% van de kiezers opgekomen. Een gemiddelde wijk wat opkomst betreft is het Zeeheldenkwartier (34,41%). Het Haagse opkomstpercentage is uiteindelijk uitgekomen op 35,07%.

Blanco

Opmerkelijk is dat in vrijwel alle wijken het aantal blanco/ongeldige stemmen is toegenomen. Alleen in de Schilderswijk en Transvaal was dit niet het geval.

De wijkgerichte

door Ton van der Pennen, Sociaal en Cultureel Planbureau

De wijk is wederom een belangrijk ordenend principe geworden bij het lokale sociale beleid; in het grote-stedenbeleid en de stedelijke vernieuwing wordt de wijk een centrale rol toebedeeld. Het

Ministerie van VWS heeft met het beleidskader Lokaal Sociaal Beleid 'Sturen op doelen, faciliteren op instrumenten' een uitdaging geformuleerd aan gemeenten om welzijn, als belangrijk onderdeel van het lokaal sociaal beleid, te herdefiniëren ter versterking van de lokale sociale infrastructuur. Een sociaal structuurplan is hierbij één van de instrumenten dat wordt aanbevolen.

Hierin zou de (her)nieuw(d)e positionering van partijen om de lokale infrastructuur te versterken tot uitdrukking moeten komen. Diverse gemeenten hebben deze uitdaging opgenomen. De lokale uitwerking hiervan laat zien dat de wijk - een wijkgerichte aanpak - ook hierbij centraal staat. De lokale praktijken maken duidelijk dat wijkgericht werken een traditie geworden is en dat het bij verschillende beleidsdomeinen steeds verdere (bestuurlijke) strategische en methodische betekenis en inhoud krijgt.

De wijk wordt gezien als het niveau waarop de voorgestane integraliteit het beste tot zijn recht kan komen en waarbij de doelstelling van probleem/vraaggericht werken het beste vorm kan krijgen.

De sociale problematiek concentreert zich in bepaalde gebiedsdelen. Een van de belangrijkste oorzaken voor de sociale problematiek aldaar wordt gevonden in het verloren gaan van een vitale lokale gemeenschap. Met beleidsmaatregelen wordt getracht de verloren gegane solidariteit terug te brengen. Gezocht wordt naar een nieuw evenwicht tussen het publiek domein en het privé-domein. Om de kloof tussen privé- en publiek domein te dichten wordt stimulering van een gemeenschap nodig geacht. Een lokale (buurt)gemeenschap wordt in beleidskringen dan ook als een belangrijk integra-

tiel kader gezien: gezocht wordt naar een 'nieuwe' publiek-private samenwerking op buurtniveau. De bestuurlijke maatregelen zijn gericht op het uitbannen van marginaliteit en desintegratie, het bevorderen van sociale cohesie. Maar hoe reëel is dit streven? Op zijn minst is het opmerkelijk te noemen omdat geruime tijd de buurt 'dood' verklaard is: het zou geen integratiekader voor burgers meer zijn. Daarentegen blijkt uit onderzoek onder burgers dat de buurt nog steeds leeft. Burgers komen echter tot een andere definitie van de buurt dan het buurtconcept waar beleidsvoerders hun handelen op baseren. Het bestuurlijke buurtconcept lijkt ingegeven door een gemeenschapsideaal dat niet (meer) strookt met de werkelijkheid. De veronderstelde causaliteit tussen concentratie van problemen en probleemgroepen en maatschappelijke integratie is te simpel.

Verloren solidariteit 1)

Een van de belangrijkste uitgangspunten bij de decentralisatie van beleid is dat het lokale beleid het dichtst bij de maatschappelijke problemen en de burgers staat en derhalve beter in staat is om adequaat te handelen en te communiceren met die burgers. Bij allerlei bestuurlijke maatregelen die in het verlengde van de decentralisatie liggen, zoals bestuurlijke en sociale vernieuwingen, het Grote stedenbeleid, is de 'buurt' het niveau waarop burgers worden aangesproken. Deze maatregelen hebben als doel de verstoorde relaties tussen burger en de samenleving, de woonomgeving, de politiek en het bestuur te verbeteren. De buurt krijgt hernieuwde aandacht en wordt, al dan niet expliciet geformuleerd, opgevat als een reëel integratiekader voor burgers. Politici gaan de wijken in om hun bedoelingen ter plekke uit te leggen en hernieuwde belangstelling te vragen voor het (partij)politieke handelen en tegelijkertijd hun oor te luisteren te leggen bij wat er leeft in de samenleving. Bestuurlijke vernieuwing tematiseert de onderwerpen die burgers direct raken en die zich vaak afspelen in de directe leefomgeving. Door burgers meer directe zeggenschap te geven hoopt men de kloof tussen burgers en bestuurders te dichten. Sociaal beleid omvat voor een groot deel maatregelen die inspelen op thema's die op buurtni-

veau aan de orde zijn en doet een beroep op de solidariteit die op dat niveau hoort. De 'buurt' krijgt bij het beleidshandelen als het ware een driedubbele betekenis. Ten eerste is de buurt de plek waar de problemen zich manifesteren; de vindplaats voor de problemen. Ten tweede wordt de 'buurt' opgevat als het niveau waar problemen opgelost dienen te worden. Ten derde is de 'buurt' het niveau waarop onderlinge solidariteit moet worden bevorderd om deze problemen op te lossen (samenlevingsopbouw). De kern van de samenlevingsopbouw is gelegen in het (opnieuw) stimuleren van onderlinge solidariteit en wordt gezien als antwoord op de voortgaande individualisering.

Werd individualisering recent voornamelijk positief gezien en in verband gebracht met emancipatie en ontplooiing, meer en meer wordt in het algemeen het begrip in negatieve zin benadrukt. De individuele bewegingsruimte is zo uitgebreid dat solidariteit, de onderlinge sociale betrokkenheid, in gevaar komt en sociale controle nauwelijks meer bestaat, zo wordt gesteld. Gedeeld is de veronderstelling dat toegenomen individualisering op collectief niveau tot ongewenste maatschappelijke uitkomsten leidt. Heroriëntatie op kleinschalige, min of meer autonome lokaal gewortelde sociale netwerken zou dan de therapie voor diverse problemen zijn. Zonder precies te formuleren wat deze min of meer autonome lokale sociale netwerken zijn, wordt de 'buurt' als uitgangspunt van beleidshandelen genomen.

De 'buurt' is dood

Zoals gezegd is de hernieuwde belangstelling voor buurten opvallend te noemen. In de literatuur omtrent lokale gemeenschappen zijn auteurs te selecteren, die veel gehoor kregen en die aantonen dat de buurt als zodanig een verdwijnend fenomeen is en niet (meer) als een relevant integratie- en referentiekader kan worden opgevat. Wellman (1979) typeert deze auteurs als aanhangers van het 'Lost argument'. De lokale gemeenschap als een - ruimtelijk gezien - aaneengesloten geheel, waarbinnen alle bewoners primaire relaties met elkaar onderhouden is niet langer een realiteit. De primaire relaties in onze westerse stedelijke

aanpak

samenlevingen zijn persoonlijk, vluchtig en gefragmenteerd (Vlg. Wirth, 1938:12). Deze auteurs baseren zich hierbij op onderzoekgegevens omtrent steeds geringer wordende burens- en buurtrelaties. De verklaringen die hiervoor worden aangevoerd zouden te maken hebben met de steeds verder doorgevoerde arbeidsdeling, de verbeterde communicatie- en vervoerstructuren, de toenemende individualisering, de verschuiving van het uitgebreide naar het kerngezin en de aanwezigheid van alternatieve recreatieve voorzieningen en hulpbronnen elders. Met de groei van van bovenlokale relaties (stedelijk en regionaal) nemen de relaties op lokaal (buurt)niveau in betekenis af. Het idee wordt verdedigd dat het moderne leven een sterke scheiding heeft teweeggebracht tussen het openbare en privéleven; de moderne stedeling zoekt de privacy binnen de eigen woning en in de anonimiteit van andere stadsdelen, met name het centrum (Bahrdt, 1961). Praten over integratie op lokaal (buurt- of wijk)niveau is dan ook in deze visie een anachronisme. De moderne stedeling richt zich niet meer exclusief op dat deel van de stad waar hij of zij min of meer toevallig woont. Alexander (1966), een exponent van deze (Lost argument) visie stelt dat de stadsbewoners zich op de stad als geheel oriënteren en dat vriendennetwerken (de voormalige buurtnetwerken) de hele stad bestrijken. Niet de nabijheid, maar de bereikbaarheid is van essentieel belang voor het optimaal functioneren van stedelingen en daarmee van het stedelijk leven. De 'buurt' wordt door hen dood verklaard: het concept zou onvoldoende verklaring bieden voor het gedrag van mensen in een stedelijk woongebied. De 'buurt' is in deze visie dan ook een achterhaald onderzoeks- en beleidsperspectief.

'Leve de buurt'

Uit onderzoek blijkt echter dat een 'buurt' voor burgers nog steeds bestaat (Vgl. Brunt, 1985; Van der Wardt, 1994; Hortulanus, 1995). Onderzoek naar eenzaamheid onder ouderen laat bijvoorbeeld zien dat vriendschapsrelaties op buurtniveau van groot belang zijn, waarbij duidelijk wordt dat de steun die deze relaties bieden afneemt naar mate de afstand toeneemt (Dijkstra, 1990).

Buurtgenoten kunnen elkaar door de fysieke nabijheid elkaar makkelijk bijstaan (Fisher, 1982; Bulmer, 1987). Tevens kan gewezen worden op het feit dat tevredenheid over sociale contacten in de woonomgeving een belangrijke determinant is van woonsatisfactie (Gall, 1982). Dergelijke inzichten relativeren de opvatting dat de buurt 'dood' is. Wat over het hoofd gezien wordt bij degenen die de 'buurt' dood verklaren, is dat ondanks de ontegenzeggelijke maatschappelijke veranderingen een lokale gemeenschap en dan met name in subjectieve betekenis, wel degelijk een belangrijk ordenend principe in de dagelijkse activiteiten behoudt. De opkomst van nieuwe waarden en instituties, de accentverschuiving van familie naar gezinshuishouden, de beschikking over alternatieve vormen van amusement en werkgelegenheid veranderen de betekenis van de 'buurt', maar laten haar niet verdwijnen. De 'buurt' krijgt een andere betekenis in de organisatie van het leven. Er kan over een buurtgemeenschap gesproken worden als het als onderdeel van een samenhangend stedelijk netwerk wordt gedefinieerd. Wellman rangschikt deze visie onder het 'Liberated argument' en zegt hierover: "...the Liberated argument has abandoned the local area as the starting point for analyzing (...) and inquired directly into the structure of primary ties" (Wellman, 1979:1206).

Individualisering, hetgeen niet identiek is aan individualisme, is eerst en vooral een proces dat geleid heeft tot de opvatting dat het individu de bron van macht en zingeving is. Waarden als autonomie, zelfontplooiing, onafhankelijkheid en eigen verantwoordelijkheid liggen hieraan ten grondslag (Weggemans, 1989). Dat wil geenszins zeggen dat de sociale omgeving voor de individuele ontwikkeling niet van betekenis is. Zelfontplooiing in een sociaal vacuüm is per definitie onmogelijk. Het is echter de vanzelfsprekendheid van bestaande sociale relaties die door het proces van individualisering ter discussie worden gesteld. Individualisering leidt derhalve niet tot een verminderde solidariteit, maar tot een andere soort. Traditionele solidariteitsvormen als de 'buurt', ondergaan als gevolg van het proces van individualisering een gedaantewisseling. Sociologisch is dit niets nieuws.

Instituties zijn voortdurend in beweging en passen zich ook voortdurend aan de veranderende samenlevingspatronen aan. Gesteld kan worden dat de 'buurt' als sociale context van betekenisverlies dan ook niet dood is, maar op een andere manier voldoet aan de in onze cultuur bestaande behoefte aan autonomie en zelfontplooiing en de daar intrinsiek mee verbonden behoefte aan sociale (her)kenning 2) en geborgenheid. Deze verhouding zal in het interactiepatroon van burens en buurtgenoten voortdurend opnieuw gezocht worden.

Wat is een wijkaanpak?

- De belangrijkste argumenten voor een wijkaanpak - conform argumentaties voor decentralisatie in het algemeen - zijn:
- men staat dichterbij de burger;
 - het biedt mogelijkheden om de participatie te bevorderen;
 - geeft mogelijkheden ter verbetering van het functioneren van het overheidsapparaat; - op deze schaal zijn problemen integraal aan te pakken;
 - het biedt een ideaal samenwerkingsniveau voor verschillende partijen;
 - het vergroot de effectiviteit, de doelmatigheid en de duurzaamheid van het beleid.
- Hiervan uitgaande geven De Boer en Duyvendak (1998) de volgende omschrijving van een wijkaanpak: 'een samenstel van op elkaar afgestemde activiteiten van overheidsorganen, particuliere organisaties en bewoners gericht op het lokaliseren en oplossen van problemen in territoriale eenheden binnen een gemeente die door een meerderheid van de bewoners ook als betekenisvolle eenheid worden ervaren'. In deze definitie is een spanningsrelatie verwoord die in het navolgende nadere aandacht krijgt. Dat wat bewoners als een betekenisvolle eenheid ervaren, is niet per definitie de eenheid respectievelijk de betekenisverlies die professionals geven aan een wijk.
- In de verschillende vormen waarin een wijkgerichte werkwijze gestalte krijgt komt dit al tot uitdrukking. Er kunnen drie dimensies onderscheiden worden:
- * Bij de eerste dimensie is sprake van rayonisering. Delen van de gemeenten worden als werkterrein afgebakend. Dat betekent dat ambtelijke/professionele capaciteit vrijge-

maakt wordt om zich speciaal op een geografisch afgebakende 'branchaard' te richten. De wijk is door beleidsmakers gedefinieerd; het is een poging om het gemeentelijk grondgebied op te knippen in handzame en relevant geachte werkeenheden.

- * de tweede dimensie betreft een overheveling van centrale diensten respectievelijk ambtelijke en professionele capaciteit naar delen van de gemeente. Voor deze vorm van gemeentelijke decentralisatie gelden bureaucratische (institutionele) argumenten. Om dichter bij de problemen en de burgers te kunnen werken, moet de capaciteit ook op deze plaatsen aanwezig zijn. De mate waarin de decentralisatie plaats vindt kan wisselen van verregaande vormen van autonomie tot uitvoeringsloket van centrale diensten.
- * bij de derde dimensie spelen bureaucratische argumenten een ondergeschikte rol, maar meer inhoudelijke en procesmatige argumenten. Op het niveau van de wijk kan het beste samengewerkt worden: met zowel andere beleidsactoren als met de burgers. Hierbij is sprake van interactief bestuur.

Deze dimensies zijn af te leiden uit onderzoek naar wijkgerichte benaderingen (De Boer en Duyvendak, 1998, tevens: Van Iersel et al., 1998; Van der Pennen, et al., 1995). Op basis van de daar verkregen inzichten kan in grote lijnen worden aangegeven welke betekenis een wijk bij een wijkgerichte werkwijze krijgt:

- * wijken zijn werkgebieden,
- * aanvatbaar vooral voor ambtenaren,
- * daardoor ook aantrekkelijk geworden voor hun partners,
- * ontmoeting op wijkniveau bevordert integratie, maar garandeert die niet, 3)
- * bewoners accepteren het wijkniveau, maar organiseren zich op andere schalen.

Bij het laatste punt komt de betekenisverlening die burgers aan een wijk geven en daarmee een mogelijke spanning, tot uiting. In een ander verband (SCP, 1995) heb ik gepleit om het onderscheid aan te brengen tussen de wijk (als een 'door anderen objectief afgebakende geografische eenheid in een stad of dorp, waarbij bijvoorbeeld de bebouwingsstructuur, ambtelijke rationaliteit de grenzen bepaalt') en de buurt (als een 'geografisch veel diffuser' eenheid die 'wordt bepaald door de communicatielijnen die buurtbewoners hanteren'). In het vervolg wordt hier nader op ingegaan. Voortuitlopend hierop gaat het hierbij om een andere definitie van de buurt. De 'buurt' wordt hierbij niet langer als een eenduidige territoriale groep of als eenduidig functioneel oriënteringskader gezien. Niet

de vraag staat centraal of een 'buurt' als zodanig bestaat, maar in welke mate en onder welke voorwaarden 'buurten' bestaan. Om een buurt af te bakenen zijn drie dimensies te onderscheiden: een cognitieve (hoe nemen mensen zelf een stedelijk gebied waar); een utilitaristische of functionele (hoe gebruiken mensen de faciliteiten in een stedelijk gebied) en een affectieve (hoe binden mensen zich aan een gebied). Deze drie dimensies zullen zelden gelijksoortig zijn: ze variëren ook naar plaats, groeps-, klasse en persoonlijke voorkeur. Bij de 'buurt' gaat het dus om een door verschillende bevolkingscategorieën ontwikkeld en in stand gehouden interactiepatroon dat geografisch af te bakenen is en in de directe omgeving van het individu plaatsvindt. Het zal duidelijk zijn dat 'buurt' en wijk geen synoniemen zijn. De wijk is een 'objectief' afgebakend geografische eenheid in een stad of dorp door anderen bepaald waarbij bijvoorbeeld de bebouwingsstructuur de fysieke grenzen bepalen. De 'buurt' is geografisch veel diffuser en wordt bepaald door de communicatielijnen die buurtbewoners onderhouden. Deels is dit netwerk in de directe omgeving van de woning aanwezig, namelijk de bureaus en buurtgenoten en deels bestaat het uit bewoners van elders. De communicatielijnen die een individu onderhoudt hoeven zich echter niet uitsluitend binnen een te onderscheiden 'objectieve' geografische eenheid af te spelen; men maakt deel uit van verschillende netwerken, waarbij andere criteria gelden als familie, de arbeidsplaats, vrijwillige organisaties. Dit betekent dat als in het vervolg over de lokale gemeenschap of 'buurt' gesproken wordt vanuit bewonersperspectief, dit niet als eenduidig stedelijk gebied opgevat moet worden, maar als een context die in wisselende mate van invloed is op de probleemdefiniëring van bewoners.

De wijk als handelingseenheid 4)

De territoriale interventies worden meer en meer toegepast in het lokale sociale beleid (Vgl. RMO, 1997; Sprinkhuizen et al., 1998). Echter: dat maatschappelijke problemen in wijken en buurten voelbaar zijn, hoeft nog niet te betekenen dat een aanpak op wijkniveau de meest geeignende is (Vgl. Van der Pennen et al., 1998). 5) Een standpunt in de discussie omtrent een wijkgerichte aanpak van de sociale problematiek is dat een wijk of buurt niet langer de insteek is voor het aanpakken van de sociale problematiek. 'Wijkaanpak heeft iets onwettelijks, want het sociale leven speelt zich voor veel mensen vooral buiten de wijk af' (Roes, 1999). Vergelijkbaar met de 'lost-argumentation' uit het voorgaande. Hier tegenover staat het advies van de Cie Etty (1998) waarin een

geconcentreerde aanpak in speerpuntwijken wordt aanbevolen. Een geografische benadering wordt verantwoord geacht omdat daarbij de concentratie van problemen zichtbaar aanwezig zijn. De Boer en Duyvendak (1998) onderscheiden twee hoofdlijnen in de discussie rond een wijkgerichte aanpak van de sociale problematiek: die van de preciezen en die van de rekkelijken. De 'preciezen' achten een wijkgerichte benadering pas opportuun als het probleem op het niveau van de wijk ontstaat en daar ook opgelost kan worden. De 'rekkelijken' daarentegen verwachten van een wijkgerichte werkwijze hoe dan ook een positief effect, ondanks dat de oorzaken van de problematiek elders liggen. De argumenten die gehanteerd worden geven ze als volgt weer ten aanzien van te onderscheiden beleidssectoren: 6)

Opvallend is dat in de argumentatie - van de rekkelijken - voor een wijkgerichte aanpak, veelal effecten worden verwacht op het terrein van de leefbaarheid. 7) Doordat al dan niet expliciet bij een wijkgerichte aanpak leefbaarheid een centraal thema wordt, ontstaat het risico dat in de uitvoeringspraktijk eveneens geformuleerde sociaal-economische doelstellingen - inkomensbevordering, arbeidsmarkttoeleiding, e.d. - minder prominente aandacht krijgen.

Ideaal gesproken kent ieder probleem dat wordt aangevat zijn eigen schaalniveau of schaalniveau's. Als voorbeeld werkloosheid, hierbij zijn minstens vier niveau's te onderscheiden. Op individueel niveau: waarbij het gaat om maatregelen die mensen motiveren, helpen bij problemen bij het vinden van werk;

Op straatniveau: inschakelen van sublokale netwerken (bureaus) om de werkzoekenden blijvend te motiveren;

Op wijkniveau: onderbrengen van additionele werkgelegenheid, bestrijden subculturen van werkloosheid;

Op regioniveau: creëren nieuwe werkgelegenheid, matchen vraag en aanbod reguliere werkgelegenheid.

Dit voorbeeld maakt duidelijk dat voor het oplossen van een probleem geschakeld moet worden tussen de verschillende niveau's, wat tevens impliceert dat tussen instellingen verbanden gelegd moet worden. Dat is nu precies waarvoor de Cie, Brinkman pleit in haar eindrapport. "Een doeltreffend GSB vergt het vermogen om te schakelen tussen schalen". Ze voegt hieraan toe: "De gemeenten zijn de bestuurslaag om een relatie te leggen tussen wijk, stad, regio en rijksbeleid". Een fixatie op een wijkaanpak kan een hinderpaal zijn voor dat schakelen.

pro

contra

Economie	Inspanningen om de wikeconomie aan te jagen hebben zelfs in een bescheiden omvang goede effecten op de leefbaarheid, zeker aldaarbij op additionele basis werklozen uit de buurt kunnen worden ingezet.	De economie globaliseert; op wijkniveau kan tegen negatieve trends geen tegenwicht geboden worden.
Arbeid	Op wijkniveau kan met gerichte arbeidsmarkimpulsen veel bereikt worden, ook weer op het gebied van de leefbaarheid. De cultuur van werkloosheid is buurtgebonden.	De arbeidsmarkt is met name regionaal georganiseerd
Onderwijs	De school kan een bindende rol spelen in de buurt. Het gaat niet alleen om onderwijsachterstand: allerlei maatschappelijke problemen manifesteren zich. De school kan een signalerende en ondersteunende functie hebben.	Leerachterstanden ontstaan in gezinnen, die in bepaalde buurten wonen.
Justitie/ veiligheid	De 'quality of life crimes' kunnen wel degelijk op buurtniveau worden bestreden en dat geldt ook voor verkeersonveiligheid. Grote criminaliteit heeft vaak uitsteksels op buurtniveau, zodat een wijkaanpak ook bijv. drugshandel terug kan dringen.	Criminaliteit trekt zich niet veel aan van buurtgrenzen.
Zorg	Zorg bestaat ook uit care en die weer merendeels in laagdrempelige voorzieningen als thuiszorg, en die net als verzorgingstehuizen - op wijkniveau - een signalerende en ondersteunende functie kunnen hebben.	Cure is te duur om op wijkniveau te organiseren en dat geldt ook voor opvang en de inrichting van loketten.
Wonen	Op wijkniveau kan differentiatie van het woningaanbod zorgen voor een betere spreiding van werkloosheid, inkomen, e.d. Dat kan een bijdrage leveren aan de leefbaarheid.	De woningmarkt is regionaal georganiseerd.

Met het bovenstaande wordt geen pleidooi gehouden om een wijkwijze aanpak te verlaten, wel om deze strategie van beleidsinterventie op zijn juiste waarde te schatten respectievelijk niet alles met een wijkgerichte werkwijze aan te pakken. Een aantal problemen heeft wel degelijk zijn oorsprong op wijkniveau of is er aan te relateren en is daar goed aan te pakken. Het bekende voorbeeld is dat gezondheidsklachten ook te maken hebben met de huisvestingssituatie, maar ook de problematiek van onvoldoende startkwaliteiten die in oorsprong niet op het wijkniveau liggen, wordt, zo kan verondersteld worden, door een afgesloten buurtcultuur worden gestabiliseerd. Dit pleit ervoor om binnen en tussen de sectoren en voor de aangetroffen problematiek een heldere analyse te maken van de oorsprong én de rol die het buurtniveau kan spelen in de oplossingen daarvan.

Wijk en buurt als identificatie

Niet alleen kan het wijkgericht werken verschillend worden ingevuld dat geldt ook ten aanzien van de relaties die men heeft met

de wijk en buurt. In de navolgende paragraaf wordt nader ingegaan op de verschillen tussen professionals en burgers. Een van de centrale uitgangspunten voor decentralisatie is dat beleidsvoerders dan dichter bij de sociale problematiek en burgers staan en zodoende beter in staat zijn om doelgericht en effectief te kunnen handelen. Deze vooronderstelling blijkt in de praktijk niet altijd op te gaan. Op twee manieren worden in deze paragraaf dergelijke relaties belicht. Ten eerste worden mogelijke verschillen in relaties tussen beleidsvoerders en burgers beschreven en ten tweede wordt ingegaan op de mate van buurtgebondenheid van burgers met 'hun' buurt.

Relatie beleidsvoerders en burgers

Burgers definiëren vanuit het alledaagse handelen hun buurt. De context die een buurt voor bewoners is, heeft een meer affectieve betekenis en heeft gezien de aanwezige verschillende oriëntaties op de buurt een heterogeen karakter. Dit is, zo maakt empirisch onderzoek duidelijk (Van der Pennen, 1990; Wuertz, 1993), anders dan de

meer instrumentele betekenis die professionals er aan geven, voor wie de buurt, hoezeer zij zich er ook mee vereenzelfigen, hun werkterrein is en voor hen een homogeen karakter heeft. De diversiteit van de bewoners (verschillende leefstijlen, uiteenlopende binding met de woning en woonomgeving, wordt instrumenteel vertaald. Standaardnormen en landelijke regelgeving vormen een belangrijk beoordelingscriterium. De grootte van een huishouden is uiteindelijk het belangrijkste onderscheidend criterium voor de diversiteit. Zo ontstaat een technische woningdifferentiatie: zoveel één- en tweepersoonshuishoudens, gezinnen met kinderen, e.d. Of een bewoner zijn woning als uitvalsbasis gebruikt voor een stedelijk leefpatroon of meer op de woning gericht is en de woning als 'veilige thuishaven' beschouwd, wordt in de overwegingen nauwelijks meegenomen. Er is met andere woorden tussen professionals en bewoners een discrepantie te zien bij de probleemperceptie in de materiële waarde en gebruikswaarde van de woning en woonomgeving.

De waarden, normen en gedragscodes van beide contexten en de daarop gebaseerde definities van de wijk zijn niet altijd in overeenstemming met elkaar. Deze discrepantie kan er toe leiden dat bepaalde gedragingen van burgers, omdat ze niet passen in de beleidsconcepten als problematisch worden gedefinieerd. Naast het feit dat het al dan niet uitgesproken beeld van de gezamenlijk gedragen buurtsamenleving niet overeenstemt met de sociale werkelijkheid, kan het ook gebeuren dat professionele beleidsvoerders spreken over een (beheer)probleem, wanneer bewoners zich weinig of niets gelegen laten liggen aan het openbare leven in de buurt. Bewoners die niet op uitnodigingen voor buurtvergaderingen reageren, niet meedoen met het organiseren van buurtactiviteiten, niet aan portiekgesprekken deelnemen of koffievisites afleggen en geen stoel aanschuiven als burens op de stoep of galerij bij elkaar zitten, worden nog al eens bestempeld als mensen die niet betrokken zijn. Als deze groep ook nog eens makkelijk te herkennen is als bijvoorbeeld allochtoon, is het een kleine stap om hen als probleemgroep te betitelen, vanwege het simpele feit dat ze niet meedoen met de voorgestelde beleidsmaatregelen en het wonen in een buurt primair opvatten als een privé-activiteit die zich afspeelt in het eigen huis en in een eigen circuit.

Mate van buurtgebondenheid

De buurt kan voor verschillende categorieën bewoners verschillende betekenissen hebben. De eigen buurt vervult onmiskenbare functies voor de bewoners, maar is als zodanig niet meer als volledige leefwereld te herkennen (Vgl. tevens RPD, 1998). Buurtgerichtheid is partieel - bijvoorbeeld in een bepaalde levensfase - en selectief - betreffen bepaalde hulpbronnen en voorzieningen. Wat betreft het sociale netwerk maakt onderzoek duidelijk dat de contacten op buurtniveau steeds minder gericht zijn op medebewoners. De intensiteit van het contact bestaat voornamelijk uit groetcontact en de waardering voor een 'goede buur' is dat er sprake is van wederzijdse acceptatie van elkaars privacy (Van der Pennen, 1995; Blokland, 1997). Duyvendak et al. (1999) spreken in dit verband over fragmentering van de buurt. Juist deze fragmentering wordt als problematisch door beleidsvoerders geformuleerd. De sociaal en fysieke beleidsinventories wordt getracht nieuwe samenhangen in buurten aan te brengen. Hierbij onderscheidt Duyvendak (1996) twee verschillende opties. "In het eerste is Nederland een geheel geïndividualiseerd land waarin van groepen überhaupt geen sprake meer is: dan is te

weinig kleeftkracht, te weinig groepsvorming is dus het probleem. In het tweede verhaal zijn er wel groepen, maar die worden dan eerder als obstakel tot sociale cohesie gezien dan als de belichaming daarvan. (...) In dit verhaal hebben groepen juist teveel kleeftkracht waardoor er geen aantrekkingskracht meer tussen groepen zou bestaan. Wanneer het over de multiculturele wijk gaat, horen we eigenlijk het tweede verhaal" (Duyvendak, 1996). Een wijkgerichte aanpak zou enerzijds een poging zijn om groepsvorming te bevorderen en anderzijds is het een instrument om de grote verschillen tussen groepen in onze samenleving te verkleinen. Realistisch is hierbij uit te gaan van een minimale welhaast procedurele normen die voorschrijven hoe mensen met verschillende achtergronden met elkaar om horen te gaan en elkaar niet links horen te laten liggen. Het streven is naar een min of meer gedeelde (minimale of secundaire) beleving van de buurt.

In tien sociale-vernieuingsbuurten waar leefbaarheidsprojecten plaatsvinden, zijn in elke buurt ongeveer 150 telefonische interviews gehouden over thema's die inzicht kunnen verschaffen in het sociale draagvlak voor de projecten en de activiteiten die daar deel van uitmaken (Van der Pennen, et al., 1998). Het sociale draagvlak voor leefbaarheidsactiviteiten (waarin men kan participeren) blijkt vrij gedifferentieerd van aard. Sociaal draagvlak wordt hier opgevat als acceptatie van en instemming met het beleid en mogelijke deelname aan de maatregelen. In geen enkel van de onderscheiden type buurt is het draagvlak als sterk te beschouwen. Voor elk buurttype geldt dat de overgrote meerderheid niet geparticipeerd heeft in leefbaarheidsactiviteiten en dat de meerderheid van de bewoners vindt dat er geen problemen spelen. Verder is er in elk buurttype een gering aantal bewoners die vinden dat er wel problemen spelen in de buurt, maar die tegelijkertijd geen vertrouwen hebben in een oplossing daarvan door het leefbaarheidsproject in hun buurt. Slechts een kleine minderheid erkent dat er ernstige problemen spelen én accepteert het beleid in sterke mate, dat wil zeggen werkt mee aan de uitvoering van het beleid en verwacht van het beleid een (belangrijke) bijdrage aan de leefbaarheid van de buurt. Hoewel het draagvlak dus in geen enkel type buurt sterk is, zijn er tussen de vier buurttypen wel enkele gradatieverschillen als het gaat om de sterkte van het sociale draagvlak voor leefbaarheidsprojecten en -activiteiten. De buurttypen lopen met andere woorden uiteen wat betreft de sterke en

zwakke punten van het sociale draagvlak voor het leefbaarheidsbeleid. Zowel voor de traditionele arbeidersbuurten als voor de naoorlogse uitbreidingswijken geldt dat een relatief groot deel onderkent dat er problemen spelen in de buurt. Een belangrijke voorwaarde om te kunnen spreken van een sterk draagvlak is in deze typen buurten aanwezig, meer dan in de andere twee typen buurten. Tegelijkertijd is het aandeel participanten in deze buurten gemiddeld tot relatief laag, en het aandeel dat geen enkele bijdrage verwacht van de projecten gemiddeld. Het feit dat de buurtgerichtheid in deze buurten relatief zwak is - en dat geldt met name voor de traditionele arbeiderswijken - maakt het twijfelachtig of een betere promotie van activiteiten, en daarmee grotere bekendheid ervan, tot een versterking van het draagvlak kan leiden.

Maar wat betekent de buurt voor de burger? Afgemeten aan het contact dat men heeft met burens, de gerichtheid op de buurt in het dagelijks leven en het beroep dat men doet op burenhulp bij problemen in de buurt, lijkt er sprake van minimale vorm van buurtgebondenheid. Een andere vraag is naar de mate van betrokkenheid van burgers bij de totstandkoming en uitvoering van het beleid. Aangezien de participatie van burgers een belangrijke doelstelling van de beleidsinspanningen is, is hieraan in het onderzoek veel aandacht besteed (zie blauw tekstvak). De term 'draagvlak' is geïntroduceerd om vast te kunnen stellen in hoeverre beleidsmaatregelen aansluiten bij de percepties van de burgers. Is er sprake van divergentie of convergentie van opvattingen? In algemene zin gesproken moet vastgesteld worden dat het draagvlak niet sterk is: de participatiegraad is laag, de perceptie van beleidsmakers en bewoners van de sociale problematiek en van de maatregelen die genomen moeten worden, verschilt nogal. Wat het meest opvalt is dat bewoners aanmerkelijk positiever over hun woon- en leefomgeving oordelen dan de desbetreffende beleidsmakers en ook positiever zijn dan de objectieve schets van de problematiek rechtvaardigt. Men zal niet snel geneigd zijn de eigen woonomgeving als negatief te bestempelen indien men geen mogelijkheden heeft om daaruit te vertrekken. Voorstelbaar is ook dat bewoners zelf er andere opvattingen op nahouden dan de lokale politici over wat nodig is voor een goed woon- en leefklimaat in de buurt. Voor beleidsmakers is deze uitkomst in ieder geval een signaal om omzichtig met het aanwijzen van achterstandswijken om te gaan en om veel preciezer dan tot nu toe de aanpak te pakken problematiek te definiëren.

Afstemming van die aanpak op de wensen en behoeften van de bewoners is wenselijk met het oog op het creëren van een draagvlak voor het beleid en het boeken van resultaat.

Een 'minimale' benadering van sociale integratie op buurtniveau lijkt, gezien de onderzoeksresultaten naar burenenrelaties 8), een realistisch uitgangspunt. Het beleidsprogramma zou uit kunnen gaan van de doelstelling hoe buurtbewoners van längs elkaar meer met elkaar kunnen gaan samenleven.⁹⁾ Een handzaam richtsnoer hierbij is te vinden in het zogenaamde laddermodel van Thomas (1995). Hiermee wordt het streefniveau van integratie onderscheiden. 10) Er zijn drie dimensies onderscheiden:

1. participatie;
2. interactie en
3. verwevenheid/vervlochtening.

Bij de eerste dimensie gaat het om deelname aan het sociale verkeer in de buurt, ongeacht diepgang, effecten, duurzaamheid en betekenis. Het gaat om het gebruikmaken van ontmoetingsgelegenheden zoals straten, pleinen, winkels, scholen en huizen. Wanneer het ontbreekt aan dergelijke contacten is sprake van een het ontbreken van buurtgebondenheid en wanneer dezelfde persoon ook elders dergelijke contacten niet heeft, dan kan sprake zijn van sociaal isolement.

De tweede dimensie heeft betrekking op een zekere mate van ontmoeting en uitwisseling tussen individuen en groepen. Het gaat om een actieve en min of meer bewuste intensivering van oppervlakkige participatiecontacten. Hierbij kan sprake zijn van netwerken. Als het gaat om een relatief homogene groep, met overeenkomstige normen en waarden, dan is sprake van interne interactie. Vindt de interactie met 'anderen' plaats, dan is er sprake van externe interactie.

De derde dimensie van integratie op buurtniveau heeft betrekking op verdergaande intensievere vormen van sociale interactie. Hierbij is niet louter sprake van ontmoeting en uitwisseling, maar ook van het op elkaar reageren en eventueel elkaar zelfs beïnvloeden.

Aan de hand van deze dimensies kan onderzoeksmatig inzichtelijk gemaakt worden hoe intensief de buurtgebondenheid is, maar kan eveneens het streefdoel van het bevorderen van buurtgebondenheid worden aangegeven en/of de realistische inschatting van wat van burgers verwacht kan worden in een bepaalde buurtcontext.

Met of zonder de burger?

De participatie van de burgers bij het beleid wordt in zijn algemeenheid als nastrevens-

waardig gezien. Geen beleidsnota, strategische beleidsnotitie of plan van aanpak laat onvermeld dat de burger een actieve rol is toebedacht; dat geldt ook voor de lokale structuurplannen. Dit is, zo blijkt uit de praktijk, makkelijker gezegd dan gedaan. In veel beleidspraktijken heeft de burger een belangrijke rol gespeeld. Het gaat dan vaak om bewoners- en buurtorganisaties. In de stadsvernieuwing, sociale vernieuwing en dan met name bij buurtbeheerprojecten is goede ervaringen opgedaan (Vgl. Van der Wouden et al., 1994; Van der Pennen et al., 1998). Maar goede ervaringen zijn niet zonder meer over te zetten naar de nieuwe praktijk van een infra-structuurplan.

Duidelijkheid in de verwachtingen over de inbreng van burgers is een eerste vereiste. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat over de aard van de participatie van burgers bij beleidsvoerders echter geen eenstemigheid bestaat (Van der Pennen, et al., 1998). Deze varieert van informant, consument, intermediair voor de doelgroep en van beleidsontwikkelaar tot beleidsuitvoerder.¹¹⁾ Sommige beleidsvoerders kennen aan burgers veel en vergaande rollen toe in het beleidsproces, anderen kennen slechts enkele (vergaande) rollen toe. Er is geen enkele rol waarvoor geldt dat een meerderheid van alle type professionele organisaties die gezamenlijk in één wijk werken, het gewenst vindt dat de burger deze vervult. Hoewel de verwachtingen ten aanzien van de burger uiteenlopen onder wethouders, ambtenaren en uitvoerders, wordt van de burger vaak een houding van betrokkenheid bij de buurt verondersteld.

Burgers kunnen betrokken worden als praktijkdeskundigen; zij zijn een informatiebron om probleemgericht te kunnen werken. Zij spelen hierbij geen actieve rol in het beleidsproces. Burgerinbreng kan op een andere manier vrij instrumenteel worden opgevat als het vinden van legitimiteit en draagvlak voor de (te) ontwikkelen plannen. Kenmerkend voor het communicatieproces met de burgers is dan het waarom, het hoe en over de gevolgen van de plannen voor de betrokken burgers. Wordt echter uitgegaan van actieve participatie, waarbij verwacht wordt dat burgers meedenken en meedoen aan werkgroepen e.d., dan kunnen zich knelpunten voordoen.

Het belangrijkste verschil met eerder opgedane ervaringen - bij stadsvernieuwing en sociale vernieuwing en beheer - is dat deze zich richtten op tastbare en concrete zaken in het hier en nu. Burgers ontleenden hieraan hun motivatie deel te nemen. Maar bij wijkontwikkeling zoals bij een structuurschets bediscussieerd wordt, zijn verbeteringen op korte termijn niet het uitgangspunt,

maar het gaat het juist om langere termijn ontwikkelingen, die niet direct zichtbaar te maken zijn. Het is daarbij niet gemakkelijk om over de toekomst te praten, als in de huidige praktijk ook nog wel wat te verbeteren valt. 12)

Van de drie partijen die bij het lokale sociale beleid betrokken zijn, naast de burgers de gemeente en de professionele instellingen, is de rol van de burger het zwakst. De gemeente heeft de budgetten in beheer, de professionele instellingen de deskundigheid om het beleid toe uitvoer te brengen. Zij houden als het ware elkaar in evenwicht. Het is een opgave om voor het maken van een structuurplan in het algemeen en een wijkgerichte benadering in het bijzonder, de positie van de burger te versterken. Een dilemma hierbij is dat aanbieders van zorg en welzijn en lokale overheden de neiging hebben om plaatsvervangend de rol van de burger in te vullen door de burgers als het ware te adopteren. Ofwel voor hen een rol in te vullen.

Tenslotte: in het voorgaande is het onderscheid aangebracht in wijk en buurt. Beleidsmatig wordt gewerkt vanuit een wijkconcept en daarbij wordt een beroep gedaan op buurtgebondenheid. Het is getypeerd als een potentiële spanningsrelatie. Om deze te verminderen is inzicht noodzakelijk hoe bewoners in hun dagelijkse activiteitenpatroon laten zien wie zij zijn en hoe zij willen wonen. In de praktijk van de sociaal-heterogeen samengestelde buurtsamenlevingen komt het veelal neer op een sociaal-ruimtelijke afbakening van de eigen leefwereld, van het eigen complex van waarden, normen en regels. Hiermee wordt al dan niet expliciet beoogd het sociale besef dat bewoners van zichzelf en anderen hebben tot uitdrukking te brengen of opnieuw te bevestigen. Hiermee wordt het gevoel van veiligheid vergroot, wat juist gebaat blijkt te zijn bij duidelijk sociaal-ruimtelijke scheidslijnen, bij afbakening van het 'eigene' ten opzichte van het 'andere' en de 'ander'. Inzicht in dergelijke grenzen en in grensoverschreidingen is een nuttige grondslag voor beleidsinterventies.

Noten:

- 1 De tekst van deze paragraaf is een bewerking van een eerder gepubliceerd hoofdstuk. Veldheer, V et al. Het Lokale Profiel. Den Haag: Vuga, 1994, hoofdstuk 3.
- 2 Hortulanus introduceert het begrip reputatie van een buurt waarbij herkenbaarheid en identiteit een belangrijk oogmerk is om de betekenis van een buurt voor bewoners te begrijpen. "Een min of meer collectieve representatie van een bepaalde status en woonstijl. De buurt heeft anders gezegd - een reputatie. Het begrip reputatie verwijst daarbij zowel naar de betekenis en waardering die door bewoners en andere betrokken partijen aan de buurt wordt toegekend, als naar het min of meer vaste beeld dat de buurt publiekelijk oproept en de plaats die de buurt als zodanig in de stedelijke buurthierarchie inneemt" (Hortulanus, 1995:42).
- 3 Uit ons onderzoek (Van der Pennen 1995 en 1998a) bleek dat professionals en ambtenaren elkaar vooral kennen en ontmoeten binnen hun eigen circuit en daarbuiten veel minder. "Iedere actor benadrukt vanuit zijn professionaliteit en betrokkenheid een van de vele aspecten van leefbaarheid en veronderstelt overeenstemming bij de ander. De integratie van fysiek en sociaal beheer blijkt moeizaam te verlopen. Er blijkt een duidelijke neiging tot samenwerking binnen het eigen circuit te bestaan." Anders gezegd: multisectoraal werken lukt redelijk, integraal werken is een stuk moeilijker.
- 4 In het lokale sociale beleid kunnen grofweg vier interventieniveaus worden onderscheiden: - het territoriale, - het categoriale, - het thematische en het functionele. Bij een territoriale interventie is een buurt/wijk/regio de invalshoek voor het handelen, bij een categoriale is een doelgroep het object van handelen (jeugd, ouderen, allochtonen), bij een thema bijvoorbeeld armoede, zorg, onveiligheid; en bij een functionele opzet is het beleidsnetwerk het vertrekpunt. Bijvoorbeeld als wordt gewerkt aan onveiligheid, komen vertegenwoordigers van de beleidssectoren als politie, woningbouw, samen. Met dit laatste voorbeeld wordt duidelijk dat er een nauwe verwevenheid tussen de niveaus bestaat.
- 5 Blokland (1998) en Duyvendak (1998) volgen een soortgelijke redening. Ter illustratie: De werkloosheid onder allochtonen is relatief erg hoog en veel van de werkloze allochtonen wonen in bepaalde wijken, zo maken cijfers uit de rapportages minderheden van het SCP duidelijk. Echter een "buurteffect" op het ontstaan van deze problemen is niet aangetoond (SCP, 1995). De oorzak van de werkloosheid ligt niet in de wijken, hooguit, zo wordt verondersteld, krijgt de werkloosheid door het algemene sociale klimaat in die wijken een endemisch en chronisch karakter. Een aanpak van het probleem op wijkniveau raakt niet aan de kern van het probleem: de mismatch op stedelijk en regionaal niveau tussen stedelijke ontwikkeling en arbeidsmarktontwikkeling (Vgl. Van der Wouden, 1996).
- 6 Dit overzicht is ontleend aan: Boer, NG J., J.W. Duyvendak. Wijk aanpak een trend? verslag van een quick scan. Den Haag, 1998. Ministerie van Binnenlandse Zaken. Deze verwachtingen stemmen overeen met de bevindingen van de onderzoekers van het Grotestedenbeleid. Zo constateert de Commissie Brinkman na de visitatie dat leefbaarheid in veel steden als het integrerende thema wordt gezien en in alle steden wordt gekenmerkt door een wijk aanpak (Vgl. tavens Van der Pennen et al., 1998).
- 7 Deze verwachtingen stemmen overeen met de bevindingen van de onderzoekers van het Grotestedenbeleid. Zo constateert de Commissie Brinkman na de visitatie dat leefbaarheid in veel steden als het integrerende thema wordt gezien en in alle steden wordt gekenmerkt door een wijk aanpak (Vgl. tavens Van der Pennen et al., 1998).
- 8 In de gefragmenteerde buurtsamenlevingen, die de meeste buurten zijn waar de beleidsinterventies zich op richten, worden als gesproken wordt over een 'goede' buurt, termen gebruikt als 'leven en laten leven', 'afstandelijke gewoning', 'vreedzame coëxistentie'.
- 9 Sprinkhuizen et al (1998) onderscheiden twee manieren. De eerste is het stimuleren van passende omgangsnormen en vormen, als het schoonhouden van het portiek, het gebruik maken van radio en audiovisuele middelen in gehouze huizen. Het tweede gaat een stapje verder door van burgers te vragen toezichthoudende en opvoedkundige taken uit te voeren. "Ze zouden jongeren in de buurt corrigerend moeten durven aanspreken, ze moeten een oogje in het zeil houden en ze moeten in het kader van de interactieve beleidsvorming hun partijtje meeblazen in de vele buurtpanels en -gesprekken of in de lokale politiek" (Sprinkhuizen et al., 1998: 55).
- 10 Dit model is in twee onderzoeken van Duyvendak gebruikt en nader geoperationaliseerd. Integratie in de sport (Duyvendak, et al, 1998) Integratie door differentiatie (Duyvendak et al., 1999)
- 11 In zijn navoor bij de studie van Veldboer () schetst directeur Kalk van het Instituut voor Publiek en Politiek een 'bestuurlijke vernieuwingsladder' met zeven treden: * de burger als klant; * de burger als gesprekspartner; * de burger als ideeënleverancier; * de burger als coproducent van beleid; * burgers bepalen (mede) de agenda; * burgers zijn (mede)verantwoordelijk; * de burger beslist
- 12 "De burgers zijn de afgelopen jaren ook vaak stukgelopen op overheden en instellingen, wat hen voor een deel heeft doen besluiten om maar geen initiatieven meer te nemen. Kleine concrete resultaten kunnen het begin zijn om hun afwachtende houding te doorbreken. Let wel: de kleine-stappenstrategie mag geen doel op zich zijn. Uiteindelijk gaat het om een actieve rol van veel burgers bij de vormgeving van de lokale samenleving" (Springhuizen et al., 1998:112).

literatuurlijst

- Alexander, Ch (1966).
Alexander, Ch. 'A city is not a tree' In: Design, 206, 1966 pag. 1-28.
Bahrot, H.P (1961).
Bahrot, H.P. De moderne Grassenstad. Sociologische Überlegungen zum Stadtbaue. Hamburg, 1961.
Blokland, T. (1997).
Blokland, T. 'Samenleven in een wijk: integratie of coëxistentie? Een kritiek op de wijkgedachte en een alternatief voor het opbouwwerk' In: MO/Samenlevingsopbouw, nov./dec., 1997, pag. 21-24.
Blokland-Potters, T. (1998).
Blokland-Potters, T. 'Wat stadsbeveelden bairnt. Sociale relaties in een achterstandswijk'. Kampen, 1998. Kok Agora.
Boer, N.G.J. (1998).
Boer, N.G.J., J.W. Duyvendak. Wijk aanpak een trend? verslag van een quick scan. Den Haag: Ministerie BZK, 1998.
Brunt, L. (1985).
Brunt, L. 'Stadsstudies: Antropologische en etnografische perspectieven' In: Sociologische Gids, 32, 1985, pag. 120-138.
Bulmer, M. (1987).
Bulmer, M. The social basis of community care. London, 1987. Unwin Hyman.
Commissie Brinkman (1998).
Commissie Brinkman. Groet onderzoek der steden. Samenwerking in samenwerking. Eindrapportage van de visitatiecommissie Grotestedenbeleid. Den Haag: BSA Groep Beleidsonderzoek en -advies, 1998. Commissie Ety (1998).
Commissie Ety. Deuren openen, investeren in sociale integratie en participatie. Rijswijk/Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 1998. Duyvendak, J.W. (1996).
Duyvendak, J.W. 'Het verschil tussen spieël en cement: over breekbare en onbreekbare banden' In: Tijdschrift voor de sociale sector, 12, 1996, pag. 16-21.
Duyvendak (1997).
J.W. Duyvendak. Territorisatie: kansen en beperkingen van de wijk aanpak. In: Samenlevingsopbouw 16 (1997) nov./dec. (152-153).
Duyvendak, J.W. (1998).
Duyvendak, J.W. 'De gemeindelijke wijk. Integratie door differentiatie' In: Tijdschrift voor de sociale sector, maart/april, 1998, pag. 14-19.
Duyvendak, J.W. (1999).
Duyvendak, J.W. Sociale cohesie: sociaal-economische oplossingen voor een sociaal-cultureel vraagstuk? Voordracht voor de CSCB nieuwjaarsconferentie sociale cohesie en sociale infrastructuur. Den Haag: CSCB, 1999.
Dijkstra, P.A. (1990).
Dijkstra, P.A. Next of Ironskin. The importance of primary relationship for older adults' well being. Amsterdam/Lisse, 1990. Swets & Zeitlinger.
Fischer, C. (1982).
Fischer, C. To dwell among friends. Personal networks in town and city. Chicago, 1982. The University of Chicago press.
Gall, J.C. (1983).
Gall, J.C. Welbevinden, attributen en migratie. Leiden, 1983. Dissertatie Hortulanus, R.P (1995).
Hortulanus, R.P. Stadsbuurten. Een studie over bewoners en beheerders in buurten met uitlopende reputaties. Den Haag, 1995. Vuga.
Iersel, J. van, W. Rohde (1998).
Iersel, J. van, W. Rohde. Investoren in wijkontwikkeling: Synthese van de ervaringen in Deventer, Groningen, Leiden en Tilburg. Amsterdam: Rigo Research en Acties BV, 1998.
Ministerie van WVS (1998).
Ministerie van WVS. Sturen op doelen. Faciliteren op instrumenten. Beleidskader Lokaal sociaal beleid, Rijswijk, 1998. Directie Sociaal Beleid.
Pennin, T. v.d. (1990) Pennin, T. v.d. Wonen in een oude stadswijk (deel 1 en deel 2). Rotterdam, 1990. DROS.
Pennin et al. (1995).
A. van der Pennen, B. Gordia, A. van Egeraat, M.H. Kwekkeboom, A. Straalveld, J.W. van der Warden en Th. van Doin. Welzijnbeleid in de lokale samenleving. Rijswijk/Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/VUGA, 1995. (Cahier 119).
Pennin et al. (1998).
Pennin, A.W. van der, E. ter Borg, M. Kunst, V. Veldheer (1998). Sociale vernieuwing: van plan naar praktijk. Rijswijk/Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/Vuga.
Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (1997).
Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. Kwaliteit in de buurt. Rijswijk/Den Haag: SDU-uitgevers, 1997.
Roms (1999).
Sociale cohesie en sociaal beleid. Voordracht voor de CSCB nieuwjaarsconferentie Sociale cohesie en sociale infrastructuur. Den Haag: CSCB, 1999.
Rijkspolitologische Dienst (1998).
Rijkspolitologische Dienst. De stad in Nederland, met zijn ontwikkeling in het huidige gewest. Den Haag: Rijkspolitologische Dienst, 1998.
Sprinkhuizen, A. (1998).
Sprinkhuizen, A., P.Vlaar, R. Eijgenhuisen, J.de Wild. In de ban van de buurt. Heel de buurt. Ondersteunende teksten deel 1. Utrecht: NIWZ, 1998.
Tesser, P. (1995).
Tesser, P. C. van Praag, F.A. van Dugteren, L.J. Heijer, H.C. van der Wouden. Rapportage Ministerie 1995. Concentratie en segregatie. Den Haag: Vuga, 1995. (SCP-cahier 123).
Thomas, D. (1995).
Thomas, D. Community development at work. London, 1995. Veldboer (1996).
Veldboer, L. De inspraak voorbij. Ervaringen van burgers en lokale bestuursleden met nieuwe vormen van overleg. Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek, 1996.
Veldheer et al. (1994).
V. Veldheer, P. Dekker, T. van der Pennen, E. ter Borg, P. Castermiller en J. van Kesteren. Het lokale profiel. Rijswijk/Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/VUGA, 1994 (SCP-Cahier 115).
Wardt, J.W. v.d. (1994).
Wardt, J.W. v.d. De buurt: illusie of hoeksteen. Buurtbeheer en gemeenschapschap in twee Rotterdamse wijken. Leiden, 1994. Universiteit Leiden/Lisno.
Wellman, B. (1979).
Wellman, B., W. Leighton. 'Networks, Neighborhoods and communities: Approaches to the study of the community question. In: Urban Affairs Quarterly, 3, 1979, pag. 363-390.
Weggemans, T. (1989).
Weggemans, T. 'Solidariteit als doelmatig probleem' In: Copenin (red.) Solidariteit en lanende zorg. Amsterdam: 1989. Sipvo, pag. 21-41.
Wirth, L. (1938).
Wirth, L. 'Urbanism as a way of life' In: The American Journal of Sociology, 44, 1938, pag. 1-24.
Wouden, R. v.d. (1994).
Wouden, R. v.d., et al. Evaluatie sociale vernieuwing: het eindrapport. Rijswijk, 1994. Sociaal en Cultureel Planbureau.
Van der Wouden (1996).
R. van der Wouden. De bekleemde stad. Groeistadelijke problemen in demografisch en sociaal-economisch perspectief. Den Haag: VUGA, 1996. (SCP Cahier 126).
Wuertz (1993).
K. Wuertz. De lusten en lasten van de grote stad. Leiden: Rijksuniversiteit Leiden/Lisno, 1993.

door Fenny Gerrits

Op reis naar het '1st community center' in Vilnius

Hieronder volgt het verslag van een gesprek dat ik had met Ad Simons en Thea van Lith van Stichting Divers te Den Bosch. Zij maakten deel uit van de delegatie die afgelopen december naar Vilnius (Litouwen) afreisde om contact te houden met de ontwikkelingen aldaar. Het werkcontact met Vilnius bestaat al langer, om precies te zijn sinds 1993. Vanaf die datum kwamen er regelmatig mensen uit Polen en Litouwen op bezoek in Nederland om diverse trainingsprogramma's te volgen. Een resultaat van de training en de kennismaking met het Nederlandse welzijnswerk is, dat er in de afgelopen drie jaar tal van initiatieven in Polen en Litouwen zijn ontstaan. Diverse Nederlandse steden zijn stedenbanden met steden uit Litouwen aangegaan en er zijn vriendschappen tussen organisaties en mensen ontstaan. Ook bij Stichting Divers liggen plannen klaar om de vriendschapsbanden met het '1st community center' in Vilnius te verstevigen.

Ad en Thea: We leveren al enige tijd allerlei vormen van ondersteuning aan het 'community center', waaronder ook financiële. Verder sturen we, zodra het kan, materiële steun zoals bureaus en computers. Onze directeur, Bert Boer, heeft ook zijn steentje bijgedragen door een voettocht naar Santiago de Compostello te laten sponsoren. Verder blijkt dat er veel behoefte is aan inhoudelijke ondersteuning. Wij togen (samen met een andere collega, Piet Selen, die niet bij het gesprek aanwezig is) geza-

Twee bestuurders van het buurthuis in Vilnius, Artura Mellanas en Theodoras Medaiskis

menlijk naar Vilnius om die behoefte in kaart te brengen.

Uit de vele gesprekken die we daar hebben gevoerd met bestuursleden van het 'community center' en de beroepskracht bleek dat er behoefte bestaat aan het opzetten van een informatie- en adviesfunctie. Een soort wijkwinkel dus. Maar de mensen daar kunnen slecht overzien welke specifieke behoeften er leven bij de verschillende groepen. Daar hebben we geprobeerd meer helderheid in te brengen.

Een ander samenhangend probleem is dat de werkers (één professional en diverse vrijwilligers) weinig zicht hebben op de omgeving van het buurthuis, de buurt. Hiertoe hebben we een suggestie gedaan voor een panel-aanpak. In Nederland zijn verschillende methodes in omloop, in nader contact met Vilnius zullen we proberen om voor die omstandigheden de juiste aanpak te vinden. Verder was de samenwerking tussen het bestuur en die ene betaalde kracht (daar 'directrice' genaamd) niet bepaald onprobleematisch. Ook hier hebben we geprobeerd

om enige handvaten te bieden voor een effectievere samenwerking.

Het buurthuis

Binnen het '1st community center' in Vilnius speelt cultuur een belangrijke rol. De eigen taal en godsdienstbeleving is voor de bezoekers van groot belang. In een land dat vele jaren overheerst is geweest (en niet alleen cultureel) door Rusland met name, is de ontwikkeling van de eigen identiteit een belangrijk gezamenlijk proces. Verder is het buurthuis bezig de blik enigszins naar buiten te richten op de problemen in de stad. Grote vraag hierbij is echter: hoe doe je dat vanuit een buurtcentrum? Ook moet er nog veel gedaan worden aan het opbouwen van een netwerk en het ontwikkelen van de relaties met allerlei stedelijke instanties. Volgens Thea en Ad vormen de zwerfkinderen in de buurt een belangrijk zichtbaar probleem. Die kinderen zijn veelal van Russische afkomst, waardoor de Litouwers zich niet automatisch verantwoordelijk voelen voor hun situatie, althans niet alsof het hun eigen kinderen betrof. Toch wordt in

het buurthuis wel erkend dat hiervoor een oplossing moet komen en de kinderen moeten worden geholpen. Het buurthuis kan dit probleem niet zelf oplossen vanwege het gebrek aan mankracht en kennis.

Maar het buurthuis kan wel ijveren voor een oplossing, samen met andere groepen in de buurt. Vanuit Divers wordt er gezocht naar een project(vorm) om de nood enigszins te lenigen. De kansen van buurtbewoners om te kunnen ondersteunen zijn beperkt.

De aandacht vanuit Nederland werkt ondersteunend, er is dan ook veel behoefte aan uitwisseling. Je zou kunnen zeggen dat het welzijnswerk in Litouwen zo'n halve eeuw achterloopt bij Nederland. Het werk kent nagenoeg geen traditie, ook zijn er geen specifieke opleidingen

voor. Er zijn wel studenten uit uiteenlopende studierichtingen die stage willen lopen in buurthuizen. Maar er bestaat toch ook een tekort aan financiering om mensen daadwerkelijk in dienst te kunnen nemen. De gemeentelijke subsidie die het 'community center' in Vilnius ontvangt is een belangrijke erkenning van het belang van het buurthuis. Maar de subsidie is niet riant, het gas en licht moet er ook nog van betaald worden. Het gebouw zelf is van de gemeente en in bruikleen gegeven aan het bestuur.

Rotary-clubs

Vanuit Nederland is het mogelijk geweest via de Rotary-club contact te leggen met andere inwoners van Vilnius, die weer lid zijn van hun eigen Rotary-club aldaar. Dit heeft geleid tot interessante ingangen bij het meer draagkrachtige deel van de gemeenschap in Vilnius. De Rotary-club werkt projectmatig en bevindt zich in de afrondingsfase van de stichting van een internaat voor moeilijk opvoedbare kinderen. Als dat project is afgerond kan wellicht het buurthuis 'aan de beurt komen' en ondersteuning krijgen vanuit dit circuit.

Met de studiereis in december en de uitwerking en verspreiding van de informatie is de

De beroepskracht van het buurthuis in Vilnius, mev. Danguole Barkute

Een straatje nabij het buurthuis

onderzoeksfase van het Vilnius-project afgerond. Nu gaan Ad en Thea bezig met de uitvoeringsfase. Deze zal bestaan uit een workshop van circa één week in het voorjaar. Tijdens deze uitwisselingen zal er vanuit een lerende opstelling over en weer doorgepraat worden over de gesignaleerde knelpunten en gezamenlijk geprobeerd worden tot oplossingen te komen.

Vanuit Nederland brengt Divers een uitgebreide agenda mee. Naast overdracht van ervaring met het wijkwinkel-idee zal het aspect van de vrijwilligers-begeleiding aan de orde komen. Beroepskrachten moeten leren allerlei zaken te delegeren naar vrijwilligers. Ook het betrekken van de omgeving bij het buurthuis is een belangrijk leerstuk. Verder moet er ook eens gekeken worden naar de relatie met de gemeente Vilnius. Een ander onderwerp is de leefbaarheid in de wijk. Hoe kan er gewerkt worden aan een besef van verantwoordelijkheid bij bewoners voor de eigen leefomgeving? Hoe staat het met de voedingsbodemp voor de ontwikkeling van dat verantwoordelijkheidsgevoel? Zijn er bijvoorbeeld communale tradities waarbij kan worden aangesloten? Vanuit Litouwen liggen er vragen op tafel. Hoe bouw je een samenleving die tot voor

kort werd gekenmerkt door onderdrukking, een bezettingscultuur om tot een 'zorgzame samenleving'? Hoe betrek je meer bewoners bij het buurthuis en hoe zorg je voor meer middelen in een samenleving die zo verarmd is als de Litouwse.

Stichting Divers 'gaat ervoor'. Zolang de Litouwers de aandacht en ondersteuning vanuit Nederland waarderen zal de instelling het werk in Litouwen blijven ondersteunen. Voor de Nederlanders is het in meerdere opzichten een leerzame ervaring en ook in cultureel opzicht valt er veel uit te wisselen. Die culturele uitwisseling krijgt momenteel vorm in een 'Sprookjes-project' voor de kinderen, waarbij kinderen uit beide landen de bij hen bekende sprookjes met tekeningen uitwisselen. Ook voor ouderengroepen is uitwisseling interessant: Litouwen kent een boeiende traditie op muzikaal- en volksdansgebied.

Sociale cohesie op het platteland

door Jannie Schonewille

Afname van sociale cohesie vormt een zorgpunt. Met name in de stedelijke gebieden nemen mensen, door de toenemende individualisering, steeds minder verantwoordelijkheid voor elkaar en voor hun omgeving. Over sociale cohesie op het platteland bestaat een heel ander beeld. Over de kwaliteit van het sociale leven in dorpen wordt vaak in lovende woorden gesproken; de burenhulp op het platteland en het bloeiende verenigingsleven in dorpen worden vaak als voorbeeld gesteld aan de stedelijke samenleving.

Kuningsmiddag in Exterzandvoort: een dorp met 150 inwoners in de gemeente Aa en Hunze.
Foto: Jannie Schonewille

Het is echter de vraag of dit beeld van het platteland en het dorpsleven niet sterk geromantiseerd is. Signalen dat er ook op het platteland sociale veranderingen plaats vinden werden al gegeven door Geert Mak in zijn beschrijving van het Friese dorp Jorwerd. Veranderingen ontstaan door 'de import'; nieuwkomers die om woonredenen in het dorp terecht komen, maar ook door sociale veranderingen van binnen uit. Ook de autochtone bevolking is minder van het dorp afhankelijk wat betreft werk en voorzieningen. Is het beeld van sociale cohesie op het platteland daarmee een mythe geworden of bestaat die nog steeds? De Universiteit van Amsterdam heeft getracht op deze vraag een antwoord te vinden door een onderzoek naar sociale cohesie op het platteland in Drenthe. De resultaten werden in februari van dit jaar gepresenteerd op een bijeenkomst voor bewoners en beleidsmaker in het dorpscafé van het dorpje Anloo in Drenthe.

Aanleiding voor het onderzoek

LNV stelt in haar beleidsagenda zeer prominent dat ze, naast economische concurrentiekracht en ecologische duurzaamheid, wil werken aan versterking van de sociale cohesie en de culturele identiteit van het platteland. En er is ook enige reden om het thema sociale cohesie op het platteland aan de orde te stellen. De samenstelling van de bevolking op het platteland verandert snel door de toenemende verstedelijking. Veel stedelingen prefereren een huis in een dorp op het echte platteland boven een nieuwbouwwoning in een VINEX-locatie. Met de komst van deze bewoners maakt men zich zorgen over het verlies van sociaal-culturele

diversiteit in de dorpen en de participatie van 'nieuwkomers' aan het verenigingsleven. Maar ook de autochtone plattelandsbewoners veranderen. Ze zijn wat betreft werk, inkomen, voorzieningen en vrije-tijdsbesteding niet meer afhankelijk van het dorp. Ook op het platteland doen zich de actuele maatschappelijke problemen voor. De criminaliteit is de afgelopen jaren het sterkst gestegen in de kleinere gemeenten, terwijl de politiezorg in de landelijke gebieden onder druk staat. Koos Vos geeft in de vorige MO/Samenlevingsopbouw in de column 'het platteland revisited' aan dat gebruik van (soft)drugs op het platteland toeneemt. Dit zelfde beeld geeft een onderzoek dat het CAD vorig jaar in Drenthe verrichtte; het drugsgebruik van de Drentse jongeren blijkt boven het landelijke gemiddelde te liggen. Al met al vormde dit voor de Universiteit van Amsterdam voldoende uitgangspunten voor een onderzoek naar lokale sociale cohesie op het Nederlandse platteland.

Sociale cohesie en woonkwaliteit

Het onderzoek, gedaan door studenten van de vakgroep Sociale Geografie onder leiding van professor Frans Thissen, werd vorig jaar uitgevoerd in de plattelandsgemeente Aa en Hunze. Aa en Hunze is een nieuw gevormde gemeente in het oosten van Drenthe. Een echte plattelandsgemeente met 3 grotere dorpen (tussen de 2500 en 5000 inwoners), en 16 dorpsgebieden met daarin kleinere gehuchten. Bij 10 van deze dorpen werd gekeken naar de bindingskracht in het dorp zoals die tot uiting komt in de sociale netwerken van

bewoners: hun contacten met familie, vrienden en burens, hun activiteiten buitenshuis zoals deelname aan het verenigingsleven en vrijwilligerswerk en hun opvattingen over hun woonplaats.

In de onderzochte dorpen blijkt sprake te zijn van sterke lokale samenhangen en een krachtig maatschappelijk middenveld in de vorm van een omvangrijk en bloeiend verenigingsleven en een grote deelname aan vrijwilligerswerk. Maar de vormen van lokale sociale samenhang zijn wel anders geworden en nieuwe vormen van samenhang komen niet overal even makkelijk tot stand. Dergelijke ontwikkelingen hangen volgens de onderzoekers sterk samen met de positie die de dorpen innemen als het gaat om het ontwikkelen van een goed woonmilieu. Wat dit betreft is er in het onderzoek een (niet zo duidelijk) onderscheid gemaakt in 3 categorieën woonmilieu's: * de dorpen gelegen in een aantrekkelijke woonomgeving, waarbij nog een onderscheid gemaakt wordt tussen

- * groeidorpen (de bemiddelde dorpen) en 'communities';
- * anderzijds dorpen met een minder aantrekkelijk woonmilieu.

In de mooie oude Drentse zanddorpen, in het oordeel van de 'communities' genoemd, is het goed toeven; dat vinden veel mensen. De woningvoorraad is echter beperkt en uitbreiding gebeurt niet of nauwelijks en dat maakt de woningen duur. Een en ander betekent dat deze dorpen meer en meer bevolkt worden door welgestelden, veelal van buiten. Deze nieuwkomers doen aardig

mee aan het lokale verenigingsleven; het lokale verenigingsleven rekruteert ook lokaal: als je in het dorp woont hoor je mee te doen. Er is in die dorpen sprake van een culturele identiteit die nieuwkomers aanspreekt en die men in stand wil houden. Vooral culturele verenigingen scoren goed in die dorpen. In dit verband wordt in het onderzoek een onderscheid gemaakt tussen dorpsbinding en lokaal bewustzijn. Van dorpsbinding is sprake als er een emotionele verbondenheid is met het dorp; vaak omdat men er geboren is of al heel lang woont.

Lokaal bewustzijn heeft meer te maken met wat Geert Mak noemt 'dorpstrots': trots op het eigen dorp als woondomein met bepaalde karakteristieke kwaliteiten die beschermd moeten worden. Deze dorps-trots komt onder meer tot uiting door de opkomst van historische verenigingen.

De dorpen waar wel nieuwe woonwijken zijn gebouwd, zijn met name de grotere dorpen die hoofdkernen waren van de vroegere gemeentes. Deze 'bemiddelde dorpen', zoals ze in het onderzoek genoemd worden, bezitten een aantrekkelijk woonmilieu. Deze dorpen, zijn de favoriete woonplaats van bemiddelde huishoudens, veelal 'import', huishoudens die in mindere mate in Drenthe zijn geworteld. De sociale netwerken in met name de bemiddelde buurten van deze dorpen beperken zich minder tot het eigen dorp. Men is weinig betrokken bij de lokale verenigingen; het meest nog bij de sportverenigingen; maar gaat ook vaak naar een sportschool of is lid van een vereniging buiten het dorp.

Anders ligt het in de dorpen met een minder aantrekkelijk woonmilieu, in het onderzoek de 'minder bemiddelde dorpen' genoemd. Deze dorpen liggen veelal in het veengedeelte van de gemeente. Van oudsher is dit gebied in vergelijking met het zand veel armer met scherpe sociale tegenstellingen, sociale achterstand en een minder aantrekkelijke woongebied. Omdat deze dorpen minder in trek zijn, zijn de huizen daar relatief goedkoop. Deze dorpen zijn vaak het begin- en eindstation in de wooncarrière van bewoners. Ditzelfde geldt trouwen voor de oudere buurten in de grote dorpen. In deze dorpen is veel minder sprake van sociale samenhang: vergeleken met de zanddorpen is men minder vaak lid van een vereniging, heeft men minder sterke relaties met vrienden en buren en wordt er minder burenhulp verricht.

Sociale en politieke participatie

De zorg bij de overheid over afnemende sociale cohesie heeft onder andere te maken met de veronderstelling dat een lagere sociale participatie samengaat met minder betrokkenheid bij de (lokale) politiek. Uit het onderzoek blijkt dat er duidelijke samenhangen zijn tussen activiteit in lokaal verenigingsleven en welzijnswerk enerzijds en deelname aan lokaal politieke activiteiten anderzijds. Als men in het verenigingsleven actief heeft, heeft men meer kans op contact met de lokale overheid; maar er is ook een samenhang met actie voeren voor het dorp en politieke betrokkenheid.

Wat dit betreft zijn de verenigingen voor dorpsbelang, die in alle dorpen (behalve de grote dorpen; daar nemen straat- en buurtverenigingen die functie over) belangrijk. Vooral onder de autochtone bewoners en in de communities verwachten dorpsbewoners van elkaar dat je lid bent van zo'n vereniging. Deze verenigingen houden zich bij uitstek bezig met lokale leefbaarheid. Dit zijn de onderwerpen bij uitstek die te maken hebben met het dorp als woondomein. De conclusie van de onderzoekers is dat deze dorpsbelangenverenigingen een belangrijke brug slaan tussen verleden en toekomst. Maar dit perspectief lijkt echter alleen weggelegd voor dorpen die een woonomgeving hebben waar je trots op kunt zijn: de bemiddelde dorpen en communities.

Besluit

Thissen noemt een oriëntatie op het dorp als woondomein essentieel voor sociale cohesie. Bewoners van dorpen met een minder aantrekkelijk woonmilieu, hebben die oriëntatie (dorpstrots) minder; daardoor is de sociale cohesie minder.

Op zich is dit merkwaardig: dit zijn toch de dorpen met naar verhouding de meeste autochtone bewoners; daar zou meer sprake moeten zijn van dorpsbinding en onderlinge burenhulp.

Een andere verklaring zou kunnen zijn dat in het van oudsher arme gebied niet naar verhouding kwalitatief slechte woningen juist het middenkader vertrekt omdat zij zich een mooiere woonplek kunnen veroorloven. De maatschappelijk zwakkeren, mensen met een uitkering, bejaarden etc. blijven zitten. Dit is juist de groep mensen die vooral behoefte heeft aan burenhulp en minder in staat is dit te geven. Deze groep is ook minder in staat een bloeiend verenigingsleven op de been te houden. Kortom: het feit dat het gemiddelde inkomen in deze dorpen lager is zou ook een verklaring kunnen zijn voor een mindere samenhang in de buurt. Daarmee is wellicht een parallel te trekken

met sociale cohesie in arme stadswijken. Wat dat betreft zijn er overeenkomsten: Eexterveenschekanaal, een van de dorpen in de gemeente Aa en Hunze 'scoorde' vorig jaar in de top drie van het armoedeonderzoek van het SCP. Nader vergelijkend onderzoek op dit terrein zou boeiende inzichten kunnen geven in de oorzaken van afnemende sociale cohesie.

Terecht geeft Thissen aan dat er zorgpunten zijn omtrent sociale cohesie op het platteland. De zorg voor elkaar en de verantwoordelijkheid voor de omgeving kunnen niet als vanzelfsprekend overgelaten worden aan de samenleving in het dorp; daarvoor verandert die dorpse samenleving te snel. Daarvoor is een goed lokaal welzijnsbeleid nodig, met aandacht voor de minder-bemiddelde dorpen. De onderzoekers geven wat dit betreft twee oplossingsrichtingen. In de eerste plaats een welzijnsbeleid gericht op maatschappelijke categorieën. Met name ouderen en jongeren zijn in deze dorpen de groepen die aandacht behoeven. Een andere oplossingsrichting is de bevolking te faciliteren bij het verbeteren van de kwaliteit van het woondomein. Verenigingen voor dorpsbelangen kunnen daarbij een cruciale rol spelen. Deze verenigingen hebben bewezen dat ze in principe uitstekend in staat zijn te werken aan de leefbaarheid, de woonkwaliteit van hun dorp, als ze daarvoor de faciliteiten krijgen.

Thissen, F. en J. Droogleevers Fortuijn (1998). *Sociale Cohesie en Dorpsverenigingen op het Drentse Platteland*, verslag van een onderzoek in de Gemeente Aa en Hunze. AME, Amsterdam.

Het rapport is te bestellen bij:

AME
(Amsterdam study Centre for the Metropolitan Environment)
Nieuwe Prinsegracht 130
1018 VZ Amsterdam
Tel.nr.: 020-5254051
Fax.nr.: 020-5254051
E-mail: AME@frw.uva.nl

Kiosk

door Jos van Meeuwen

Good Practices: Maatschappij-betrokken projecten veroveren Nederland

"Onderhoud van buurthuizen door Fortis, een gehandicaptenuitstapje met Levi Strauss en computers voor slechtzienden van SAP. Dit zijn geen voorbeelden van branchevervaging, maar van maatschappijbetrokken projecten die de bedrijven uitvoeren. Behalve voor de hoogst mogelijke winsten, zorgen ze ook voor een piepklein stukje van onze maatschappij. Uit betrokkenheid, omwille van teambuilding en ook een beetje voor de goede naam."

Het is nieuw en het is in, steeds meer bedrijven voelen de behoefte om uitdrukking te geven aan hun maatschappelijk engagement. In **FNV**

Magazine van 11 maart 1999 schrijft Mariken Boersma over dit 'maatschappijbetrokken management' of 'goed ondernemen', over bedrijven en medewerkers die zich inzetten voor een goed doel. De mogelijkheden zijn legio. Het kan gaan om het creëren van werkgelegenheid voor langdurig werklozen, jongeren, allochtonen of andere groepen die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt; vrijwilligerswerk ten behoeve van ouderen of gehandicapten; wijkverbetering; speelgelegenheid voor kinderen; het onderhoud van een park of bos, etc. Het mes snijdt aan twee kanten: "het bedrijf heeft een verfrissend en zinvol personeelsdagje, en de samenleving een nieuw buurthuis of een perfect gesnoeid natuurgebied."

Bij AMEV Nederland doen de medewerkers tegenwoordig

aan teambuilding door in werktijd met zijn allen een buurthuis te schilderen, een kinderboerderij op te knappen of te koken voor ouderen. Het bedrijf zorgt voor het benodigde materiaal.

Moederonderneming Fortis heeft een Stimulansfonds in het leven geroepen, waarop medewerkers een beroep kunnen doen voor de uitvoering van een maatschappelijk project. Van de medewerkers wordt verwacht dat zij zelf ook hun steentje bijdragen. De respons is zo overweldigend dat Fortis het beschikbare budget heeft verhoogd van 5 naar 7,5 ton (op een netto-winst van 2,5 miljard over het eerste kwartaal van 1998).

In Amerika is het verschijnsel van maatschappelijke participatie van bedrijven al tientallen jaren oud: "In de Verenigde Staten heeft maatschappijbetrokken management een andere achtergrond. Daar zien bedrijven het als een plicht om maatschappelijke projecten te ondersteunen, eigenlijk in plaats van het betalen van belasting. Omdat de overheid zo weinig doet. Bedrijven in Nederland doen projecten meer vanuit de gedachte dat de overheid juist niet alles moet regelen en betalen. Nu ook hier de overheid zich steeds meer terugtrekt, wordt goed ondernemen steeds actueler", aldus Henk Kinds van de Maatschap in Betrokkenheid, een door de Nederlandse Organisatie voor Vrijwilligers in 1997 in het leven geroepen 'makelaar in maatschappelijke projecten' die duurzame contacten moet leggen tussen bedrijven en maatschappelijke instellingen.

Kinds zou graag zien dat vakorganisaties maatschappijbetrokken management stimuleren bijvoorbeeld in het kader van 'employability': "Er wordt veel aandacht besteed aan scholing, maar vrijwilligerswerk zou een goed alternatief kunnen zijn. Daarvan leren mensen ook veel. Bovendien sluit het aan bij de interesses van de werknemer, waardoor het soms veel effectiever is dan een of andere cursus. De vakbonden zouden via de cao's meer mogelijkheden kunnen creëren om werk en vrijwilligerswerk te combineren. Bijvoorbeeld door meer tijd ter beschikking te stellen voor vrijwilligerswerk. Dat zou al een grote winst betekenen."

In MO/Samenlevingsopbouw berichtte Theo Hagendoorn eerder (december 1998) over de oprichting, in april 1998, van een Nederlands Overleg Platform Stedelijke

Vernieuwing door een aantal grote bedrijven (Albert Heijn, Blokker, McDonalds, Postkantoren, Randstad Uitzendbureau) en woningbouworganisaties naar het voorbeeld van de Engelse ondernemersorganisatie Business in the Community. Het doel is samen na te gaan wat bedrijven kunnen betekenen voor de leefbaarheid in wijken. In Enschede-Noord loopt een pilotproject. De concrete bijdragen van de betrokken bedrijven bestaat uit zaken als het inzetten van de bedrijfsbeveiliging voor de hele buurt, steun aan startende ondernemers in de vorm van het opzetten van een winkel/bedrijfsverzamelgebouw en het overdragen van kennis over ondernemerschap, en het aan de slag

helpen van langdurig werklozen uit de wijk.

Dr. T. Schuyt van de Vrije Universiteit van Amsterdam heeft onderzoek gedaan naar de motieven achter de maatschappelijke participatie van bedrijven. 55% noemde maatschappelijke betrokkenheid als voornaamste motief; 21% noemde de commerciële doelstelling van het bedrijf; marketing, naamsbekendheid en concurrentievoordeel. De horeca en de financiële dienstverlening (banken, verzekeringsmaatschappijen) geven het meeste geld uit aan sociale projecten. In totaal geven Nederlandse bedrijven jaarlijks voor f 150 miljoen uitdrukking aan hun maatschappelijk engagement.

Het Landelijk Centrum Opbouwwerk en Good Company (een commercieel bureau voor het bedrijfsleven op het gebied van maatschappelijk ondernemen) hebben het initiatief genomen om de maatschappelijke participatie van bedrijven in kaart te brengen. Op het Nationaal Congres Bedrijf en Samenleving, dat plaats zal vinden op 10 juni a.s., wordt een boekje gepresenteerd met een honderdtal casusbeschrijvingen van 'good practices'. Een Panel Maatschappelijke Participatie Bedrijfsleven, bestaande uit vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers, uitkeringsgerechtigden en welzijnswerk onder voorzitterschap van de burgemeester van 's Graveland, de heer W.G.J. Kozijn, belooft het beste maatschappelijk project met een aanmoedigingsprijs.

Reïntegratie van arbeidsongeschikten in het arbeidsproces

"Het streven naar reïntegratie verdient krachtige ondersteuning"

Dat het aantal mensen in de WAO eind 1991 opliep tot boven de 900.000 had een politieke crisis tot gevolg. De

parlementaire enquêtecommissie-Buurmeijer kwam tot de conclusie dat veel overtollige werknemers jarenlang waren gedumpt in de WAO. Het rapport van de commissie gaf aanleiding tot een drastische hervorming van de uitvoeringsorganisatie van de sociale zekerheid, waarbij de werkgevers- en werknemersorganisaties buitenspel werden gezet. De uitkeringen werden verkort en verlaagd. Bovendien werden tussen 1994 en 1998 335.000 WAO-ers tussen de 35 en 45 jaar herkeurd. Ruim een derde van hen werd volledig geschikt verklaard om desnoods als bonzaikweker of loempia-velenvrouw aan de slag te gaan. De arbodiensten en wao-uitvoerders kregen de opdracht om zich te concentreren op het voorkomen van arbeidsongeschiktheid in de toekomst. Vorig jaar bereikte het aantal (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten opnieuw bijna de kritische grens van 900.000. De werkgevers roepen weer om verlaging en verkorting van de uitkeringen. De VVD stelt voor om de toegang tot de WAO ontzeggen aan mensen met psychische problemen. De vakbeweging wijst op het gebrek aan preventie en problemen bij de reïntegratie van arbeidsongeschikten. In de praktijk blijken met name de grote bedrijven zich niets gelegen te laten liggen aan het tegengaan van arbeidsongeschiktheid. Daar heeft de wet op de reïntegratie van arbeidsongeschikten in het arbeidsproces, de Wet REA, die in werking trad op 1 juli 1998, kennelijk (nog) niets aan kunnen veranderen. De wet heeft tot doel het bevorderen van het in dienst houden en nemen van arbeidsgehandicapten door onder meer een vereenvoudiging van de subsidieregeling. De wet voorziet in een standaardbudget voor (her)plaatsing van werknemers, die gehandicapt zijn geraakt en die hun oude werk niet meer kunnen verrichten. De werkgever kan een

beroep doen op ondersteunende instanties, zoals de arbodienst, die adviseert met betrekking tot preventie van ziekteverzuim, aanpassing van de werkplek, werkhervatting en plaatsing. De uitvoeringsinstanties (uvi's) moeten toetsen of alle mogelijkheden tot reïntegratie binnen het eigen bedrijf zijn benut. Om te voorkomen, dat werkgevers een financieel risico lopen bij het in dienst houden en nemen van arbeidsgehandicapten, kent de Wet Rea een no riskpolis. Arbeidsgehandicapten kunnen op vrijwillige basis en zonder verplichtingen voor de werkgever een half jaar proefdraaien bij hun oude werkgever op een nieuwe werkplek of bij een nieuwe werkgever. Op 24 september 1998 belegde de Stichting Centrum Onderzoek Sociale Zekerheid in Utrecht een studiedag over reïntegratie. Vier inleidingen staan integraal afgedrukt in het februarinummer van SMA, het Sociaal Maandblad Arbeid. Prof. mr. F.M. Noordam zette een aantal kritische kanttekeningen bij de nieuwe regeling. Hij zei onder andere dat de publiciteit rond de Wet REA te hoge verwachtingen heeft gewekt, dat de wet weinig nieuws heeft gebracht, dat de cijfermatige doelstelling ramelt en dat de opzet van de wet rommelig en te ingewikkeld is. Noordam vindt, dat er een wet op de reïntegratie moet komen voor een brede doelgroep -arbeidsgehandicapten, maar ook langdurig werklozen- met één uitvoeringsorgaan en één financieringsstroom, die alle reïntegratie-instrumenten omvat. In die wet moet een recht op reïntegratie en een recht op begeleiding worden geregeld.

Informatie over bevolking en samenleving

In het februarinummer van Demos, bulletin over bevolking en samenleving, een uitgave van de Stichting Nederlands Interdisciplinair

Demografisch Instituut analyseert dr. ir. Arianne Baanders, medewerkster van het subdepartement Huishoudstudies van de Landbouwniversiteit Wageningen, waarom jongeren sinds de jaren tachtig op latere leeftijd zelfstandig gaan wonen. In de literatuur wordt de kentering in het uit huis gaan doorgaans gerelateerd aan de verslechterende economische omstandigheden en de situatie op de woningmarkt. Baanders komt tot de conclusie dat jongeren bij hun beslissing om zelfstandig te gaan wonen behalve met de twee genoemde factoren rekening houden met 'sociale verwachtingen omtrent het juiste moment om uit huis te gaan.' Vooral de sociale verwachtingen van de ouders spelen een grote rol 'bij de vorming van de intentie om uit huis te gaan'. Bij de uiteindelijke realisering van de intentie weegt de financiële situatie echter het zwaarst. Maar de werking van de drie genoemde factoren varieert sterk met achtergrondgegevens als leeftijd, reden van vertrek, huishoudensvorm die de huisverlater kiest en geslacht. Daarom is het volgens Baanders "onverstandig om bepaalde verschuivingen zomaar door te trekken naar de totale groep van huisverlaters. Wanneer geen rekening wordt gehouden met de achtergrond van de jongeren en de fase waarin deze zich bevinden, kan dat gemakkelijk leiden tot een over- of onderschatting van effecten.' Dr. Noortje Mertens, voorheen verbonden aan het Economisch Instituut/CIAV van de Universiteit Utrecht, schrijft over het dilemma waarvoor werkende vrouwen staan: Kiezen tussen kind en arbeid naar aanleiding van haar proefschrift Loopbaanonderbrekingen en kinderen: gevolgen voor de beloning van vrouwen. Volgens haar is het uitstellen van het krijgen economisch weliswaar gunstig, maar biologisch min-

der wenselijk in verband met de gezondheidsrisico's voor moeder en kind. Het beleid zou er haars inziens op gericht moeten zijn om het voor vrouwen financieel aantrekkelijk te maken vroeg kinderen te krijgen of 'in ieder geval om het vrouwen gemakkelijker te maken een betaalde baan met de zorg voor een kind te combineren, zodat zij niet meer hoeven te kiezen tussen een beroepsloopbaan of een gezin. Vrouwen die beide kunnen combineren zullen naar verwachting in mindere mate het krijgen van kinderen uitstellen.'

Minderjarig

"Ik heb mijn problemen altijd in me gehouden. Maar het is net een waterballon, als je er water in blijft doen, wordt-ie steeds en dikker en dan. Beng! Zo werkt het ook bij mij. Ik zeg het tegen niemand en dan ineens ontplof ik van agressiviteit, (...) dan lijkt het net of er een Vietnamoorlog in mijn hoofd is. Dan voel ik zo fucked up, heel agressief. Dan weet ik niet meer wat ik doe."

"Ik ben één keer bij de Riagg geweest, maar toen had ik gelijk het gevoel dat ik psychisch niet in orde was. Eigenlijk is dat niet zo, maar dat gevoel had ik toch. Ik keek om me heen of niemand me zag als ik daar naar binnen liep. Ik ben er toen maar mee gestopt. Professionele mensen zien het alleen maar professioneel, ze voelen niet mee. Ik heb iemand nodig die meevoelt."

Twee citaten uit het maartnummer van het **Maandblad voor Geestelijke volksgezondheid** (jrg. 54, nr. 3) met als thema Minderjarig. Het blad bevat artikelen over Kinderen van gescheiden ouders in een kinder- en jeugdpsychiatrische populatie, over de Riagg-jeugdzorg en over Psychische klachten en copinggedrag bij Rotterdamse jongerenpools.

Grote-Stedenbeleid, stedenbouw en volkshuisvesting

Het februarinummer van het Amsterdams Universitair tijdschrift AGORA staat in het teken van het Grote-Stedenbeleid. Behalve de visie van Hugo Primus biedt het blad onder andere een interview met Margriet Meindertsmā, oud-wethouder in Zwolle, lid van de VROM-raad en kandidate voor de Eerste Kamer voor de PvdA en artikelen over de bijdrage van het welzijnswerk aan de sociale

activering, het illegalenbeleid als blinde vlek van het GSB-beleid en een kennismaking met een grote-stadswijk: Spoorwijk in Den Haag. **Het februarinummer van Rooilijn. Tijdschrift voor wetenschap en beleid in de ruimtelijke ordening** besteedt aandacht aan het probleem van de sturing van de stadsontwikkeling door de lokale overheid, problematische trends in de bevolkingsontwikkeling van de grote stad, particuliere verhuur en de onderkant van de woningmarkt, en

regionale en stadsontwikkelingen in het Ruhrgebied, München en Vlaanderen.

Het tijdschrift Stedebouw & Ruimtelijke Ordening, een uitgave van het Nederlands Instituut voor Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting, bestaat 80 jaar. In het jubileumnummer (februari 1999) wordt uitvoerig teruggeblikt op tachtig jaar volkshuisvestingsbeleid. Naar aanleiding van de promotie van oud-redacteur René Boomkens presenteert Krisis. Tijdschrift voor filosofie (nr. 73,

winter 1998) een discussie over zijn proefschrift getiteld *Moderne ervaring en stedelijke openbaarheid*.

Geweld op straat

Toename van geweldscriminaliteit lijkt een algemeen maatschappelijke tendens te worden. Het is voor een leefbare samenleving van groot belang om nu maatregelen te treffen die deze tendens kunnen afremmen.

Geweld op straat kan veroorzaakt of versterkt worden door vele factoren, waardoor op diverse terreinen maatregelen genomen zouden kunnen worden.

Het Leids Congres Bureau organiseert op 10 juni a.s. een congres waarbij aandacht wordt besteed aan vele aspecten, waaronder:

- * Voorkomen/ombuigen van onmaatschappelijk gedrag,
- Welke invloed op onmaatschappelijk gedrag is mogelijk?
- Wat kan gedaan worden aan opvoedingsondersteuningsbeleid?
- Welke effecten zijn te verwachten? door mw. professor dr. J. de Savornin Lohman, emeritus hoogleraar Jeugdhulpverlening (UvA) en lid van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.
- * Fouilleren op straat: incidenteel of permanent? Toelichting op de verruiming van de fouilleringsmogelijkheden, door Mr. drs. C.W.M. Dessens, directeur-generaal Rechtshandhaving, ministerie van Justitie.
- * Optimalisatie van de omgeving als preventief middel,
- Wat ligt ten grondslag aan het gedrag van jongeren?
- Hoe kunt u de kwaliteit van een omgeving optimaliseren?

- Welke ervaring is opgedaan op wijkniveau en wat zijn de te verwachten effecten? door P.H.M. van der Klein, Steunfunctionaris jeugd- en woonomgeving Brabants Steunpunt Welzijn.

Deze bijeenkomst is vooral bedoeld voor bestuurders en beleidsmedewerkers bij gemeenten, provincies en ministeries, jeugdwelzijnsorganisaties, samenwerkingsorganen, politie en adviesbureau's.

De kosten voor het bijwonen van dit congres bedragen f 525,- p.p. (excl. BTW).

Bel voor nadere informatie:
het Leids Congres Bureau,
tel. 071-5148203.
Of fax: 071-5128095.

(Het Leids Congres Bureau is een professioneel congresorganisatie bureau dat ondersteuning verleent bij de organisatie van studiedagen, internationaal wetenschappelijke congressen en dergelijke bijeenkomsten. Daarnaast initieert het bureau zelf jaarlijks een aantal studiedagen over uiteenlopende onderwerpen.)

Congres

Herinrichting en herbestemming van na-oorlogse gebouwen

VIBA (Vereniging Integrale Bio-logische Architectuur) lanceert de tweede van een serie ontwerprijzen rond de herinrichting en herbestemming van na-oorlogse gebouwen. Het zijn ideeënrijzen om een nieuwe toekomst te schetsen voor vrijkomende scholen en kantoren, maar is niet gericht op uitvoering van een concreet plan. De hoogst mogelijke kwaliteit voor mens en milieu staat voorop. Deze tweede ideeënrijzen betreft de transformatie van het HTS complex aan de Wintzanghlaan te Amsterdam tot woningen en bedrijfsruimten.

De laatste jaren zijn veel schoolgebouwen vrijgekomen door de fusiegolf in het Hoger Onderwijs. De fusiegolf is nog niet voorbij en tal van nieuwe gebouwen komen nog beschikbaar. De prijsvraag kan een impuls geven aan het herbestemmen van deze gebouwen tot hoogwaardige woningen of woon-werkgebouwen, met milieukwaliteit als stimulerende factor. Oplossingen moeten mogelijkheden van een milieubewuste transformatie laten zien: goede gebruikskwaliteit, met versterking van de architectonische betekenis, een laag energieverbruik, duurzaam materiaalgebruik, duur-

zame exploitatie, gezond en comfortabel binnenmilieu. Herbestemmen van het complex aan de Wiltzanghlaan vraagt om innovatieve oplossingen voor het weren van geluidhinder en voor het ventileren van de woningen met voldoende schone en verse lucht. Om de haalbaarheid van dit soort herbestemmingsprojecten te verhogen, worden niet-traditionele oplossingen gezocht voor de indeling van terrein en het gebouw, voor de materialisatie en eventueel ook de toekomstige beheervorm.

De HTS ligt aan de Wiltzanghlaan 60 te Amsterdam in stadsdeel Bos en Lommer. Direct naast de locatie aan de oostzijde ligt de ringweg A-10. De A-10 en het autoverkeer op de Wiltzanghlaan zorgen voor geluidsoverlast. De locatie wordt voornamelijk omgeven door woningbouw gekenmerkt door halfopen en open strokenverkeveling. De opgave is om dit gebouw zodanig te transformeren, dat deze als geluidsbuïer voor de wijk dient, maar zelf een uitstekend woonmilieu biedt: "geluidswalwoningen" in een bestaand gebouw. Naast de school is ruimte voor nieuwbouw. Het programma van eisen gaat uit van wonen en werken in fysiek gescheiden ruimten. De gemeente, die sinds februari 1999 eigenaar is van het gebouw, legt zich niet vast op de toekomstige bestemming en inrichting en

ook niet op uitvoering van een winnend plan. Het gebouw wordt tijdelijk verhuurd. De prijsvraag richt zich op een langdurige gebruiksfunctie na deze korte gebruikperiode. Ideeënvorming, studie en discussie over milieukwaliteit en over een goed woon- en werkmilieu in dit type gebouwen en met deze situering staan voorop.

Deelname

De prijsvraag is voor architecten. Adviseurs of vastgoedontwikkelaars kunnen meedoen via samenwerking met een architect. Studenten kunnen op basis van nadere afspraken met hun onderwijsinstelling eventueel onder aparte condities meedoen. Inschrijving voor deelname aan de prijsvraag loopt tot 15 juni 1999. Begin juni wordt een studiedag georganiseerd in het gebouw. Een tweede studiedag wordt na de zomerperiode georganiseerd bij Viba-Expo in Den Bosch. De ontwerpen moeten uiterlijk 25 oktober 1999 worden ingediend.

Nadere informatie: Cora Gijswijt,
BouwWijzer (Zaandam),
telefoon: 075-6356699
of 0622424037
Email: c.j.gijswijt@bouwwijzer.nl

Veranderingsprocessen

Faciliteren van veranderingsprocessen: Facilicom organiseert een serie cursussen, die procesbegeleiders, cq. leidinggevendens voorbereiden op het faciliteren van veranderingsprocessen. Het betreft onder andere cursussen in participatieve methoden, interactieve planvorming, projectvaardigheden en empowerment.

Een informatiepakket over de cursussen is te bestellen bij: Facilicom Consult,
Postbus 185, 6700 AD Wageningen, tel. 0217 - 427 729, fax: 0317- 418 875

Excursie Buurtontwikkelingsmaatschappij in Antwerpen

door Bernadette de Wit, bewonersstichting Bijlmermuseum

Onlangs organiseerde de NIROV in samenwerking met het laboratorium Leefbaarheid een excursie naar de BuurtOntwikkelingsmaatschappij in Antwerpen. Deelnemers waren onder andere opbouwwerkers, welzijnsconsulenten, adviesbureaus, architecten, corporatiemedewerkers, wethouders en beleidsmedewerkers van gemeenten. Ook Gerard van Otterloo, voorzitter van het Laboratorium Leefbaarheid bevond zich onder de deelnemers.

De excursie nam een aanvang met twee inleidingen, van Stefan Nieuwinkel (SOMA) en Chris Cornelissen (BOM Antwerpen). Daarna stond een rondleiding op het programma, alsmede een lunch in het sociaal restaurant 'De pollepel'. Hieronder een verslag van de twee lezingen, gevolgd door enige persoonlijke observaties van ondergetekende.

Innovatie

Stefan Nieuwinkel beet de spits af. Noordoost-Antwerpen ligt ten oosten van de bocht in de Schelde. Het bevat enkele 'kansarmoedewijken' van bijvoorbeeld 20.000 of 35.000 inwoners. De BOM en de projecten die we bezoeken in het kader van de excursie zijn gevestigd in Oud-Borgerhout. In Merksem (Antwerpen-Noord) is een economische 'impuls-aanpak' aan de gang, er is een wijkontwikkelingsplan gemaakt (WOP) en door het College van Schepenen geaccordeerd en aldaar is men ook al doende met wijkmanagement, het volgende stadium. In Deurne is ook een WOP gemaakt. Wijkontwikkeling in Antwerpen geschiedt op een beweeglijk veld met telkens andere spelers en doelen die al werkende worden bijgesteld. De BOM is officieel opgericht in 1990. Met gelden uit het Derde Armoedeprogramma van de Europese Unie. Het is een nieuw stadium van denken en werken. In de jaren tachtig kwam het 'kansarmoededenken' op. Welzijnswerkers zagen dat grote groepen mensen (ouderen, jongeren zonder schooldiploma en immigranten) uit de boot van de verzorgingsstaat vielen. In bepaalde wijken trad een concentratie van

kansarmoede op. De toenmalige aanpak was nog puur welzijns-achtig: we moeten beters ons best doen om te zorgen dat deze groepen meer gebruik kunnen maken van voorzieningen waarop zij recht hebben.

Echter, de kansarmoede-aanpak begon te wringen. Het bevestigde de status quo van de wijk en stigmatiseerde de bewoners. Een groot gevaar is ook dat deze slechte reputatie gaan verinnerlijken en dat wekt demotiverend en vermindert hun kansen op een beter bestaan.

Vandaar dat het opbouwwerk overstapte op een integratiebenadering, met twee potenzen: enerzijds opleidingen creëren met kans op werk (zoals project ATEC, laaggeschoolde informaticacursussen), anderzijds de wijk als geheel een sterkere positie geven door een economische inbedding in het algehele stedelijke weefsel.

In 1995 kwam de stedelijke problematiek op de politieke en maatschappelijke agenda. Nog steeds vielen er veel mensen uit de boot, maar de manier van kijken naar de problemen is verschoven. Niet zozeer het disfunctioneren van de verzorgingsstaat, maar de economische macro-effecten staan centraal in de analyse.

Het gaat niet alleen om kansarmoede, er zijn ook structurele problemen: bedrijven vertrekken uit de oude wijken naar de stadtrand, luxe winkels sluiten en winkelstraten kalven af, de lokale koopkracht daalt mede door de komst van GDV's en PDV's, ook kleine bedrijven moeten weg vanwege milieuregels.

(GDV: grootschalige detailhandelvestiging aan de rand van de stad, PDV: een perifere detailhandelvestiging.) De wijk gaat lijden aan functie-verschraling en de plaats van de wijk in het stedelijke netwerk verzwakt. Ook de Kamer van Koophandel trekt zich terug. Door de komst van vluchtelingen in Noordoost-Antwerpen neemt de huisjesmelkerij, die na de komst van de 'gastarbeiders' ook al welig tierde, sinds de jaren 80 weer hevig toe. Ook de eerdere migranten zijn vaak kansarm. Integratie gaat niet vanzelf.

Het inzicht breekt door dat alleen een economische impuls, uit de wijk zelf of van buitenaf, helpt bij sociaal-economische integratie. Dat is de nieuwe aanpak van stedelijke problemen.

Het veld en de doelen worden breder.

Om de wijk structuur terug te geven, zijn alleen stedeboouwkundige ingrepen niet voldoende. Het gaat ook om economie en, niet te vergeten, cultuur. Aan het begin van de BOM waren de spelers: de BOM als laboratorium, lokale overheid, welzijnsorganisaties. De BOM was een Pietje Bell, een pionier.

ATEC (Antwerps Technologiecentrum) is een groot succes. Een concreet project, uitgaand van leer-werkcombinaties. Het bedrijvencentrum NOA duurde langer. Het verhaal achter de projecten is wijkontwikkeling, dat wil zeggen de aanpak van kansarmoede plus structurele ingrepen. Daarna kwamen pas de plannen, een rare volgorde, maar het werkte. De plannen werden in een strategisch draaiboek gezet in samenwerking met de 'actoren' (bewoners, opbouwwerkers, sociale-huisvestingsinstellingen). Het plan werd goedgekeurd door het College. Nieuwinkel: "In feite voerden particulieren hiermee een overheidstaak uit." De BOM is in het gat gesprongen met een eigen concept. Nu dat aardig loopt, begint de stad Antwerpen weer een planningsfunctie te zien en op te eisen.

De SOMA is begonnen in 1996. Achteraf blijkt dit een overgangsfase. SOMA is een vereniging zonder winstoogmerk, die de coördinatie doet van grote stedelijke programma's, al dan niet uit URBAN-gelden betaald. Er is ook een "sociaal-impuls"-fonds in België en in het begin was er nog een laatste staartje 'sociale-vernieuwingsgeld'. De volgende stap is het schuiven in het reguliere beleid, met deels dezelfde en ook nieuwe spelers. De stad voert niet alles zelf uit en dat is ook niet de bedoeling. De stad moet vooral regisseur worden vanuit een met het veld gedeelde visie. Regie houdt hier in: de grote lijn in de gaten houden, actoren stimuleren en de uitvoering aan hen overlaten. Inmiddels zijn enkele wijkmanagers aangesteld. De BOM is tegenwoordig een club die impulsen introduceert, innovatieve projectontwikkeling op gang brengt, draagvlak opbouwt en dan ideeën in planning vertaalt.

De BOM

Chris Cornelissen, (BOM): Antwerpen heeft 450.000 inwoners. De werkloosheid in de 19de-eeuwse gordel, die ongestructureerd is volgebouwd, is hoog. De huisvesting is pover.

Vlaanderen kent slechts 10 procent sociale woningen. 25 procent van de woningen in Vlaanderen is huur en 65 procent eigendom. In Antwerpen is 40 procent eigenaar en 60 procent huurder.

Antwerpen-Noord heeft 35.000 inwoners. Het is altijd een transitiegebied geweest, alle migratiegolven jaar de stad kwamen hier terecht. Voor de oorlog al de mensen uit de Kempen die naar de stad trokken om werk en goedkope huisvesting te zoeken, sinds de jaren 60 de gastarbeiders uit Turkije en Marokko en nu de vluchtelingen uit Afrika en Oost-Europa. Toen de gastarbeiders kwamen, ontstond er felle huisjesmelkerij (studio's, kamertjes). Door regelgeving van de overheid en deels opkopen van panden, verbeterde dit. De mensen die het beter krijgen, verdwijnen uit de buurt. Met de komst van de vluchtelingen laait de huisjesmelkerij weer op. Er is sprake van "matrasverhuur." Dat is in België niet verboden, maar via omwegen valt het aan te pakken. Bijvoorbeeld via de Wet op de Volksgezondheid. Het gaat langzaam.

In de 19de eeuwse gordel heeft 10 procent van de bevolking een bestaansminimumuitkering van de overheid. In heel Antwerpen is 20 procent van de beroepsbevolking werkloos, in Antwerpen is 35 procent afhankelijk van de minimumuitkering. In sommige buurten is dat 50 tot 60 procent. Daaraast zijn er velen die een werkloosheidsuitkering ontvangen. De BOM is een Vereniging Zonder Winstoogmerk. Partners zijn: universiteit Antwerpen, welzijnsorganisaties, de uitkeringsinstantie, de provinciale welzijnskoepel, de gewestelijke economische organisatie en de stad Antwerpen. Projecten moeten draagkrachtig worden en op den duur zelfstandig. De aanpak is steeds multidimensioneel.

Deelprojecten zijn onder meer:

* Werkwijzer (Klantgerichte buurt-arbeidsbemiddeling, trajectbemiddeling en praktische hulp (bv. kinderopvang). Samenwerkingsverband tussen BOM, VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling, het arbeidsbureau dus, een logge staatsinstelling), OCMW (de Vlaamse bijstand), Proverto (arbeidsbemiddeling OCMW) en Vitamine W (samenwerkingsverband Vlaamse instellingen op het gebied van arbeidsbemiddeling voor langdurig werklozen.)

* Leerwerkprojecten: jongeren die nog deels leerplichtig zijn krijgen een leer-werkcombinatie aangeboden in de bouw. Niet alleen gericht op werkervaring, ook attitude en vak-kennis. Ze worden begeleid naar een vaste baan. De leerplicht is in België verlengd naar 18 jaar. Zwakke leerlingen zijn schoolmoe, ze gaan naar het deeltijds onderwijs en werken de rest van de week.

* NOA: bedrijfsverzamelgebouw voor starten-de ondernemers in een 19de eeuwse schoolge-bouw, ter beschikking gesteld door de stad Antwerpen. Dit was al vanaf het begin een droom van de BOM, maar het lukte aanvank-lijk niet om samenwerkingspartners en finan-ciers aan te trekken. Tot een hefboom werd gevonden in de vorm van de URBAN-gelden. Het projectvoorstel werd met enige argwaan ingestuurd door de Vlaamse overheid. Na goedkeuring kwam er f 1,5 miljoen beschik-baar, voorwaarde co-financiering andere helft werd ingewilligd door de Vlaamse overheid. Co-financiering: spaarbank HSA, die wil investeren in startersbegeleiding, de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij (GOM), een verze-keringsmaatschappij, een electriciteitsbedrijf, een kantooormaterialenbedrijf en de christelijke werkgeversbond. NOA is vernieuwend, haalt bedrijvigheid terug naar de stad in nieuwe sectoren die dan optre-den als ontwikkelingsmotor van de lokale econ-omie. De Kamer van Koophandel en de GOM zijn terug van weggeweest.

* ATEC: het Antwerps Technologiecentrum (gestart in '91) biedt opleidingen van 4 tot 6 maanden van verschillende moeilijkheidsgraad aan laaggeschoolde werkzoekenden, deels ook werknemers die een baan willen in de computerbranche. Iedereen krijgt Nederlands, Frans en Engels erbij. De cursussen worden afgesloten met een maand werkstage bij een bedrijf dat personeel zoekt. Dus het is geen opleidingsstage! Meestal (75 procent) lukt het de mensen hier-door om een baan te vinden. Een aantal men-sen stroomt eerst door naar een vervolgoplei-ding van de VDAB.

ATEC geeft ook open huis en advies aan buurtbewoners met computerproblemen (ze kunnen ter plaats hun pc repareren). ATEC zoekt naar niches op de arbeidsmarkt, dus niet naar gesubsidieerd werk. Er zijn 130 medewerkers, waarvan 25 instructeurs.

* Woonwijzer: een dienstencentrum voor woningverbetering, gestart in 1991. Voor blok-renovatie zijn subsidies te verkrijgen. Telkens wordt een heel blok of een hele straat tegelijk aangepakt. SOMA heeft ervoor gezorgd dat de premies worden voorgefinancierd. Eigenaar-bewoners, sociale bouwmaatschap-pijen en het OCMW, dat woningen verhuurt aan lage inkomens, worden geactiveerd om een renovatieplan te starten en vol te houden. Ook de woonomgeving wordt aangepakt. Het opbouwwerk is partner. Dit project helpt bij het opwaarderen van buurten met een slechte reputatie.

Persoonlijke observaties

Het woningverhaal in Antwerpen is een ver-haal apart. Bij ons zijn er woningcorporaties en ook veel sociale woningen; de kwaliteit is betrekkelijk goed. Toch is het verhaal over de Woonwijzer leerzaam, omdat het een grass roots-initiatief is. Bij ons wordt alles van bovenaf door bureaucratieën geregeld en de mensen worden daarmee wel erg gepamperd en dus ook niet op hun verantwoordelijkheid voor de leefbaarheid aangesproken. Zelf re-overen van huurders zal in Nederland niet voorkomen. Zelfs medezeggenschap is zeldzaam.

Ook het verhaal over de economische wijkont-wikkeling is voor ons leerzaam. In Antwerpen is de zaak niet verstatelijk, zoals bij ons. In Nederland regelt de overheid alles en dan top-down en lang niet altijd effectief of getoetst. Het particulier initiatief en de bewo-ners mogen inspreken of overheidsplannen uitvoeren. Het is veelal voor u, over u maar zonder u.

In Antwerpen begonnen enkele pioniers vrij-wel vanaf het nulpunt en van onderop. Pas later ging de overheid meedoen. Door deze gang van zaken, wordt de ook bij ons gevoer-de discussie over de overheid als regisseur daar vanit een ander startpunt gevoerd. Tot slot raad ik de lezers van dit verslag aan het BOM-boek te bestellen. Het is goed geschreven en geeft een eerlijk overzicht van filosofie, ontstaan, rolverdeling, projecten en resultaten, wijkontwikkeling en wijkmagage-ment, de beleidscyclus, consolidatie en veran-deringen in de omgeving, reflectie en bijstel-ling, de visie op de wijk en de stad, integrale projectontwikkeling, sturing en planning in tel-kens veranderende, vaak rommelige omstan-digheden met een veelvoud aan opgaven, financieringsbronnen en partners, participatie, partnerschap, de managementstijl van de BOM en overdraagbaarheid.

Literatuur over de BOM:

Het BOMBOEK. Het verhaal van de buurtont-wikkelingsmaatschappij Noordoost-Antwerpen. Door Erik van Hove (hoogleraar Universiteit Antwerpen) en Stefan Nieuwink (onderzoeker BOM Noordoost-Antwerpen), 1996.

Uitgever: Koning Boudewijnstichting, Brederoedestraat 21, 1000 Brussel. Tel. +32/2/511 1840, fax +32/2/511 5221. 104 pagina's, prijs plm. twintig gulden. ISBN 90 - 5130 - 220 - 7. (Noot: zeer de moeite van het bestellen waard, zie mijn slotopmerkingen.)

'Oog voor diversiteit'

door Ed Kooger, Tandem (Nijmegen)

Door burgemeester d'Hondt van Nijmegen werd ze ter gelegenheid van het einde van haar project geëerd met de gouden Waalbrug speld. Dit decorum staat symbool voor de rol van bruggebouwer en nieuwe ambassadrice die zorgt voor verbindingen tussen werelden van verschil. Tiny Zijlstra heeft zich met haar Project Homo/Lesbische emancipatie onderscheiden. Op deze feestelijke presentatie van het werk van Tiny werd ook het methodieboek aangeboden aan d'Hondt en werden een aantal projecten gepresenteerd.

'Oog voor diversiteit' heet het boekje waarin verslag wordt gedaan van de manier waarop het Project Homo/Lesbische Emancipatie in de loop van 6 jaar gestalte heeft gekregen binnen Welzijnsorganisatie Tandem. In het boekje wordt de nadruk gelegd op een methodische aanpak binnen het welzijnswerk en het gebruik dat toekomstige opbouwwerkers en cultureel werkers daarvan kunnen maken. Ook is het boek bruikbaar voor studenten van sociaal agogische opleidingen die willen leren om in hun beroepspraktijk met thema's als diversiteit en sociale uitsluiting om te gaan. In 'Oog voor diversiteit' wordt het proces beschreven hoe een instelling voor sociaal cultureel werk toegankelijk gemaakt kan worden voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. Het beschrijft hoe het thema homoseksualiteit bespreekbaar gemaakt wordt als een professioneel werkhema. Ook wordt ingegaan op een methode waarmee opbouwwerkers en cultureel werkers getraind kunnen worden om in de beroepspraktijk adequaat met homoseksualiteit en sociale uitsluiting. Het project homo/lesbische emancipatie heeft in de periode 1993 tot 1999 gewerkt aan de integratie van de gemeentelijke beleidsuitgangspunten met betrekking tot homo/lesbische emancipatie in het reguliere werk van diverse instellingen in Nijmegen. Het project is uitgevoerd binnen welzijnsorganisatie Tandem, de Politie Gelderland-Zuid, de Nijmeegse Instelling voor Maatschappelijk Werk en het Anti-Discriminatiebureau. Daarnaast was Tiny Zijlstra als adviseur toegevoegd aan de gemeentelijke adviescommissie homo/les-

bisch beleid. De aanpak heeft zijn vruchten afgeworpen. Bij de genoemde instellingen wordt in beleid en praktijk aandacht besteed aan het homovriendelijk maken van het werkklimaat. Voor homo/lesbische klanten zal daardoor de drempel lager worden om gebruik te maken van het aanbod van deze instellingen. Bij de welzijnsorganisatie in Nijmegen is een programma deskundigheidsbevordering voor de agogen ontwikkeld en uitgevoerd. Uit een daaropvolgend onderzoek onder de medewerkers bleek dat er een smal draagvlak bestond voor de implementatie van homo- en lesbisch emancipatiebeleid binnen de instelling. Samen met de projectleider wordt een werkgroep van 4 uitvotwerkontwikkeling en deskundigheidsbevordering heeft de projectleider het maatschappelijk werk ondersteund en begeleid.

'Geschopt, Gepakt, Geslagen'

Onder deze naam is project gestart rond gevoelige thema's als racisme, seksisme en homofobie bij de politie in Nijmegen. Er is een aandachtsfunctionaris bij de politie (Gelderland Zuid) aangesteld voor de opvang en begeleiding van slachtoffers van geweld op grond van (vermeende) homoseksualiteit. Ook zijn er contacten gelegd met een trainer die projecten rond homoseksualiteit uitvoert bij de krijgsmacht. In 1996 is een training, met als belangrijk onderdeel de houding ten opzicht van homoseksualiteit, verzorgd voor 13 functionarissen van slachtofferhulp. In maart is bij de politie district Nijmegen een interne werkgroep 'homoseksualiteit' geïnstalleerd, voorgezeten door een politiefchef. De leden functioneren als contactpersonen, die verantwoordelijk zijn voor het signaleren, opvangen en verwijzen van slachtoffers van anti homo/lesbisch geweld. De algehele mening is dat door het project de politie homovriendelijker geworden is. Een belangrijk effect is het ontstaan van een structuur, waarin regelmatig overleg tussen Politie, Roze Meldpunt en homo-organisaties mogelijk is.

In de methodiekontwikkeling voor opbouw- en sociaal cultureel werkinstellingen, staat de vraag: 'wat moet een agoog in huis hebben om professioneel met het thema homoseksualiteit om te kunnen gaan?', centraal bij een te ontwikkelen aanbod op dit thema. Daarbij is onderscheid gemaakt tus-

sen de aspecten WETEN, KIEZEN, KUNNEN, HOUDING en HANDELEN. Voor de opbouw van een cursusaanbod is gekozen voor de volgende eindtermen:

- * kennis van de 'roze sociale kaart';
- * kennis van het normen en waardensysteem in diverse religieuze culturen en van de geschiedenis van de homoseksualiteit en homo/lesbische emancipatie;
- * kennis van de diversiteit in leefstijlen van homo's en lesbische vrouwen;
- * van overlevingspatronen van een maatschappelijke minderheid, communicatievaardigheden, moed, zelfbewustzijn en integriteit in de beroepshouding en openstaan voor- en nieuwsgierig zijn naar 'de ander' en 'het anders zijn' met een beroepshouding die een evenwicht bewaart tussen betrokkenheid en distantie. De methodische kwaliteiten en vaardigheden van de agogisch medewerkers worden aangescherpt op het thema 'anders zijn' en homoseksualiteit.

Volgens burgemeester d'Hondt heeft het project zoals dat in Nijmegen is uitgevoerd een voorbeeldfunctie voor andere gemeenten en instellingen. Tiny Zijlstra is er volgens hem in geslaagd om een brug te slaan waardoor blokkades weggenomen en grenzen verlegd kunnen worden. De verslaglegging zoals gepubliceerd in 'Oog voor diversiteit' is een concrete handreiking voor gemeenten en instellingen die in de eigen gelederen de homo/lesbische emancipatie willen bevorderen.

'Oog voor diversiteit' kan besteld worden à f 25,- bij Tandem, welzijnsorganisatie Nijmegen
Directiesecretariaat:
Postbus 1547
6501 BM Nijmegen
tel: 024 3650137 fax: 024 3650138.

Meer informatie over methodiekontwikkeling en ondersteuning rondom het thema homoseksualiteit kan ingewonnen worden bij Sylvia Elders tel: 024 3650152

Startconferentie van het project

'Alledaagse Natuur- en Milieu-educatie (NME) voor volwassenen'

door Margreet Broens, NME

Op donderdag 10 december 1998 vond de startconferentie in Wageningen plaats in het kader van het project 'Alledaagse Natuur- en Milieu-educatie (NME) voor volwassenen'. Van deze startconferentie is een uitgebreid verslag verschenen. Het bevat onder meer een inleiding over sociaal leren van D. Wildemeersch (hoogleraar aan de KU Nijmegen en Leuven en coördinator in Leuven van de groep 'Milieu, maatschappij en educatie') en over ontwikkelingen van NME van Th. Kuijpers (beleidsmedewerker/projectleider Lokale Agenda 21, gemeente Den Haag).

Vooraf van waarde is de opgenomen inventarisatie van belemmeringen, kansen en voorwaarden voor samenwerking die de deelnemers tijdens de conferentie naar voren brachten.

Het verslag kunt u integraal vinden op de Website van de Extra Impuls NME waarvan de url is:

http://www.nme-rotonde.nl/laatste_nieuws/initiatieven-2.html

of op de Website van de Beraadsgroep Vorming, met als url:

<http://thebe.worldonline.nl/~beraadsg/ve-start.htm>.

Uw reactie op het verslag wordt zeer op prijs gesteld. Deze kunt u rechtstreeks sturen naar het e-mailadres:

mlbroens@cornnet.nl.

Achtergrondinformatie

Hierna volgt enige achtergrondinformatie over het project.

Initiatiefnemer van het project is de Beraadsgroep Vorming, een netwerkorganisatie die de vormingsfunctie inhoudelijk en methodisch in diverse contexten wil stimuleren. Het project wordt uitgevoerd aan de bijzondere leerstoel NME (Landbouwuniversiteit Wageningen; binnenkort verhuist de leerstoel naar de

Universiteit Utrecht) door drs. Margreth Broens. Financiering vindt plaats door de Extra Impuls NME, een samenwerkingsverband van vijf ministeries, en uit twee volkshogeschoolfondsen. Naast dit project wordt door de Extra Impuls NME een project voor de formele educatie gefinancierd dat in opdracht van de BVE-raad wordt uitgevoerd door CINOP.

Het project informele NME voor volwassenen bestaat uit drie onderdelen:

1. De startconferentie. Doel van de startconferentie was een aanzet tot meer structurele samenwerking te maken. Daarvoor is nodig dat men kennis maakt met de huidige stand van elkaars werk. Bovendien is het nodig na te gaan wat de belemmeringen, kansen en voorwaarden voor samenwerking tussen beide sectoren zijn. Om de ervaringen met samenwerking goed in kaart te kunnen brengen, werden voor de conferentie beroepskrachten op de terreinen van NME en informele educatie voor volwassenen (sociaal-cultureel werk en opbouwwerk) uitgenodigd, met ervaring met samenwerking op elkaars terrein. Gebleken is dat op het moment dat de beide sectoren elkaar tegenkomen ze inzien wat ze voor elkaar kunnen betekenen. Op dit ogenblik komen ze elkaar echter niet tegen en blijft samenwerking waarbij men gebruik maakt van elkaars expertise uit. De tijd is rijp voor samenwerking, zo is geconstateerd tijdens een verkenning die voorafging aan het project. Instellingen voor informele VE (sociaal-cultureel werk en opbouwwerk) houden zich bezig met het thema leefbaarheid. De sector NME richt zich steeds meer - naast basiskennis op het gebied van natuur en milieu - op leefbaarheid en duurzaamheid, en naast het onderwijs ook op andere maatschappelijke groe-

pen en individuen. Samenwerking biedt voor beide partijen meerwaarde.

2. Lokale praktijkvoorbeelden van samenwerking VE/NME. Het zou goed zijn te tonen hoe de inhoudelijke en didactische meerwaarde eruit kan zien om daar elders voor de lokale praktijk van te kunnen leren. Om die reden worden er als tweede stap van het project, na de startconferentie, voorbeelden van 'good practice' van samenwerking op lokaal niveau gevolgd, gestimuleerd en beschreven. De ervaringen met samenwerking die tijdens de startconferentie naar voren zijn gekomen, worden daarin meegenomen.

3. Landelijke studieconferentie. Als derde stap worden op een landelijke conferentie aan het eind van 1999 de resultaten van de praktijkvoorbeelden gepresenteerd. Ze zijn bedoeld om als bron van

inspiratie te dienen voor andere lokale situaties. De afsluitende landelijke conferentie is bedoeld voor beroepskrachten uit de beide sectoren, NME en VE.

U kunt alvast de datum voor deze conferentie in uw agenda noteren: donderdag 16 december 1999, locatie ergens in het midden van het land. Nadere informatie over het project zal in de loop van het jaar volgen.

□

vingsopbouw een rubriek waarin de lezer geïnformeerde relevante nieuwsfeiten uit met name de regionale berichten voor deze rubriek zijn welkom; stuur uw vermelding van de naam van het blad en de adresgegevens van de redactie, Prinsegracht 51, 2516 CA Den Haag, tel: 070-380 9973, fax: 070-380 9973.

MO Samenlevingsopbouw
Antw. nr. 10740
2501 WB Den Haag

Geen
Porto

ijk
t steeds
binnen-
en actief
. Ze
dere keer
ht in het
kijken

am moet
n
a weg, in

zich; een huisarts daar gaf een van zijn patiënten een recept mee waarin hij verhuizen uit de wijk voorschreef. Weg uit de druk van de grote stad. De woonomgeving waar de patiënt, naar het oordeel van de arts, tot ziekmakende toe genoeg van had. Toen dit voorschrift een krantenbericht werd, brak een storm van publiciteit los. Tot in de landelijke kranten toe. Bijzonder genoeg niet over de levensomstandigheden in de wijk. Voor mensen in stad en land hoeft dat kennelijk niet. 'Schilderswijk' is een symbool. Symbolisch voor de oudejaarsrellen van vroeger, etnische tegenstellingen enz. De nationale 'no-go-area'. Dat hoeft je niet te nuanceren of toe te lichten. Dat gelooft iedereen zo wel. (...) Er wordt veel ondernomen in de wijk. Je ziet dat het helpt al is het een Echternach-procedure: drie stappen voor- en dan weer twee stappen achteruit. De wijk levert meer leerlingen voor het voortgezet onderwijs dan ooit tevoren. De openbare bibliotheek floreert, het telematicacentrum is een succes, de woningvoorraad is op spectaculaire wijze vernieuwd. Er worden in de wijk ook duurdere koopwoningen gebouwd, die zonder problemen kopers vinden. Op een aantal plaatsen zijn mooie, nieuwe moskeeën verzezen, gelovigen voelen zich er kennelijk thuis. Het volksbuurtmuseum veroverd zich

Geuzenveld/Slotermeer gefuseerd. Osdorp heeft nog een gebouw, maar het personeel is wegbezuinigd. Het opbouwwerk heeft afgedaan. Aldus een onheilstijding in het **Parool** (10-02-1999). Veel vrijwilligers togen gisteren naar het deelraadskantoor, maar het baatte niet meer. Oud-West staakt de subsidie aan het wijkcentrum. Het opbouworgaan leverde te weinig 'product', zei wijkwethouder Saranna Maureau. Oud-West is niet het eerste stadsdeel dat afziet van de diensten van het wijkcentrum. In Bos en Lommer verkeert het opbouworgaan in staat van liquidatie. Geuzenveld/Slotermeer zag zich genoodzaakt twee wijkcentra te laten fuseren wegens gebrek aan actieve bewoners. En in Osdorp overleefde het wijkopbouworgaan, maar werden de opbouwwerkers wegbezuinigd. Het was ook zo'n prachtig ideaal. En in de jaren zeventig had het opbouwwerk ook zeker zijn nut: burgers verenigden zich in bewonersgroepen om een vuist te kunnen maken tegen bijvoorbeeld de stadsvernieuwingsmoloch in de Kinkerbuurt. Maar met de komst van de stadsdelen kreeg het opbouwwerk concurrentie: die riepen een wirwar van klank-, buurt- en regiegroepen in het leven, waar burgers meespraken over

plannen en beslissingen. Tenslotte was de gedachte achter de decentralisatie van het bestuur juist dat stadsdelen zo dicht bij de burger stonden. Die concurrentie bleek moordend. Het bestuur passeerde het opbouwwerk en ging direct met de burgers in de slag. Bezuinigingen waren vervolgens de nekslag, aldus Karin Hennen, voormalig voorzitter van het wijkopbouworgaan. In Geuzenveld/Slotermeer werd na de fusie gekozen voor de zogeheten buurtgerichte aanpak. Het stadsdeel werd opgedeeld in tien buurten, die elk hun eigen buurtcommissie hebben. Een coördinator zorgt voor de communicatie tussen bewonersgroepen, medewerkers en bestuur van de stichting Buurtbelangen Geuzenveld/Slotermeer, zoals de organisatie tegenwoordig heet. Eén vrijwilliger is er niet erg gelukkig mee. Ze mist de maandelijkse algemene bestuursvergadering, waar alle problemen in de wijk aan de orde kwamen. "Het opbouwwerk is zo kleinschalig geworden. De Turken houden zich alleen bezig met Turkse zaken en de buurtcommissies bekommeren zich vooral om hun eigen straatje: ze praten alleen nog over boompjes, bankjes en plassende honden."

De dorpsconciërge

In Overijssel wordt al enige tijd gewerkt aan een opmerkelijk idee ter verbetering van de leefbaarheid in de dorpen. En als het aan de initiatiefnemers ligt, dan zal dit plan vanuit deze zuidelijk buurprovincie stormenderhand ook Groningen, Friesland en Drenthe veroveren. Het gaat om een geheel nieuw fenomeen in Nederland: de aanstelling van zogeheten Dorpsconciërges. Volgens het **Nieuwsblad van het Noorden** (16-02-1999) liggen er grote kansen voor invoering van een dergelijke functie in alle dorpen van Noord-Nederland. De geestelijke vader van het idee is Jan van Lenteren uit Dalfsen, verbonden aan de

Startconferentie

'Alledaags educatie' (NME)

door Margreet Broens, NME

Op donderdag 10 december 1998 vond de startconferentie in Wageningen plaats in het kader van het project 'Alledaagse Natuur- en Milieu-educatie (NME) voor volwassenen'. Van deze startconferentie is een uitgebreid verslag verschenen. Het bevat onder meer een inleiding over sociaal leren van D. Wildemeersch (hoogleraar aan de KU Nijmegen en Leuven en coördinator in Leuven van de groep 'Milieu, maatschappij en educatie') en over ontwikkelingen van NME van Th. Kuijpers (beleidsmedewerker/projectleider Lokale Agenda 21, gemeente Den Haag). Vooral van waarde is de opgenomen inventarisatie van belemmeringen, kansen en voorwaarden voor samenwerking die de deelnemers tijdens de conferentie naar voren brachten.

Het verslag kunt u integraal vinden op de Website van de Extra Impuls NME waarvan de url is:

http://www.nme-rotonde.nl/laatste_nieuws/initiatieven-2.htm

of op de Website van de Beraadsgroep Vorming, met als url :

<http://thebe.worldonline.nl/~beraadsg/ve-start.htm>

Uw reactie op het verslag wordt zeer op prijs gesteld. Deze kunt u rechtstreeks sturen naar het e-mailadres:

mlbroens@cornet.nl.

Achtergrondinformatie

Hierna volgt enige achtergrondinformatie over het project. Initiatiefnemer van het project is de Beraadsgroep Vorming, een netwerkorganisatie die de vormingsfunctie inhoudelijk en methodisch in diverse contexten wil stimuleren. Het project wordt uitgevoerd aan de bijzondere leerstoel NME (Landbouuniversiteit Wageningen; binnenkort verhuist de leerstoel naar de

Universiteit Wageningen).
Extra Impuls NME is een
band van de Landbou-
hogeschool Wageningen
door de Landbou-
de formele samenwerking
opdracht van de Land-
voerd door de Land-
Het project wordt be-
nen besloten.
1. De startconferentie
ferentie heeft als doel
le samenwerking. Het
nodig de samenwerking
stand van de Land-
nodig de samenwerking
kansen en voorwaarden
werking van de Land-
zijn. Om de Land-
samenwerking goed
in kaart te kunnen
brengen, werden voor
de conferentie
beroepskrachten op
de terreinen van NME
en informatie-educatie
voor volwassenen (so-
ciaal-cultureel werk en
opbouwwerk) uitgenodigd,
met ervaring met samen-
werking op elkaars terrein.
Gebleken is dat op het
moment dat de beide
sectoren elkaar tegen-
komen ze inzien wat ze
voor elkaar kunnen be-
tekenen. Op dit ogenblik
komen ze elkaar echter
niet tegen en blijft sa-
menwerking waarbij men
gebruik maakt van elkaars
expertise uit. De tijd is
rijp voor samenwerking,
zo is geconstateerd tij-
dens een verkenning die
voorging aan het project.
Instellingen voor infor-
mele VE (sociaal-cultureel
werk en opbouwwerk) hou-
den zich bezig met het
thema leefbaarheid. De
sector NME richt zich
steeds meer - naast ba-
siskennis op het gebied
van natuur en milieu - op
leefbaarheid en duur-
zaamheid, en naast het
onderwijs ook op andere
maatschappelijke groe-

M O

Samenlevingsopbouw

**Ik wil een
nieuwe
abonnee
aankopen:**

Naam nieuwe abonnee:

Adres:

Tel.nr.:

factuuradres:
Naam instelling:

Straatnaam:

Postcode:

Woonplaats:

Antwoordkaart

REACTIEBRIEF
e-mailadres:
mlbroens@cornet.nl

resultaten van de praktijkvoorbeelden gepresenteerd. Ze zijn bedoeld om als bron van inspiratie te dienen voor andere lokale situaties. De afsluitende landelijke conferentie is bedoeld voor beroepskrachten uit de beide sectoren, NME en VE.

U kunt alvast de datum voor deze conferentie in uw agenda noteren: donderdag 16 december 1999, locatie ergens in het midden van het land. Nadere informatie over het project zal in de loop van het jaar volgen.

door Fenny Gerrits

en

Met Stad en Land biedt MO/Samenlevingsopbouw een rubriek waarin de lezer geïnformeerd wordt over samenlevingsopbouw-relevante nieuwsfeiten uit met name de regionale en plaatselijke (dagblad-)pers. Attendingingen voor deze rubriek zijn welkom: stuur het betreffende (kranten-)knipsel onder vermelding van de naam van het blad en de datum in aan de redactie van MO/Samenlevingsopbouw, Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag, of zet het op de fax: 070-380 9973.

Imago

Als die doktersbrief over Transvaal was gegaan, hadden we het dan ook zo ernstig gevonden met zijn allen? Of over Laak Noord, De Gaarden, Kortebos, Duindorp of Regentes? Of hadden we dan gedacht: Den Haag is een grote stad. Dan heb je dat soort dingen. In **de Haagsche Courant** (27-01-1999) trekt Jan-Ewout van der Putten als ex-raadslid van leer tegen de instandhouding van het slechte imago van de Haagse Schilderswijk, onder de titel 'Schilderswijk: ruim nu het oude imago maar eens op'. Het ging om de Schilderswijk. U herinnert zich: een huisarts daar gaf een van zijn patiënten een recept mee waarin hij verhuizen uit de wijk voorschreef. Weg uit de druk van de grote stad. De woonomgeving waar de patiënt, naar het oordeel van de arts, tot ziekmakends toe genoeg van had. Toen dit voorschrift een krantenbericht werd, brak een storm van publiciteit los. Tot in de landelijke kranten toe. Bijzonder genoeg niet over de levensomstandigheden in de wijk. Voor mensen in stad en land hoeft dat kennelijk niet. 'Schilderswijk' is een symbool. Symbolisch voor de oudejaarsrellen van vroeger, etnische tegenstellingen enz. De nationale 'no-go-area'. Dat hoeft je niet te nuanceren of toe te lichten. Dat geloof ik iedereen zo wel. (...)

Er wordt veel ondernomen in de wijk. Je ziet dat het helpt al is het een Echtermach-procedure: drie stappen voor- en dan weer twee stappen achteruit. De wijk levert meer leerlingen voor het voortgezet onderwijs dan ooit tevoren. De openbare bibliotheek floreert, het telematicacentrum is een succes, de woningvoorraad is op spectaculaire wijze vernieuwd. Er worden in de wijk ook duurdere koopwoningen gebouwd, die zonder problemen kopers vinden. Op een aantal plaatsen zijn mooie, nieuwe moskeeën verzezen, gelovigen voelen zich er kennelijk thuis. Het volksbuurtmuseum verovert zich

een eigen plaats in de wijk. "Kleurrijk Schilderswijk", de buitenkant, wordt steeds meer 'cultuurrijk Schilderswijk', de binnenkant. (...) Tegelijkertijd blijven mensen actief in de verschillende wijkorganisaties. Ze geven het niet op en voelen zich iedere keer onderuit gehaald als hun buurt slecht in het nieuws komt. Dat alles zie je als je kijken wilt.

Geen buurthuis in 2000

Wijkcentrum Oud-West in Amsterdam moet dicht, is gisteren besloten. In Bos en Lommer is het opbouwwerk al bijna weg, in Geuzenveld/Slotermeer gefuseerd. Osdorp heeft nog een gebouw, maar het personeel is wegbezuinigd. Het opbouwwerk heeft afgedaan. Aldus een onheilstijdning in het **Parool** (10-02-1999).

Veel vrijwilligers togen gisteren naar het deelraadskantoor, maar het baatte niet meer. Oud-West staakt de subsidie aan het wijkcentrum. Het opbouworgaan leverde te weinig 'product', zei wijkwethouder Saranna Maureau.

Oud-West is niet het eerste stadsdeel dat afziet van de diensten van het wijkcentrum. In Bos en Lommer verkeert het opbouworgaan in staat van liquidatie.

Geuzenveld/Slotermeer zag zich genoodzaakt twee wijkcentra te laten fuseren wegens gebrek aan actieve bewoners. En in Osdorp overleefde het wijkopbouworgaan, maar werden de opbouwwerkers wegbezuinigd.

Het was ook zo'n prachtig ideaal. En in de jaren zeventig had het opbouwwerk ook zeker zijn nut: burgers verenigden zich in bewonersgroepen om een vuist te kunnen maken tegen bijvoorbeeld de stadsvernieuwingsmoloch in de Kinkerbuurt. Maar met de komst van de stadsdelen kreeg het opbouwwerk concurrentie: die riepen een wirwar van klank-, buurt- en regiegroepen in het leven, waar burgers meepraten over

plannen en beslissingen. Tenslotte was de gedachte achter de decentralisatie van het bestuur juist dat stadsdelen zo dicht bij de burger stonden. Die concurrentie bleek moordend. Het bestuur passeerde het opbouwwerk en ging direct met de burgers in de slag. Bezuinigingen waren vervolgens de nekslag, aldus Karin Hennen, voormalig voorzitter van het wijkopbouworgaan. In Geuzenveld/Slotermeer werd na de fusie gekozen voor de zogeheten buurtgerichte aanpak. Het stadsdeel werd opgedeeld in tien buurten, die elk hun eigen buurtcommissie hebben. Een coördinator zorgt voor de communicatie tussen bewonersgroepen, medewerkers en bestuur van de stichting Buurtbelangen Geuzenveld/Slotermeer, zoals de organisatie tegenwoordig heet. Eén vrijwilliger is er niet erg gelukkig mee. Ze mist de maandelijks algemene bestuursvergadering, waar alle problemen in de wijk aan de orde kwamen. "Het opbouwwerk is zo kleinschalig geworden. De Turken houden zich alleen bezig met Turkse zaken en de buurtcommissies bekommeren zich vooral om hun eigen straatje: ze praten alleen nog over boompjes, bankjes en plussende honden."

De dorpsconciërge

In Overijssel wordt al enige tijd gewerkt aan een opmerkelijke idee ter verbetering van de leefbaarheid in de dorpen. En als het aan de initiatiefnemers ligt, dan zal dit plan vanuit deze zuidelijk buurprovincie stormenderhand ook Groningen, Friesland en Drenthe veroveren. Het gaat om een geheel nieuw fenomeen in Nederland: de aanstelling van zogeheten Dorpsconciërges. Volgens het **Nieuwsblad van het Noorden** (16-02-1999) liggen er grote kansen voor invoering van een dergelijke functie in alle dorpen van Noord-Nederland.

De geestelijke vader van het idee is Jan van Lenteren uit Dalfsen, verbonden aan de

organisatie IWA/Wurkypuls, een Fries-Overijssels instituut voor werkloosheids- en achterstandsvraagstukken, met vestigingen in Leeuwarden en Zwolle. Onder de vlag van dit instituut wordt het plan handen en voeten gegeven. Een belangrijke rol hierbij spelen ook de verenigingen van Plaatselijk Belang, zoals die in veel dorpen bestaan. Deze verenigingen, actief tussen gemeente en (dorps)gemeenschap, verzetten vaak veel werk, vooral als het gaat om de organisatie van jaarlijks terugkerende evenementen in het dorp. Dorpsgenoten zijn nooit te beroerd om samen dingen aan te pakken, maar waar het volgens Jan van Lenteren vaak aan ontbreekt, dat is 'een bestendig paar handen'; iemand, kortom, die het hele jaar door beschikbaar is om à la minute dingen aan te pakken. Een echte conciërgé, dus, of in dit geval een Dorpsconciërgé. Iemand die nauw samenwerkt met Plaatselijk Belang, door deze vereniging ook wordt ondersteund en die namens deze ook kan overleggen met instanties als gemeente en politie.

Het gaat om een betaalde, gesubsidieerde baan, en wel in het kader van het landelijke ID-project ofwel de Melkert-banen. Dorpsconciërgés moeten dan ook bij voorkeur worden gerecruteerd uit de rangen der werklozen. Volgens Jan van Lenteren komen overal uit de provincie Overijssel enthousiaste reacties los van verenigingen van Plaatselijk Belang. De gemeenten lijken een afwachtende houding aan te nemen. Niettemin kan er vermoedelijk in Raalte en Steenwijk binnenkort worden gestart. In Nieuwleusen is zelfs al een Dorpsconciërgé actief.

Wijkeigenaren

Huizenbezitters hebben veel geld geïnvesteerd in de woning. Nu is de inrichting van de naaste omgeving aan de beurt. De buurt kan een woordje meespreken, bijvoorbeeld door een Vereniging van Wijkeigenaren van de grond te tillen.

In het **Brabants Dagblad** (02-01-1999) wordt over de uitwerking van dit idee verteld. De Vereniging van Wijkeigenaren is ontstaan uit een samenwerking van de Wooncirkel, een samenwerkingsverband van 10 corporaties, en de Stichting Experimenten Volkshuisvesting (SEV). Martien Kromwijk, directeur van woningcorporatie Maasoever in Spijkenisse vindt het noodzakelijk dat er iets gebeurt. "Kijk ik naar Spijkenisse, dan zie ik dat steeds meer bewoners aanlopen tegen de anonimiteit. Een aantal wijken bestaat inmiddels wat langer. Aanpassingen zijn noodzakelijk." Daarnaast vermoedt Kromwijk dat de interesse in de eigen woonomgeving de komen-

de jaren zal toenemen. Dat geldt volgens hem niet alleen voor bestaande wijken, maar ook voor nieuwbouwwijken. Het project voorziet daarom in een Vereniging van Wijkeigenaren. De taken daarvan zijn enigszins vergelijkbaar met die van de Vereniging van Eigenaren van bijvoorbeeld een appartementencomplex. "De buurtbewoners bepalen zelf in welke mate ze inspraak hebben. Je kunt het zien als een moreel eigendom. Het voordeel is dat buurtbewoners zelf het beste weten wat er in een wijk speelt."

In de toekomst zou de vereniging opdrachten kunnen verstrekken, bijvoorbeeld op het gebied van groenvoorziening. Achterstallig onderhoud wordt daarmee voorkomen. De mate van organisatie is afhankelijk van de bewoners. "Maar de gemeente zou in ieder geval afstand moeten doen van de traditionele rol. Dat gebeurt nu al, dus het lijkt reeel."

Half december zijn drie projecten van start gegaan. De Wooncirkel en de SEV kozen bewust voor drie totaal verschillende wijken. Waterkamer in Apeldoorn is een nieuwbouwwijk, Karperveen Rood in Spijkenisse werd opgetrokken in de jaren zeventig en de Deltabuurt in Deventer is een zogenaamde herstructureringswijk. Het project loopt voorlopig een jaar. Eind 1999 volgt een evaluatie. Om toevalstreffers uit te sluiten zijn er drie schaduwprojecten, onder andere in Tilburg en Eindhoven gestart.

Ter ziele

De bewonersvereniging De Oostburg te Enschede is niet meer. Volgens de **Tweentsche Courant** (12-01-1999) heeft het voltallige bestuur zijn functie neergelegd en de vereniging officieel opgeheven. Reden: van de andere leden niemand bereid om zich voor de vereniging in te zetten. De Oostburg telde nog 91 leden. De bewonersvereniging heeft bijna 5 jaar bestaan. Ze werd opgericht naar aanleiding van de nieuwbouw aan de Oostburgweg. "Er moest toen nogal wat geregeld worden," vertelt (inmiddels ex-)secretaris S. van der Zee. Het begon als bewonerscommissie, later werd het een bewonersvereniging. "In het begin hebben we een aantal leuke dingen gedaan. Maar het kwam altijd op hetzelfde ploegje neer."

De respons van de kant van de leden was volgens Van der Zee vrijwel nihil. "Wat je ook probeerde. Kijk, 't kost ons elke maand een hoop vrije tijd. Maar de rest was stopverf: niet in beweging te krijgen. Dat zie je bij bijna alle verenigingen. De mensen zijn niet meer te porren voor zoiets, dat komt door die verdorde televisie."

Niet als de penningmeester had Van der Zee vorig jaar al te kennen gegeven ermee op te willen houden. "Ik ben inmiddels 64, ik had er gewoon geen zin meer in." Opvolgers bleken niet te vinden. Zelfs niet toen het bestuur dreigde de vereniging op te heffen als er zich geen mensen beschikbaar zouden stellen voor het bestuur. Een bijzondere ledenvergadering in november werd slechts bezocht door vier leden. Daarop stelde het bestuur een ultimatum: wanneer zich voor 31 december geen kandidaten zouden melden, zou de vereniging worden opgedoekt. De respons: nul komma nul. Waarop het bestuur de daad bij het woord voegde en de vereniging officieel ophief. "Heel jammer," vindt Van der Zee. "Want dat betekent dat je als buurt geen platform meer hebt, bijvoorbeeld richting gemeente en wijkraad." Van der Zee blijft overigens wel op persoonlijke titel lid van de wijkraad Velve-Lindenhof.

Wijkbeheer moet doorgaan

Onmisbaar is het wijkbeheer in Zwijndrecht nog niet, maar het gaat de goede kant op met het initiatief dat een jaar geleden van start ging. De betrokkenheid van bewoners bij hun buurt wordt groter, beheerders lossen klachten sneller op en de deelnemende partijen werken steeds beter samen. Die conclusie trekt Hol Gerrichhauzen & Partners. Dat adviesbureau maakte een tussentijdse evaluatie van het wijkbeheer in Zwijndrecht. Het hield daartoe interviews met alle betrokken partijen waaronder de wijkwethouders, wijkcoördinatoren, opbouwwerker, de politie, corporaties en bewoners. Vanavond wordt het rapport besproken in de commissie Welzijnszaken en Samenlevingsbeleid, aldus de **Dordtenaar** (14-01-1999).

In september 1997 ging het buurtbeheer van start in de wijken Kort Ambacht, Nederhoven en Noord. Voornaamste doel - het verbeteren van de leefbaarheid van de wijken - is nog niet bereikt. Maar met de communicatie tussen bestuur en bewoners gaat het al aardig de goede kant op. Dankzij het wijkbeheer zijn 'de lijntjes' verkort. De wijkcoördinator vormt voortaan het aanspreekpunt. En de buurtbewoners weten hem met meldingen, klachten en wensen goed te vinden.

Bewoners krijgen daadwerkelijk het idee dat dankzij het buurtbeheer sneller gehandeld wordt: "Vroeger kwamen klachten op de grote stapel, maar nu wordt er iets mee gedaan," vertelt een van de geïnterviewde bewoners. Een ander waarschuwt echter dat het buurtbeheer geen 'bliksemafleider' mag worden: "Je mag iets over de kleine dagelijkse dingen zeggen, als je je maar niet met

de grote bemoeit." Alle partijen zijn er over eens dat het wijkbeheer moet doorgaan. Goede zaak is dat iedere wijk 25.000 gulden heeft om vrij te besteden voor het plaatsen van een bankje of het organiseren van een wijkfeest.

Primeur

De Huizer wijk Stad en Lande krijgt de primeur van het buurtbeheer. Bewoners, woningbouwvereniging, gemeente en politie bekijken gezamenlijk welke projecten moeten worden uitgevoerd om de leefbaarheid in de wijk te vergroten. De trekkersrol is voorlopig weggelegd voor woningbouwvereniging Atrium. Volgens de **Gooi- en Eemlander** (5-1-1999) hebben gemeente en Atrium onafhankelijk van elkaar Stad en Lande aangewezen als eerste buurt.

In het collegeprogramma is buurtbeheer een hot item, zodat de gemeente en Atrium elkaar snel vonden. Inmiddels bestaat een speciale projectgroep uit bewoners van de wijk en vertegenwoordigers van de politie, de Stichting Welzijn Huizen en de basisscholen. Gezocht wordt nog naar iemand die de winkeliers kan vertegenwoordigen. "De bewoners die in de projectgroep zitten, hebben we geselecteerd uit mensen van de huurdersorganisaties 'Samen Sterk' en 'De Kombuis'. De bewoners zijn de kracht van de projectgroep," stelt Atrium-vestigingsmanager Breeman. "Zij leveren de grootste bijdrage, alleen al door de wijze waarop ze met hun burens omgaan. Wel zoeken we nog vertegenwoordigers van de woningeigenaren in Stad en Lande."

De gemeente reserveert voorlopig twee ton voor het project. Atrium wil haar financiële bijdrage nog niet bekend maken. Het is volgens de wethouder de bedoeling dat op termijn ook een tweede wijk in Huizen bij het proefproject wordt betrokken.

Inspraak

Volgens **Trouw** (29-01-1999) krijgen Haagse wijkbewoners in de toekomst (nog) minder inspraak. De gemeenteraad zal eerst een duidelijke beslissing nemen over de uitgangspunten van sloop en/of renovatie van woningen in een wijk. Daarna zal de raad vastleggen in hoeverre de bewoners inspraak krijgen bij het invullen van de plannen. In sommige gevallen zullen bewoners alleen worden geïnformeerd over de gang van zaken. Ook worden extra ambtenaren de wijk ingestuurd om de inspraak en informatie tijdens de vernieuwing beter te coördineren.

De nieuwe aanpak is het gevolg van de slechte ervaringen die de gemeente de laatste jaren heeft opgedaan met al te veel inspraak van bewoners bij de vernieuwingen

in de wijken Duindorp en Rustenburg-Oostbroek. In Duindorp ontstond strijd tussen verschillende bewonersgroepen, die alle beweerden dat zij representatief waren met hun opvatting voor of tegen de sloopplannen en die eigen procedures startten. Deze week bleek dat de gemeente in de wijk Rustenburg-Oostbroek alsnog afziet van de geplande sloop van honderden woningen. De wethouder liet zich na een rondgang door boze bewoners ter plekke overtuigen van hun gelijk. In plaats van sloop worden nu (te) kleine woningen samengevoegd.

De komende jaren zal de gemeente de wijken Spoorwijk, Transvaal en Stationsbuurt grondig vernieuwen. Zo gaan er in het oude tuindorp Spoorwijk 1300 kleine huurwoningen tegen de vlakte, veertig procent van totale woningbestand in de wijk. Van de 600 à 700 nieuw te bouwen woningen zal de helft koopwoningen worden.

Buurtvereniging in verzet

De bouw van 1250 woningen in Eelderwolde begin volgende eeuw is financieel niet haalbaar. Dat concludeert de Buurtvereniging Eelderwolde na bestudering van de voorlopige plannen in een brief aan de Zuidlaarder gemeenteraad. Volgens de buurtvereniging zitten er nog veel te veel zwakke punten in het bouwplan. De groep is overigens fel tegen de bouw van de woningen in het kwetsbare gebied bij de Eelder- en Peizermaden.

Het Nieuwsblad van het Noorden

(14-01-1999) meldt dat de gemeente Zuidlaren de nieuwe wijk Ter Borch vanaf 2005 laat bouwen. De huizen komen er als onderdeel van de omstreden regiovisie Groningen-Assen 2030. De woningen zijn vooral bedoeld voor inwoners van de stad Groningen.

Volgens voorzitter H. Meijering van de Buurtvereniging Eelderwolde zitten er nog tal van onzekerheden in het ontwerpbestemmingsplan. "Er is nog allerlei onderzoek nodig, bijvoorbeeld naar de bodemopbouw, het waterpeil en de kosten van de voorzieningen."

Daarnaast heeft de buurtvereniging uitgebreide kritiek op het bouwplan. "We vinden nog steeds dat er niet gebouwd moet worden. Het is een kwetsbaar gebied, dat zo'n groot nieuwbouwplan niet goed verdraagt. We vinden ook dat het gebied zich eigenlijk niet leent voor deze grootschalige bouw. Het is er veel te nat. Kijk maar naar het nabijgelegen Piccardt hof-gebied, dat nu buurwijk wordt gemaakt. Die grond is zo nat dat men bepaalde delen alleen kan bewerken wanneer er vorst in de grond zit."

Bovendien meent de buurtvereniging dat het bouwplan financieel niet haalbaar is. Er is nog geen geld voor de inrichting van het natuurgebied en voor de aankoop van gronden in het zuidelijke deel van het plan, bij het Elsburger Onland. Ook is twijfelachtig of de geplande waterverbinding met het Paterswoldsemeer doorgaat.

Pilot-gebied

De Gestelsebuurt in Den Bosch-Zuid wil serieuze aandacht van de gemeente. "We hebben een bewonersgroep, die als een volwaardige partner van de gemeente wil praten over zaken die spelen in de buurt," legt H. Donker van de bewonersgroep Gestelsebuurt uit.

"Wanneer hier de pleuris uitbreekt zoals enkele jaren geleden, dan weten ze ons direct te vinden. Maar als de bewoners zich vervolgens beschikbaar stellen voor positieve zaken, dan wordt het ineens ingewikkeld gemaakt."

Als een doorgewinterd welzijnswerker (drie jaar lagere school!) zet Donker alles nog eens op een rijtje: Hoe in 1990 vanuit het buurtbeheer Gestelsebuurt een begin gemaakt werd met het woonomgevingverbeteringsplan. En hoe de gemeente anno 1999 in het plan 'Buurten en Wijken versterkt' opnieuw erkent dat de Gestelsebuurt meer aandacht moet krijgen. Toch klinkt geen tevredenheid door. "Halverwege het verbeteringsplan was het geld op. Daardoor is een aantal zaken blijven liggen".

De bewonersgroep Gestelsebuurt vindt dat ze de status van pilot-gebied verdient. "Als je een pilotgebied wordt, betekent dat extra aandacht, extra geld, dus meer kansen," van Donker samen.

De buurt kwam enkele jaren geleden negatief in het nieuws met de actie tegen de komst van een Somalisch gezin in de Hugo Verriesthof. "Die spandoeken, dat kon natuurlijk niet," stelt Donker. "Maar het heeft wel de discussie op gang gebracht. Van de 1200 mensen die in onze wijk wonen, is 25 tot 30 procent van allochtone afkomst. Daar moeten de mensen mee leren leven. En langzaam komt de integratie op gang."

De gebeurtenissen in 1997 waren aanleiding voor de gemeente om de sociale situatie in de Gestelsebuurt in kaart te brengen. Dat heeft onder meer geleid tot portiekgesprekken, legt Donker uit: "Als in de flats nieuwe mensen gaan wonen, gaan we gelijk kennismaken. Helaas wordt het meisje van het opbouwwerk maar tien uur in onze wijk ingezet. Dat is te weinig. Dus als we pilot-gebied worden... Er gebeuren ook een hoop goede dingen. Als de gemeente dat waardeert, moet ze dat tonen." Uit: **Brabants Dagblad** (23-01-1999). □

Welke ervaren opbouwwerker ziet kansen in Midden Drenthe?

Welzijn Beilen is een instelling voor samenlevingsopbouw, buurt- en jeugdwerk in de gemeente Middenveld.

In 1998 is de gemeente Middenveld een feit geworden door de gemeentelijke herindeling van Drenthe. Drie gemeenten, Smilde, Beilen en Westerbork, zijn samengevoegd.

Het is een uitgestrekt landelijk, nog overwegend agrarisch gebied in het hart van Drenthe met een aantrekkelijk woonklimaat.

Het omvat een dertigtal plaatsen en dorpen, zeer gevarieerd naar aard en omvang, van 150 tot 10.000 inwoners per dorp.

Het totale inwonertal is (32.000 en het grondgebied is (35.000 ha. De gemeente heeft veel te bieden op diverse terreinen en een redelijk goed voorzorgsniveau.

Bij de Stichting Welzijn Beilen is ruimte voor een senior-opbouwwerker m/v voor 30 à 32 uur per week.

Welzijn Beilen is een instelling met hechte wortels in het werkgebied van de voormalige gemeente Beilen. Vanuit de instelling leveren we een bijdrage aan het versterken en actueel houden van de fijnmazige sociale structuur en het voorzieningsniveau, zoals die kenmerkend zijn voor het Drentse platteland.

Dat doen wij door zowel territoriaal als projectmatig te werken. Hiervoor is 100 uur voor uitvoerend werk en 30 uur administratieve ondersteuning beschikbaar, alsmede 38 uur jongerenopbouwwerk voor de voormalige gemeente Westerbork.

Vanwege de gemeentelijke herindeling wordt nu gewerkt aan één nieuwe instelling voor sociaal cultureel werk/opbouwwerk in de gemeente Middenveld. De vragen om ondersteuning zijn het afgelopen jaar in schaal en zwaarte toegenomen.

De gemeentelijke herindeling brengt onrust, onzekerheid, maar ook nieuwe verhoudingen en kansen. Kansen voor belangenorganisaties en bewoners, kansen voor mede-vormgeving van nieuw gemeentelijk beleid, kansen voor het opbouwwerk.

Daarom is uitbreiding van formatie ten behoeve van het nieuwe werkgebied gehonoreerd.

Uw taken

U biedt professionele ondersteuning aan bewonersgroepen en organisaties op diverse terreinen en gebieden, zoals:

Buurt- en dorpsuizen, Dorpsbelangenorganisaties, Peuterspeelzaaloverleg, Minima Adviesraad, Onderwijsachterstandsinitiatieven, Buitenschoolse opvang.

U vertaalt het begrip "levensvatbaar platteland" samen met bewoners in concrete projecten en activiteiten.

Uw profiel

U heeft minimaal een HBO opleiding, bij voorkeur met "specialisatie" opbouwwerk.

U kunt knelpunten omzetten in kansen, netwerken is uw sterke kant.

U weet om te gaan zowel met diverse bewonersgroepen als met instellingen en overheden.

U heeft ervaring in het werkveld en kennis van het platteland.

U kunt zelfstandig werken en in teamverband.

U kunt teamleden inspireren en ondersteunen.

U werkt klantgericht en kunt improviseren en opereren in complexe situaties.

U bent geen dogmatische opbouwwerker en kunt over de grenzen van het vak heen kijken.

En natuurlijk beschikt u over een rijbewijs en auto, want openbaar vervoer is niet de sterkste kant van onze gemeente.

Ons aanbod

U krijgt een boeiende functie met perspectief in een deels nieuw werkgebied, vanuit een degelijke organisatie met een goed werkklimaat.

Bij de taakverdeling wordt rekening gehouden met uw kennis, voorkeur en ervaring.

Na de proeftijd krijgt u een vast dienstverband.

Wij bieden een salaris volgens de CAO Welzijn IV C schaal 34-43.

Uw reactie

Wilt u meer mondelinge en schriftelijke informatie over deze functie, neem dan contact op met Albertje Nienhuis, coördinator/opbouwwerker tel. 0593 523450 (bij voorkeur op woensdagmiddag). Uw sollicitatie kunt u binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad richten aan het bestuur van St. Welzijn Beilen, Postbus 57, 9410 AB Beilen.

De sollicitatieprocedure wordt u na sollicitatie toegezonden.

WELZIJN BEILEN

instelling voor samenlevingsopbouw

Welke ervaren opbouwwerker ziet kansen in Midden Drenthe?

een instel-
levingsop-
jeugdwerk
gemeente
Middenveld.
gemeente
feit gewor-
meentelijke
in Drenthe.
en, Smilde,
Westerbork, zijn
aangevoegd.
bestrekt lan-
verwegend
in het hart
et een aan-
onklimaat.
en dertigtal
open, zeer
aar aard en
van 150 tot
s per dorp.
wonertal is
et grondge-
35.000 ha.
eefte veel te
e terreinen
goed voor-
geniveau.

Bij de Stichting Welzijn Beilen is ruimte voor een senior-opbouwwerker m/v voor 30 à 32 uur per week.

Welzijn Beilen is een instelling met hechte wortels in het werkgebied van de voormalige gemeente Beilen. Vanuit de instelling leveren we een bijdrage aan het versterken en actueel houden van de fijnmazige sociale structuur en het voorzieningenniveau, zoals die kenmerkend zijn voor het Drentse platteland.

Dat doen wij door zowel territoriaal als projectmatig te werken. Hiervoor is 100 uur voor uitvoerend werk en 30 uur administratieve ondersteuning beschikbaar, alsmede 38 uur jongeren-opbouwwerk voor de voormalige gemeente Westerbork.

Vanwege de gemeentelijke herindeling wordt nu gewerkt aan één nieuwe instelling voor sociaal cultureel werk/opbouwwerk in de gemeente Middenveld. De vragen om ondersteuning zijn het afgelopen jaar in schaal en zwaarte toegenomen.

De gemeentelijke herindeling brengt onrust, onzekerheid, maar ook nieuwe verhoudingen en kansen. Kansen voor belangenorganisaties en bewoners, kansen voor mede-vormgeving van nieuw gemeentelijk beleid, kansen voor het opbouwwerk.

Daarom is uitbreiding van formatie ten behoeve van het nieuwe werkgebied gehonoreerd.

Uw taken

U biedt professionele ondersteuning aan bewonersgroepen en organisaties op diverse terreinen en gebieden, zoals:

Buurt- en dorpshuizen, Dorpsbelangenorganisaties, Peuterspeelzaaloverleg, Minima Adviesraad, Onderwijsachterstandsinitiatieven, Buitenschoolse opvang.

U vertaalt het begrip "levensvatbaar platteland" samen met bewoners in concrete projecten en activiteiten.

Uw profiel

U heeft minimaal een HBO opleiding, bij voorkeur met "specialisatie" opbouwwerk.

U kunt knelpunten omzetten in kansen, netwerken is uw sterke kant.

U weet om te gaan zowel met diverse bewonersgroepen als met instellingen en overheden.

U heeft ervaring in het werkveld en kennis van het platteland.

U kunt zelfstandig werken én in teamverband.

U kunt teamleden inspireren en ondersteunen.

U werkt klantgericht en kunt improviseren en opereren in complexe situaties.

U bent geen dogmatische opbouwwerker en kunt over de grenzen van het vak heen kijken.

En natuurlijk beschikt u over een rijbewijs en auto, want openbaar vervoer is niet de sterkste kant van onze gemeente.

Ons aanbod

U krijgt een boeiende functie met perspectief in een deels nieuw werkgebied, vanuit een degelijke organisatie met een goed werkklimaat.

Bij de taakverdeling wordt rekening gehouden met uw kennis, voorkeur en ervaring.

Na de proeftijd krijgt u een vast dienstverband.

Wij bieden een salaris volgens de CAO Welzijn IV C schaal 34-43.

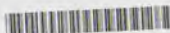
Uw reactie

Wilt u meer mondelinge en schriftelijke informatie over deze functie, neem dan contact op met Albertje Nienhuis, coördinator/opbouwwerker tel. 0593 523450 (bij voorkeur op woensdagmiddag). Uw sollicitatie kunt u binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad richten aan het bestuur van St. Welzijn Beilen, Postbus 57, 9410 AB Beilen.

De sollicitatieprocedure wordt u na sollicitatie toegezonden.

WELZIJN BEILEN

instelling voor samenlevingsopbouw

HSA001000153
163
Tijdschriften MO

Jaargang 2 - Nummer 1
Maart 1999

In dit nummer

- **Opbouwwerk ondersteunt GGZ cliënten**
- **De beste wensen**
Nationale actie over psychische problemen
- **De kunst van het gewone**
- **Zorg op menselijke maat**
eerste deel nieuwe serie Buurt& Gezondheid
- **Studiedag milieu& gezondheid in de wijk**
- **Healthy Planets**
Europese conferentie voor milieu en gezondheid

Opbouwwerk ondersteunt GGZ cliënten

Ondersteuning opbouwwerk voor GGZ-clienten bij indicatiestelling

Per 1 januari 1999 is de modelprocedure "Indicatiestelling in de GGZ" in werking getreden voor cliënten in de geestelijke gezondheidszorg (GGZ). Deze model-procedure zal gehanteerd worden tot 1 januari 2000 waarna definitieve invoering volgt.

Eén van de belangrijkste veranderingen betreft de verantwoordelijkheidsverdeling bij indicatiestelling. Op regionaal niveau wordt een onafhankelijk regionaal indicatie-orgaan (RIO) bestuurlijk verantwoordelijk voor de wijze waarop indicatiestelling in de GGZ plaatsvindt. Dit orgaan mandateert de uitvoering van de indicatiestelling aan GGZ-professionals die over hun handelen inzake de indicatiestelling verantwoording moeten afleggen aan het RIO. Een RIO bestaat in principe uit vertegenwoordigers van regionale cliënten- en familieorganisaties, zorgaanbieders en -verzekeraars. Huisartsen en gemeenten kunnen eveneens deelnemen aan het bestuur. Het RIO heeft vooral een kaderstellende, toezichthoudende, controlerende en kwaliteitsbewakende functie en is bestuurlijk verantwoordelijk voor de indicatiestelling door de voor de uitvoering gemandateerde GGZ-professionals die zitting hebben in de door de GGZ-aanbieders georganiseerde voordeurteams en indicatiecommissies.

Het objectiveren van de indicatiestelling via protocollen en richtlijnen, waardoor zichtbaar wordt op grond waarvan welke hulpvormen voor de cliënt beschikbaar zijn, is een tweede belangrijke verandering binnen de modelprocedure.

Verder zal de indicatiestelling op een integrale wijze plaatsvinden, m.a.w. de totale hulpvraag (psychiatrische, psychologische, psychosociale en maatschappelijke problemen; wensen en behoeften van de

cliënt) wordt in kaart gebracht. Naast de afstemming van het gehele aanbod (maatschappelijke voorzieningen). Tot slot verloopt de indicatiestelling. Voor cliënten met een specifieke hulpbehoefte wordt een individuele hulpmissie ingesteld. Voor de overige cliënten wordt een algemene hulpvraag wordt een algemeen opgesteld, een zogenaamd

Een probleem is dat het alleen leeft onder een andere naam, terwijl men er zowel de eenvoudige als de complexe teerd wordt. Daarbij wordt gehouden met het feit dat jaar geldt. Vanaf 1 januari indicatiestelling van tot de ervaringen in 1999. Het is belangrijk dat cliënten zo goed mogelijk bij het experimenteren worden betrokken. Het dient daarbij gegeven te worden voor de ziening en ondersteuning vóór, tijdens én na het proces. Daarnaast is deskundige en bestuurlijke participatie van belang. Het samenwerkingsverband in de GGZ en in Brabant heeft in 1998 een steunfunctie in de vorm van begeleiding, advisering en ondersteuning van cliënten in het proces. Het beoogde doelstelling gaat om de georganiseerde steunfunctie te verbeteren en de betrokkenheid van cliënten te vergroten.

Inzet opbouwwerk

Voor de ondersteuning van opbouwwerk is gevraagd aan de Ondersteuning (O&O) van de GGZ in Eindhoven. In nader overleg is gemaakt over de inzet van opbouwwerker voor de samenwerkingsverbanden met het regionaal zaakbureau. In de infobulletins, bij het lokale en regionale netwerk van themabijeenkomsten, worden onder andere dagbesteding, begeleiding (coaching) en bij het zoeken naar mogelijkheden voor de bevordering van de GGZ. Daarnaast is de opbouw van de GGZ

aanzien van de deskundigheidsbevordering van cliënten waarbij hij zoveel mogelijk zal aansluiten bij bestaand trainingsaanbod, dan wel eigen training zal ontwikkelen en organiseren op regionaal niveau (dichtbij de cliënten).

Tenslotte zal de opbouwwerker individuele leden van het samenwerkingsverband ondersteunen bij hun deelname aan het RIO.

Financiering

Het project, inclusief de ondersteuning, wordt gefinancierd door de provincie Noord-Brabant.

Meer informatie is te verkrijgen bij Fer Loos, opbouwwerker O&O, tel. 040-2444214

De beste wensen

Vele studies tonen dat een groot aantal mensen in Nederland lijdt aan een psychische aandoening, plm. 3 miljoen mensen! Daarvan krijgt maar liefst de helft geen hulp. In deze groep zijn velen niet in staat zelf of met hulp van de omgeving een oplossing te vinden voor hun psychische stoornis. Vaak ook door vooroordelen en onbegrip.

Het Nationaal Fonds Geestelijke Volksgezondheid wil daarom in haar jubileumjaar vele psychische problemen meer bespreekbaar maken. Gekozen is een zeer positieve invalshoek: een actie met De Beste Wensen. De speciale Beste Wensen-Box op Internet (bereikbaar via www.nfgv.nl) neemt een centrale plaats in, maar de gratis publiciteit nu reeds in 98 kranten en via tientallen lokale omroepen wordt ook groter dan eerst gedacht!

Gestart met oud en nieuw verkreeg de Beste Wensen-actie voor de laatste 100 dagen van 1999 reeds aandacht en support van tientallen lokale omroepen, minstens 98 kranten plaatsten vaak meerdere malen info-columns, een bijna even groot aantal bladen plaatste gratis advertenties met een oproep. Op internet wordt de website frequent bezocht, de Beste Wensen-box is nu reeds een inspirerende chaos met een kleine honderd wensen, achtergelaten door bezoekers.

De publicitaire support is volgens de NFGV dermate groot dat het NFGV nu overgaat tot een 2-maandelijke verkiezing van Krant van de Maand en Omroep van de Maand. Op basis van hun bijdrage aan de actie tot februari '99 zijn gekozen: Dagblad De Limburger als Krant van de Maand. Men plaatste reeds 8 info-columns met verwijzing naar NFGV. Onderwerpen: postnatale depressie, geweld, lotgenotencontact, smetvrees, dwangstoornissen. Goede tweede werd Leids Dagblad. Gezamenlijk op drie: Haarlems Dagblad, Overijssels Dagblad, Limburgs Dagblad.

Radio Actief is de winnaar bij de lokale omroepen.

Zij deden als eerste de suggestie een van de laatste dagen van 1999 voor NFGV te adopteren! Goede tweede is Omroep Berkelstroom FM 106.1 (Warnsveld, Gorsse, Zutphen)..

De actie gaat na deze start een nieuwe fase in: in maart worden in heel Nederland wens-comités gevormd. Onder andere vele lokale omroepen zullen daartoe een maand lang oproepen. Er vinden diverse "ketting-e-mail" en "ketting-fax" initiatieven plaats.

Nadere informatie:

NFGV, voorlichting, Theo van Sloten. Tel.nr. 030-297 11 97; e-mail: info@nfgv.nl.

De kunst van het gewone

In 1998 hebben SCALA (welzijnsinstelling in Almelo) en De Opmaat een ontwikkelings-project "De kunst van het gewone" gestart vanwege onvoldoende mogelijkheden voor deelname aan maatschappelijke activiteiten voor GGZ-cliënten. De mogelijkheden van De Opmaat zijn vrijwel alleen voor de eigen doelgroep bestemd, wat belemmerend kan werken voor maatschappelijke integratie. Anderzijds stuiten pogingen tot maatschappelijke deelname op weerstand vanwege onbegrip, vooroordelen en negatieve beeldvorming. De beoogde doelgroep is doorgaans aangewezen op een uitkering, vaak langdurig werkloos met weinig vooruitzichten op betaald werk. Dat kan weer risico's opleveren voor isolement, uitsluiting en terugval. Voor bevordering van maatschappelijke participatie is voor betreffende personen specifieke aandacht/begeleiding noodzakelijk vanwege de (chronische) psychiatrische problematiek. Samenwerking tussen SCALA en betrokken GGZ-organisaties dient o.a. daarin te voorzien.

SCALA en De Opmaat wil voor deze problematiek een oplossing vinden door de ontwikkeling, organisatie en uitvoering van een activiteitenprogramma, gericht op participatie en integratie rond een aantal thema's.

Het actieplan is gericht op het behalen van de volgende resultaten,

- 1. Belangenbehartiging/clientenorganisatie**
Ondersteuning van de werkgroep GGZ van het Patiënten Consumenten Platform Twente (PCPT) bij de organisatie van enkele thema-bijeenkomsten (streefdoel: 2) over de belangen van GGZ-cliënten bij o.a. arbeidsintegratie, Wet REA, WVG-wet en/of nog nader af te spreken onderwerpen. Daarnaast hebben 4 werkgroepen zich beschikbaar gesteld om met SCALA/De Opmaat mee te denken over de uitvoering van het gehele programma.
- 2. Inlooppunt buurthuizen**
Vanuit de tot dusver succesvol verlopende inlooppunt van buurthuis 't Lansink als pilot, zal deze functie verbreed gaan worden naar andere buurthuizen. Daarbij gaat het niet alleen om de inlooppunt, maar ook om deelname aan andere buurthuisactiviteiten.
- 3. 'Mijn buurman is gek'**
Voor verschillende doelgroepen (buurtorganisaties, wijkfunctionarissen, vrijwilligersgroepen) wordt een vorig jaar ontwikkeld voorlichtings- en discussieprogramma uitgevoerd van (schatting) 4 bijeenkomsten in samenwerking met Pandora. Daarnaast wordt onderzocht hoe beeldvorming over psychiatrische cliënten in de media positief beïnvloed kan worden in samenwerking met de UT.

4. **'Nieuwe zorg, nieuwe werkwijzen'**
Uitvoering van een nog te ontwikkelen discussieprogramma voor GGZ- en niet-GGZ-werkers in min. 2 bijeenkomsten over de toegenomen noodzaak voor wederzijds contact en samenwerking, maar ook over (verschillen in) elkaars werkwijze. Verder wordt ook ingegaan op door de doelgroep geuite behoeften aan activiteiten en voorzieningen en hoe we daar door samenwerking (meer) in kunnen voorzien.
5. **Arbeidsreintegratie**
In enkele bijeenkomsten (3-4) zal toeleiding en bemiddeling naar betaald werk centraal staan. Met inschakeling van Arbeidsbureau, gemeente, Bureau Passage en Job Coach Company zullen de mogelijkheden voor betaald werk nader verkend worden. Naast regulier werk zullen ook andere arbeidsmatige activiteiten, beschutte werkvoorzieningen e.d. aan de orde komen. Dit thema stelt niet alleen informatie en voorlichting over bestaande mogelijkheden centraal, maar ook de wensen, behoeften en ervaringen en meningen van cliënten.
6. **Huisvesting**
Dit thema sluit aan op de reeds eerder afgesloten convenant tussen een aantal woningcorporaties en De Opmaat. De daarin vervatte functionele samenwerking tussen corporatie- en GGZ-werkers dient verder ontwikkeld te worden om effectief op te treden in problematische gevallen.
7. **Kunst en creatieve producties**
Dit thema is in 1998 met succes ontwikkeld. Er werd door de Werkgroep Atelier een atelier/werkplaats gestart en vele creatieve producties vonden hun weg naar de grote expositie 'Als kleuren knallen'.

Informatie over deze projectactiviteiten bij Wouter Muller, SCALA, tel. 074-2553000

Zorg op menselijke maat

Bij het Landelijk Centrum Opbouwwerk is een nieuwe publicatie "Zorg op menselijke maat" verschenen. Het is het eerste deel van de nieuwe reeks "Buurt & Gezondheid". Het boek bevat visie, analyse en aanbevelingen met betrekking tot de positie en rol van gezondheidscentra in achterstandsgebieden.

Gezondheidsachterstand heeft de laatste jaren veel aandacht gekregen. Een aantal buurten en wijken in Nederland heeft te maken met meer dan gemiddelde gezondheidsachterstand. Het terugdringen van die achterstand is een zaak van volksgezondheidsbeleid en lokaal sociaal beleid. Een wijkgerichte aanpak van (gezondheids)achterstand staat sterk in de belangstelling. Gezondheidscentra kunnen een belangrijke (nieuwe) rol vervullen als schakel tussen gezondheidszorg en lokaal sociaal beleid.

Zo'n rol past ook in de veranderingen die in de gezondheidszorg aan de gang zijn op het gebied van transmuralisatie, regionalisering en de organisatie van een geïntegreerd zorgaanbod. Om die rol goed te kunnen vervullen moeten gezondheidscentra in achterstandswijken een aantal specifiekere kenmerken en kwaliteiten hebben. Welke dat zijn komt in "Zorg op menselijke maat" uitgebreid aan de orde. De gezondheidscentra

moeten qua omvang en qua organisatiecultuur de juiste maat hebben om in achterstandswijken goed te kunnen functioneren. De menselijke maat is ook nodig om in het zorgcontinuüm de schakel te kunnen zijn voor de zelf- en mantelzorg en de community-zorg zoals die in dit boek wordt bepleit.

De auteur, Mariet Paes, is medewerkster van het Landelijk Centrum Opbouwwerk en directeur van gezondheidscentrum Samen Beter in 's-Hertogenbosch.

Uit het voorwoord:

"Mariet Paes beschrijft in deze publicatie op inspirerende wijze toekomstmogelijkheden voor gezondheidscentra in achterstandswijken. Zij noemt centra in achterstandswijken "fysieke en inhoudelijke kristallisatiepunten voor samenwerking. Deze samenwerking betreft niet alleen de medische, maar ook de sociale voorzieningen".

"Zorg op menselijke maat" kost fl. 27,50 (inclusief porto) Bestellen bij het LCO tel 038-4232112 e.mail lco@lcoz.demon.nl

Milieu en gezondheid in de wijk

Op 26 november 1998 vond in Utrecht de studiedag "Milieu en gezondheid in de wijk" plaats. De studiedag werd georganiseerd door het Netwerk Opbouwwerk en Gezondheid, de Landelijke Adviesgroep Milieu en Gezondheid (LAMIGO), het Meldpuntennetwerk Gezondheid en Milieu, de Wetenschapswinkel Delft, de Wetenschapswinkel Biologie Utrecht en het Landelijk Centrum Opbouwwerk.

Er waren inleidingen van Peter van de Hazel (GGD Arnhem), José Höppener, (coördinator van het Meldpuntennetwerk) Gezondheid en Milieu en van twee buurtbewoners uit Doetinchem, Marjo Böhmer en Anja van Vliet,

's Middags werd aan de hand van praktijkvoorbeelden, gepresenteerd door opbouwwerkers Sjoerd Bouwman, Peter Berntsen en Aart Dekker, gediscussieerd over de aanpak van milieu-gezondheidsproblemen in buurten en wijken.

Het verslag van de studiedag kost fl. 12,50 (inclusief porto). Bestellen: LCO tel 038-4232112 / fax 038-4230714. E-mail "lco@lcoz.demon.nl"

Voorbereiding Healthy Planet en ministersconferentie over gezondheid en milieu

Op 16-18 juni 1999 zal in Londen de Derde Europese Conferentie over Milieu en Gezondheid worden gehouden, die zal worden bijgewoond door ministers van 51 landen. Tijdens de vorige (1994) ministersconferentie over gezondheid en milieu in Helsinki is onder meer afgesproken dat deelnemende landen nationale en lokale milieu en gezondheid actieplannen zouden opstellen.

Tijdens deze conferentie hoopt men voort te bouwen op de eerdere resultaten. Deze conferentie is heel bijzonder, omdat NGO's al in een heel vroeg stadium en in verregaande mate bij de besluitvorming zijn betrokken. De conferentie volgt hiermee de richtlijnen van de (nog niet in werking getreden) Aarhus conventie over 'Access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters'.

Parallel aan de ministersconferentie zal het NGO Forum Healthy Planet plaatsvinden, waarin NGO's (NGO = non governmental organizations) aandacht vragen voor (niet of niet ver genoeg in de ministersconferentie behandelde) onderwerpen op het raakvlak van milieu en gezondheid. Het is het grootste internationale politieke evenement op het vlak van milieu en gezondheid en een kans een verdergaande integratie te bereiken van milieukwaliteits-eisen en volksgezondheid.

Belangrijke onderwerpen in de ministersconferentie zijn: Water, Transport, Nationale en lokale milieu- en gezondheidsactieplannen, Onderzoeksprioriteiten, Publieke participatie en toegang tot informatie Werkomgeving, Klimaatverandering, Economische perspectieven en Gezondheid van kinderen.

In het Healthy Planet Forum spelen deze en andere onderwerpen eveneens een belangrijke rol. Zo zal er

o.a. een databaseproject worden gelanceerd waarbij diverse databanken op een overzichtelijke manier aan elkaar gekoppeld worden, om het zoeken naar relevante informatie over gezondheid en milieu voor burgers en groepen te vergemakkelijken. Andere onderwerpen zijn onder meer afval, vrouwen, gezondheid en milieu, risico's van genetisch gemodificeerde organismen, duurzame productie en consumptie.

In mei zal een (tweede) voorbereidingsbijeenkomst plaatsvinden waarin Healthy Planet breed voor het voetlicht wordt gebracht en waar milieu, gezondheids- en andere organisaties gevraagd wordt iets te presenteren t.b.v. lokale groepen en voor degenen die in Londen deelnemen aan de ministersconferentie.

Naar het Healthy Planet Forum

WECF (Women in Europe for a Common Future), het Meldpuntennetwerk Gezondheid en Milieu en de Stichting Afval en Milieu hebben al laten weten, een bijdrage te willen leveren aan het Healthy Planet Forum. WECF wil samen met andere vrouwenorganisaties een onderdeel over vrouwen verzorgen, het Meldpuntennetwerk wil, in samenwerking met andere NGO's een workshop geven over "Empowerment of citizens and local groups".

Communicatie met burgers en NGO's dient naar het oordeel van het Meldpuntennetwerk niet beperkt te blijven tot toegang tot informatiebronnen en participatie in besluitvorming. Wij vinden dat er ook beter naar burgers geluisterd moet worden in bestaande situaties. Mensen, die gezondheidsproblemen hebben als gevolg van milieufactoren, hebben doorgaans veel meer nodig dan alleen informatie: begeleiding, sociale steun en mogelijkheden voor contra-expertise. Op dit punt kunnen de wetenschapswinkels waarschijnlijk een leuke bijdrage leveren.

Het Meldpuntennetwerk wil ook een Nederlandse NGO background document samenstellen, rondom het thema "empowerment" en dat in Londen presenteren. Het zal een witboek, resp. zwartboek worden, met 'best' en 'worst' cases. Wie leuke projecten of een leuke casus heeft die in het boek passen, gelieve dit te laten weten!

Organisaties die iets op het Healthy Planet Forum willen doen aan andere onderwerpen kunnen mogelijk samenwerken met de anderen.

Healthy Planet symposium in mei

In mei willen wij een bijeenkomst houden met zoveel mogelijk milieuorganisaties en lokale groepen, waarin degenen die naar Londen gaan, of bijdragen geleverd hebben aan het NGO background document, hun projecten kunnen presenteren. Bij die gelegenheid kan ook gekeken worden, in welke workshops of activiteiten deze het best tot hun recht kunnen komen.

Dit kan dan tevens de start zijn van een Nederlandse Healthy Planet initiatief, waaraan de organisaties inspiratie kunnen ontleen voor nationale acties.

Nadere informatie:

Maureen Butter, Projectcoördinator

Tel. 050 - 3632385/0595571367

E-mail: M.E.Butter@biol.rug.nl

COLOFON

De Hoofdredeur NOGEZ is een uitgave van het Nieuw-Nederlands Opbouwwerk en Comité.

Redactie:

Ferry Loos

(Stichting O & O, Kinderwim)

Franz Lurke

(St. Wazijn Okeken)

Marnie Paas

(Landbouwk. Centrum Opbouwwerk)

Pepe Sikors

(Stichting Delft, Rotterdam)

Kees Stuurij

(Landelijke Centrum Opbouwwerk)

Peter Müller

(IMCO, Noord-Holland)

Redactieadres: secretariaat NOGEZ,

Postbus 1000, 8001 BA Zwolle,

tel. 038 - 4231114 / fax 038 - 4230714

seproject worden gelanceerd waarbij diverse databanken op een systematische manier aan elkaar gekoppeld worden, om het zoeken van informatie over gezondheid en milieu voor burgers te vergemakkelijken. Andere onderwerpen zijn onder meer gezondheid en milieu, risico's van genetisch gemodificeerde organismen, duurzame productie en consumptie.

(tweede) voorbereidingsbijeenkomst plaatsvinden waarin informatie breed voor het voetlicht wordt gebracht en waar milieustrategieën van andere organisaties gevraagd wordt iets te presenteren en voor degenen die in Londen deelnemen aan de conferentie.

Healthy Planet Forum

en in Europe for a Common Future), het netwerk Gezondheid en Milieu en de Stichting Afval en Milieu laten weten, een bijdrage te willen leveren aan het Healthy Planet Forum. WECF wil samen met andere vrouwenorganisaties, zoals het Meldpuntennetwerk wil, met andere NGO's een workshop geven over "empowerment of citizens and local groups".

met burgers en NGO's dient naar het oordeel van het netwerk niet beperkt te blijven tot toegang tot informatie en participatie in besluitvorming. Wij vinden dat er ook beter geluisterd moet worden in bestaande situaties. Mensen, die problemen hebben als gevolg van milieufactoren, hebben vaak veel meer nodig dan alleen informatie: begeleiding, ondersteuning en mogelijkheden voor contra-expertise. Op dit punt kunnen netwerkpartners waarschijnlijk een leuke bijdrage leveren.

het netwerk wil ook een Nederlandse NGO background document instellen, rondom het thema "empowerment" en dat in te presenteren. Het zal een witboek, resp. zwartboek worden, met concrete cases. Wie leuke projecten of een leuke casus heeft die te presenteren, gelieve dit te laten weten!

die iets op het Healthy Planet Forum willen doen aan andere organisaties, kunnen mogelijk samenwerken met de anderen.

Healthy Planet Forum

die een bijeenkomst houden met zoveel mogelijk milieuorganisaties en lokale groepen, waarin degenen die naar Londen gaan, of die niet kunnen komen, hun bijdrage kunnen presenteren. Bij die gelegenheid kan ook gekeken worden naar workshops of activiteiten deze het best tot hun recht kunnen brengen.

die de start zijn van een Nederlandse Healthy Planet initiative, kunnen de organisaties inspiratie kunnen ontleenen voor nationale activiteiten.

ie:

Projectcoördinator

05/0595571367

er@biol.rug.nl